

ANKARA

HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**KADINA YÖNELİK ŞİDDETİ ÖNLEMEDE KADIN
SİĞİNMAEVİ MODELLERİ: İHTİSASLAŞMA ÖRNEĞİ**

Elmas COŞKUN ÇOLAK

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Gonca BAYRAKTAR DURGUN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KADIN VE AİLE ÇALIŞMALARI ANA BİLİM DALI

KADIN VE AİLE ÇALIŞMALARI BİLİM DALI

MAYIS 2022

**KADINA YÖNELİK ŞİDDETİ ÖNLEMEDE KADIN SİĞİNMAEVİ
MODELLERİ: İHTİSASLAŞMA ÖRNEĞİ**

Elmas COŞKUN ÇOLAK

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
KADIN VE AİLE ÇALIŞMALARI ANA BİLİM DALI
KADIN VE AİLE ÇALIŞMALARI BİLİM DALI**

**ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

MAYIS 2022

ETİK BEYAN

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Elmas COŞKUN ÇOLAK

24.05.2022

KADINA YÖNELİK ŞİDDETİ ÖNLEMEDE KADIN SIĞINMAEVİ MODELLERİ: İHTİSASLAŞMA ÖRNEĞİ

(Yüksek Lisans Tezi)

Elmas COŞKUN ÇOLAK

ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Mayıs 2022

ÖZET

Kadına yönelik şiddet dünyanın birçok yerinde olduğu gibi Türkiye’de de önemli bir sorundur. Şiddet; fiziksel, psikolojik, ekonomik ve cinsel olarak farklı türleri içinde barındırmaktadır. Şiddet gören kadınların şiddet ortamından uzaklaşması, destek alarak güçlenmesi noktasında “sığınma evleri” kavramı ortaya çıkmaktadır. Farklı sosyokültürel ve ekonomik yapıdan gelen kişilerin zorunluluk nedeniyle aynı ortamda kalması durumunda etkin bir iletişim olması pek mümkün olmamaktadır. Aynı zamanda kişilerin deneyimlerinin de farklı olması ihtiyaçlarının farklılaşmasına neden olmaktadır. Bu noktada ihtisaslaşma önemli bir unsurdur. Bu çalışmada, doküman inceleme yöntemi kullanılarak Türkiye’de ve Dünya’da bazı ülkelerdeki sığınmaevleri incelenmiş ve sığınmaevlerinde ihtisaslaşma konusu incelenmiştir.

Anahtar : Şiddet, feminizm, kadına yönelik şiddet, kadın sığınmaevi, ihtisaslaşma.

Kelimeler

Sayfa : 98

Adedi

Tez : Prof. Dr. Gonca BAYRAKTAR DURGUN

Danışmanı

WOMEN’S SHELTER MODELS IN PREVENTING VIOLENCE AGAINST WOMEN:
A PROFESSIONALISATION MODEL
(M.Sc. Thesis)

Elmas COŞKUN ÇOLAK

GRADUATE SCHOOL OF ANKARA HACI BAYRAM VELİ UNIVERSITY
May 2022

ABSTRACT

Violence against women, just like it is in many other places of the world, is also an important problem in Turkey. The word “Violence” includes different types as physical, economical and sexual. The term “women’s shelter” occurs for women facing with violence within the context of becoming distant of violence environment and becoming stronger by being supported. An effective communication may not be possible in case of people coming from different sociocultural and economical backgrounds and staying together because of the necessity. At the same time, people’s different experiences causes different needs for the people. In this point, professionalisation is an important figure. In this study, using the document review method, women’s shelters have been observed in Turkey and some other countries in the world; and it is discussed the professionalisation issue in women’s shelters.

Key Words : Violence, feminism, violence against women, women’s shelter,
professionalisation.
Page Number : 98
Supervisor : Prof. Dr. Gonca BAYRAKTAR DURGUN

TEŞEKKÜR

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi yüksek lisans öğrencilik sürecimde desteğini her zaman hissettiğim danışman hocam Prof. Dr. Gonca BAYRAKTAR DURGUN'a desteklerinden ve yönlendirmelerinden dolayı en içten teşekkürlerimi sunarım.

Hayatımdaki iyikim, desteğini hiç esirgemeyen canım eşim Fatih ÇOLAK'a ve hayatımızı güzelleştiren, neşe kaynağımız canımız kızımız Ela ÇOLAK'a

Hayatım boyunca her zaman yanımda olan, beni sevgiyle büyütüp bu günlere getiren annem Hatice COŞKUN ve babam Burhan COŞKUN'a

Sevgisini her daim hissettiren annem Zeliha ÇOLAK'a teşekkürü borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
TEŞEKKÜR.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLoların LİSTESİ.....	x
KISALTMALAR.....	xi
1. GİRİŞ.....	1
2. TOPLUMSAL CİNSİYET VE FEMİNİZM	5
2.1. Toplumsal Cinsiyet	5
2.2. Feminizm.....	8
2.2.1. Geleneksel ve Liberal Feminizm.....	10
2.2.2. Marksist Feminizm	12
2.2.3. Radikal Feminizm.....	13
2.2.4. Postmodern Feminizm.....	14
2.2.5. Sosyalist Feminizm.....	14
2.2.6. Kültürel Feminizm.....	15
2.3. Ataerkillik.....	16
3.KADINA YÖNELİK ŞİDDET VE ŞİDDETLE MÜCADELEDE SİĞİNMAEVLERİ .	19
3.1. Şiddet ve Şiddet Türleri.....	19
3.1.1. Fiziksel Şiddet	19
3.1.2. Cinsel Şiddet.....	20
3.1.3. Psikolojik Şiddet.....	20
3.1.4. Ekonomik Şiddet	21
3.1.5. Sözlü/Sözel Şiddet.....	22
3.1.6. Siber Şiddet.....	22
3.1.7. Flört Şiddeti	23

3.2. Kadına Yönelik Şiddet ve Şiddetle Mücadele.....	23
3.2.1. Dünya’da Kadına Yönelik Şiddet ve Şiddetle Mücadele	24
3.2.1.1. Birleşmiş Milletler Pekin Deklarasyonu ve Eylem Planı	26
3.2.1.2. Cinsiyet Eşitliği ile İlgili Avrupa Birliği Eylem Planları.....	26
3.2.1.3. İstanbul Sözleşmesi (Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi).....	26
3.2.1.4. COVID 19 Salgını ve Kadına Yönelik Şiddet	28
3.2.2. Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet ve Şiddetle Mücadele	29
3.2.2.1. Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Kurumsal Yapı.....	33
3.2.2.2. Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Mekanizmalar	36
3.2.2.3. Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Yasal Düzenlemeler ve Sözleşmeler	39
3.3. Şiddeti Önleme ve Şiddetle Mücadelede Kadın Sığınmaevleri	43
3.3.1. İşleyişine Göre Sığınmaevi Modelleri.....	44
3.3.1.1. Otonom (Bağımsız) Sığınmaevleri	44
3.3.1.2. Yarı Bağımsız Sığınmaevleri	44
3.3.1.3. Resmi Kurumlara Bağlı Kadın Sığınmaevleri	45
3.3.2. İşlevine Göre Sığınmaevi Modelleri.....	45
3.3.2.1. İstasyon Tipi Sığınmaevleri	45
3.3.2.2. Geçiş Evleri.....	46
3.3.2.3. Karma Yapılar.....	47
3.3.2.4. Bağımsız Evler.....	47
3.3.2.5. Tek Kişilik Aile Odası Modeli.....	48
3.3.2.6. Uzun Süreli Sığınmaevleri	48
3.3.3. Dünyada Kadın Sığınmaevleri.....	49
3.3.4. Türkiye’de Kadın Sığınmaevleri ve İhtisaslaşma Çalışmaları.....	59
3.3.4.1. Yerel Yönetimlerin Sığınmaevi Hizmeti	60
4.SONUÇ.....	83

KAYNAKÇA.....	87
ÖZGEÇMİŞ	94

TABLÖLARIN LİSTESİ

Tablo	Sayfa
Tablo 1 Ülkelerde Kadına Yönelik Şiddet Konusunda Yapılan Uygulamalar.....	58
Tablo 2 Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddeti Önleme Politikaları Kapsamında Yerine Getirilen Faaliyetler	60
Tablo 3 Belediyelere Ait Kadın Sığınmaevleri/ Danışma Merkezleri.....	62
Tablo 4 Türkiye’de Kadın Sığınmaevi Sayısı.....	67
Tablo 5 Kadın Sığınmaevlerinde İhtisaslaşmaya Yönelik Bazı Veriler.....	74

KISALTMALAR

Kısaltmalar	Açıklamalar
AB	Avrupa Birliği
ASHB	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
BM	Birleşmiş Milletler
DSÖ	Dünya Sağlık Örgütü
KEFEK	Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu
KHK	Kanun Hükmünde Kararname
KSGM	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü
SHÇEK	Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu
ŞÖNİM	Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi
TCK	Türk Ceza Kanunu

1. GİRİŞ

Şiddet coğrafi sınır tanımamaktadır. Günümüzde hem Türkiye’de hem de Dünya’da şiddet ve kadına yönelik şiddet en çok yaşanan sosyal sorunların başında gelmektedir. Kadına yönelik şiddet, kadınların yaşama, sağlık ve beslenme, eğitim, gelişme, toplumsal ve ekonomik yaşama katılım gibi temel insan haklarını ve özgürlüklerini ihlal eden önemli bir toplumsal sorundur. Toplumsal cinsiyet temelli bu şiddet kadını baskı altında tutmayı ve kadın üzerinde üstünlük kurmayı amaçlamaktadır. Kadına yönelik şiddet erkek egemen toplumsal yapının etkisiyle oluşmaktadır ve eşitsiz toplumsal cinsiyet ilişkilerinin devamı için kullanılabilir. Kadına yönelik şiddeti anlamak için kadınların ataerkil yapıda yaşadığı eşitsizlikleri incelemek gerekmektedir. Kadınlar toplumda eğitim, iş gücüne katılım ve karar mekanizmalarına katılım gibi konularda eşitsizlik yaşamaktadır. Bu durum kadınların toplumsal kaynaklara ulaşımını olumsuz etkilemektedir. Toplumdaki koşullar da kadınları savunmasız hale getirmektedir. Çünkü kadınlar güçsüz, erkekler ise iktidar sahibi olarak konumlandırılmaktadır. Toplumda egemen olan ataerkil yapı bu konumlandırmayı gerektirmektedir.

Ataerkil yapının getirdiği eşitsizlikten beslenen şiddet sorunu, Dünya’da 1970’lerden itibaren önem kazanmış, ülkemizde 1980’lerin ortalarından itibaren tartışılmaya başlanmıştır. Kadın hareketleri bu yıldan sonra hız kazanmıştır. Kadına yönelik şiddetin kurumsal mekanizmalar tarafından “ailenin korunması”, “mahremiyet” gibi kavramlar çerçevesinde değerlendirilemeyecek yapısal bir problem olduğunu 1980’lerde gelişen kadın hareketleri ortaya koymuştur. 1980’li yıllarda gelişen bu kadın hareketlerinin temelini Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Yok Edilmesi Sözleşmesi(CEDAW) oluşturmaktadır. Bu yıllardan sonra feminizmin doğmasıyla beraber kadın hareketleri feminist bir kimlik edinme sürecine girmiştir. Daha sonra ise kadına yönelik şiddet konusunda bağlayıcılığa sahip ilk uluslararası sözleşme olan İstanbul Sözleşmesi imzalanmıştır.

Şiddetle mücadele konusunda yapılan hukuksal düzenlemeler önemli bir adımdır ancak şiddete maruz kalan kişilerin şiddetsiz bir yaşam kurması noktasında sığınmaevleri ve burada verilen hizmetin niteliği önem kazanmaktadır. Şiddete maruz kalan kadın fiziksel olarak yaralanabilmekte hatta bazen hayati tehlike gibi durumlarla karşılaşabilmektedir. Fiziksel yaralanmanın yanı sıra psikolojik olarak da problemler yaşamakta ve bu problemlerle hayatına devam etmektedir. Kadınların şiddet deneyimini

atlatması ve şiddet içeren ilişkilerinden kurtulması hemen mümkün olmamaktadır. Hatta uzun yıllar şiddete maruz kalabilmektedir. Ancak kendi hayatları ve çocuklarının hayatları konusunda endişeye kapıldıkları anda şiddet ortamından ayrılmaktadır. Bu noktada sığınmaevleri konusunun önemi tartışılmazdır. Sığınmaevleri barınma, güvenlik, tıbbi, psikolojik ve hukuki destek gibi imkânlar sunması gereken bir mekanizmadır. Bu nedenle sığınmaevlerinde farklı uzmanlık alanlarına ihtiyaç vardır. Burada kadın sığınmaevlerinin ihtisaslaşması ortaya çıkmaktadır. Bu kapsamda tezin konusu kadına yönelik şiddet temelinde sığınmaevlerinin incelenmesidir. Sığınmaevlerinde ihtisaslaşma ile şiddete maruz kalan kadın ve çocuklara ihtiyaçları doğrultusunda etkin ve nitelikli hizmet sunumu sağlanır. Şiddet mağduru kadın ve çocukları sosyal hizmetlerle de desteklenir. İhtisaslaşma, kaynakların daha etkin ve verimli kullanılmasını sağlar. Bu bağlamda tezin amacı; Türkiye’de ve Dünya’da sığınmaevlerini inceleyerek, kadın sığınmaevlerinin ihtisaslaşması konusunu ele almaktır. Bunun için konuyla ilgili yerel ve evrensel ölçekte çalışmalar incelenerek çalışma konusuna uygun olarak sığınmaevlerinin ihtisaslaşmasına yönelik önerilerde bulunulacaktır. Konu üzerine çıkarımlar yapılarak sonuç elde edilmeye çalışılacaktır. Tezin amacı doğrultusunda kadına yönelik şiddet ve sığınmaevlerini konu alan makalelerin incelenmesi için öncelikle literatür taraması yapılmıştır. Literatür taramasında araştırma konusu ile ilgili daha önce yayınlanmış kitaplar, makaleler, tezler, konferans bildirileri, tarihi kayıtlar ve raporlar gibi eserler aranır, bulunur, incelenir ve bu sayede çalışmaya katkı sağlayacak bilgiler elde edilmeye çalışılır. Literatür taramasının amacı kısaca, araştırma konusunda ihtiyaç duyulan bilgilerin elde edilmesi şeklinde ifade edilebilir. (Demirci, 2014, s. 73)

Literatür taraması sonucunda belirlenen kaynaklar üzerinde doküman incelemesi yapılmıştır. Bir araştırmanın konusu hakkında bilgi sağlayan her türlü yazılı materyale doküman (belge) denilmektedir. (Balcı, 2001, s. 180) Belgesel tarama olarak da bilinen doküman analizinde, bu kayıt ve belgeler incelenerek veri elde edilmektedir. Doküman inceleme, belli bir amaca yönelik olarak kaynakları bulma, okuma, not alma ve değerlendirme aşamalarını içermektedir.

Nitel araştırmada doküman incelemesi tek başına bir veri toplama yöntemi olabileceği gibi diğer veri toplama yöntemleri ile de kullanılabilir. Hangi dokümanların önemli olduğu ve veri kaynağı olarak kullanılabileceği araştırma problemi açısından önemlidir. Doküman inceleme gözlem ya da görüşme yapmadan veri elde edilmesini

sağlamaktadır. Bu kapsamda yapılan incelemeler sonucunda kadına yönelik şiddetle ilgili çalışmalarda genellikle şiddetin türü, kim tarafından uygulandığı, şiddetin sonucu gibi durumların yer aldığı görülmüştür. Kadın sığınmaevlerine yönelik çalışmalarda ise sığınmaevinde kalan şiddet mağduru kadınların deneyimlerine, sığınmaevlerinin olanak ve sınırlılıklarına ve hizmet verimliliğine değinilmiştir. Bu tezde ise sığınmaevi hizmetinden yararlanan, farklı özellikleri ve hassasiyetlerinden dolayı farklı ihtiyaç talepleri bulunan kadınların ve beraberindeki çocukların bir arada hizmet almasından kaynaklanan sorunların aşılmasında önemli olan sığınmaevlerinin ihtisaslaşması konusuna değinilmiştir. Tez kapsamında yer alan konulara yönelik derleme yöntemi ile öneriler geliştirilmiştir.

Tez kapsamında ilk olarak toplumsal cinsiyet ve ataerkillik konuları ile feminizm kavramı ele alınmıştır. Daha sonra bu kavramlarla ilişkili olan şiddet ve kadına yönelik şiddet konuları Dünya’da ve Türkiye’de şiddet olarak ayrılarak incelenmiştir. Beraberinde şiddetle mücadele noktasında atılan adımlara değinilmiştir. Hem Dünya’da hem de Türkiye’de kadına yönelik şiddetle ilgili birçok araştırma yapılmıştır. Ancak kadına yönelik şiddetin boyutlarını ortaya koyan istatistiksel verilerin bazıları tez kapsamındadır. Asıl değerlendirilmek istenen konu kadına yönelik şiddetle mücadele noktasında önemli bir mekanizma olan sığınmaevlerini incelemektir. Literatürde sığınmaevi, sığınak, konukevi ve benzeri tanımlamalar, şiddet gören kadınlara verilen barınma hizmetine yönelik kullanılan adlandırmalardır. Tezin içinde sığınmaevi kullanımı bu tanımlamaları temsil eden kavram olarak kullanılmaktadır. Farklı ifade edilmek istenen ifadeler ayrıca açıklanacaktır. Tez kapsamında, Dünya’da ve Türkiye’de sığınmaevleri ve sığınmaevlerinde ihtisaslaşma konusuna yer verilmiştir.

2. TOPLUMSAL CİNSİYET VE FEMİNİZM

2.1. Toplumsal Cinsiyet

Toplumsal cinsiyet konusunda “cinsiyet” (sex) ve “toplumsal cinsiyet” (gender) arasındaki ayrım kullanılmaktadır. Cinsiyet kadınlar ve erkekler arasındaki biyolojik farklılıklara değinmektedir. Toplumsal cinsiyet ise kadınlar ve erkekler arasındaki ilişkilerin sosyal olarak kurulmasıyla ilgilenmektedir. Bu nedenle toplumsal cinsiyet dinamik roller getirmektedir. Toplumsal cinsiyet rolleri zamana ve topluma göre değişiklik göstermektedir. Toplumsal cinsiyet, biyolojik cinsiyet gibi verili bir yapı değildir. Toplumsal cinsiyet toplumlar ve bireyler tarafından oluşturulmuş ve içselleştirilmiş rolleri ifade etmektedir. Toplumda bireyler arası cinsiyet farkı sadece biyolojik olmakla kalmamış, toplumsal cinsiyet eşitsizliğine dönüşmüştür. Toplumsal cinsiyet ilişkilerinde hayatın birçok alanında erkeklerin daha baskın olması söz konusudur. Kadınlar genellikle ikinci plana itilmekte ve eşit olmayan bir güç ilişkisi ortaya çıkmaktadır.

İnsanların birlikte yaşaması toplumsal yaşam kalıplarının geliştirilmesine ortam hazırlamaktadır. Başkaları hakkında düşüncelerimiz toplumun katı gerçekleri olarak anlam kazanmaktadır. Kalıp yargılar; bu gruba ilişkin bilgilerimizi, inançlarımızı ve beklentilerimizi içeren şemalardır. Kalıp yargılarla zihnimizde canlanan şemalar birey tarafından çocukluktan başlayarak aile içinde, iletişimde, okulda, medyada ve gündelik yaşamdaki pratiklerle sorgulanmadan içselleştirilmektedir. Bu bağlamda toplumsal cinsiyet kalıp yargıların olduğu güçlü bir alandır. Gerek kadın gerekse erkekler için uygun görülen rollere cinsiyet kalıp yargıları denilmektedir. Kadınlık ve erkekliğin inşasında geliştirilen önemli kurallardan biri toplumsallaşma/sosyalizasyon sürecidir. Bu yaklaşıma göre çocuklara büyüme aşamasındayken toplum tarafından cinsiyetine uygun birtakım kurallar, şablonlar ya da davranış örüntüleri içeren modeller öğretilmeye çalışılmaktadır.

Cinsiyet rollerinin oluşması aile içi ilişkilerde şekillenmektedir. Çocuk yetiştirme sürecinde cinsiyet rolleri hem öğretilerek hem anne-baba rolü ile model olarak aktarılmaktadır. (Walby, 1997) Aile yaşamına bakıldığında; kadınlardan eşlerinden şiddet görüyorlarsa bu durumu saklamaları, ev içinde çocuk bakımı, temizlik gibi işlerle ilgilenmeleri beklenmektedir. Yani kadınlar ataerkil sistemde belirli alanlarda tanımlanmaktadır. Bu alanların en yaygın olanı ev içi alandır. Kadının geleneksel

anlamdaki rolü ise annelik ve eşliktir. Ailede ev içi işlerden kadın, ev dışındaki işlerden erkek sorumlu görülmektedir.

Toplumsal cinsiyet rolleri; geleneksel olarak kadınlarla ve erkeklerle ilişkili olduğu kabul edilen rolleri ifade etmektedir. Toplumsal cinsiyet rolü; kültürel olarak kadına ve erkeğe uygun görülen kişilik özelliklerini ve rolleri içermektedir. (Yaşın Dökmen, 2019, s. 31) Yaşın Dökmen'e göre toplumsal cinsiyet rolleri, kadın ve erkeğin özellikle çalışma yaşamı, toplumsal yaşam, evlilik ve aile yaşamındaki rollerinde belirgin farklılıklar göstermektedir. Toplumsal cinsiyet rollerinin çalışma yaşamına ilişkin yansımaları incelendiğinde; kadınlara statüsü ve ücreti daha düşük işlerde çalışma, çalışmak için eşlerinden izin almaları gibi davranışlar uygun görülmektedir. Toplumsal yaşamda; kadınların akşamları tek başına sokağa çıkmamaları, kadınların yalnız yaşamamaları gibi yargılar da bulunmaktadır. Toplumsal cinsiyet rolü, toplumun tanımlayarak bireylerden yerine getirmesini istediği, cinsiyetine "uygun" ve "uygun olmayan" olarak ayırt ettiği bir tür beklentidir.

Cinsiyet eşitsizliği oluşturulurken erkek çocuklara üstünlük duygusu aşılanmaktadır. Aile içinde başlayan bu ayrım toplumsal hayatın bütün alanlarına nüfuz etmektedir. Eşitlik ise anlam olarak çok yönlü ve yorumlanması zor bir kavramdır. Herkesi her konuda eşit görmek ve buna göre muamele etmek, eşitliğin tersine adaletsiz bir uygulamadır. Nitekim doğada olduğu gibi toplumda da bireysel farklılıklar mevcuttur. Eşitlik, farklılıklara göre hak ve adaleti tesis ettiği ölçüde işlevseldir. Eşitlik ile ilgili bilinmesi gereken en önemli husus bahsedilen eşitliğin mutlak olmadığı; ancak orantılılık, adalet gibi pek çok kavramla iç içe geçtiği takdirde doğru şekilde yorumlanabileceğidir. Eşitlik kavramının uygulanmasında oluşan sorunların cinsiyet eksenli yansımalarının başında ayrımcılık gelmektedir. Cinsiyet ayrımcılığı olarak da ifade edilebilen ayrımcılık kavramı kadın-erkek ayrımcılığı temelinde en basit ifadeyle; aynı haklara sahip bireyler arasında gerek biyolojik sebeplerle, gerekse gelenek ve görenek gibi toplumsal sebeplerle temellendirilerek kadınların her alanda hak kaybı yaşamasına sebep olan durumların tümüdür. Ayrımcılık, farklı durumlarda gereken farklı uygulamaları değil; kişilerin sadece cinsiyetlerinden dolayı sahip oldukları kimliklerle hak kazanıp kaybetmelerini kapsamaktadır. Farklı durumlarda farklı uygulamalar eşitliğin gereği iken cinsiyet temelli hak kayıpları ayrımcılığın belirtisidir. Gerek din, aile, eğitim sistemi ve kitle iletişim araçları gibi ataerkil toplumsal kurumların gerekse psikolojik kökenli cinsiyete dayalı kalıp

yargıların etkisiyle kadınlara yüklenen roller cinsiyet ayrımcılığının temelini oluşturmaktadır. Bu ayrımcılığın sonucunda kadınlar eğitimden siyasete, iş hayatından aile hayatına, sağlıktan toplumsal yaşama kadar her alanda eşitsiz uygulamalara maruz kalabilmektedir. (Soy, 2017, s. 30)

Cinsiyet ayrımcılığı düşünüldüğünde genellikle kadına yönelik ayrımcılık ön plana çıkmaktadır. Çünkü toplumda erkek egemenliği söz konusudur. Bu nedenle kadınlar farklı alanlarda erkeklere göre daha düşük konumda bulunabilmektedir. Ekonomik, sosyal, politik alanlar bu alanlara örnek gösterilebilir. Kadınlar erkeklere göre daha hassas ve daha duygusal görülmektedir. Kadınların bu şekilde zayıf görülmesi erkekler tarafından korunması gerektiği ya da erkeklere bağımlı olması düşüncesini yaratmaktadır. Çocuklar doğdukları andan itibaren toplum tarafından belirlenmiş ve içselleştirilmiş rollere göre yetiştirilmektedir. Hatta doğmadan önce bile bebeklerin cinsiyetine yönelik hazırlıklar yapılmaktadır. Örneğin kız bebeklere pembe, lila gibi renkler giydirilirken annelik ve eşlik rollerinin içselleştirebileceği mutfak seti, temizlik seti ya da bebek gibi oyuncaklar alınmaktadır. Erkek bebekler ise mavi kıyafetler giymekte ve araba, silah gibi oyuncaklarla oynamaktadır.

Toplumumuzda kadınların çocuk doğurması ve ona bakması temizlik ya da yemek gibi ev içi işleri yapması beklenmektedir. Erkekler ise evin geçimini sağlamakta, tamir ya bahçe işleri gibi işleri yapmaktadır. Ev içi alanda görülen bu geleneksel roller iş hayatında da devam etmektedir. Kadınlar duygusal olarak belirlenmiş rollerinden dolayı genelde siyaset gibi alanlarda pek yer almamaktadır. Ya da çoğu zaman yönetici olamamaktadır. Kadınlar için uygun görülen öğretmenlik, sekreterlik ya da hemşirelik gibi mesleklerdir. Bunlar toplum tarafından dayatılmıştır. Sosyalizasyon sürecinde ise bu durum bireyler tarafından kabul edilmektedir.

Toplumda kadın-erkek eşitliği ve o toplumun uygarlık düzeyini belirten en önemli kriter toplumda kadının durumudur. Toplumsal cinsiyet toplumun kadına verdiği görev ve sorumluluklar, toplumda kadının nasıl görüldüğü, algılandığı ve beklentileri ile ilgili bir kavramdır. Toplumsal cinsiyet üzerine yapılan araştırmaların çoğu kadınların erkeklerle kıyaslanması şeklinde yapılmaktadır. Toplumsal cinsiyet kişinin kültürel, toplumsal rolü, ruhsal-işsel tanımlanması ve onların temsil edilmesi anlamında kullanılmaktadır. Cinsiyeti doğa belirlerken toplumsal cinsiyeti kültür belirlemekte ve toplumsal cinsiyet kimliği hakkındaki tutum erken yaşlarda oluşmaktadır. Kadınların erkeklere göre daha güçsüz

daha değersiz görülmesi, ayrımcılığa yol açan geleneksel yaklaşımlar, kız çocuklarının eğitime bile ulaşmasını zorlaştırmaktadır. Her alanda eşitsizliğe uğrayan kadınlar aile reisliği, malları yönetme, yürütme, iş kurma gibi konularda erkeklerle eşit değildir. (Tuskan, 2012, s. 445)

Kadın ve erkekler arasındaki ayrımcılık duygusal ilişkilerinde de kendini göstermektedir. Örneğin erkeklerin sevgilisinin olması doğal kabul edilirken kadınlar için genellikle onaylanmayan bir durum olarak görülmektedir. Bunlar sonucunda kadınlar edilgen bir statüde görülmektedir. Kadınlar erkeklerin edinmiş olduğu bu hakları elde edebilmek için mücadele vermek durumunda kalmaktadır.

2.2. Feminizm

Feminizm, kadınların konumlarını değiştirmek isteyen bir toplumsal akımdır. Feminizm, kadınların dünyaya kendi gözleriyle bakmalarını ve yaşam biçimlerini kendilerinin seçmesini ve özgürce belirlemesini istemektedir. Feminizm sözcüğü ilk kez Fransa’da 1837 yılında kullanılmıştır. 1890’lı yıllarda o zamana kadar kullanılan kadıncılık (womanizm) teriminin yerine İngilizceye geçmiştir. Feminizm terimi ilk kez kadın hakları akımını belirlemek için kullanılmıştır. Feminizmin ilk kez tartışılmaya başlandığı yer o zamanlar özel koşullara sahip olan 17.yy. İngiltere’sidir. Feminizmin tarihini ele alırken ilk dikkatimizi çeken şey kadınların, kendi konumlarında iyileşme sağlayabilecek bir ölçekte ve etki gücünde bilinçli olarak örgütlenmeye girişmesine kadar kadınlar tarafından yazılmış hemen hemen tüm yapıtların “şöhretli” kadınlarca kaleme alınmış olması ve tam anlamıyla feminizmin amaçlarına hizmet etmemesidir. Kadınların tarihini gerçekten değiştirmeye çalışanlar ise ya başarısız olmuş ya susturulmuş ya da tarihte iz bırakmaları engellenmiştir. Yine eşlerinin soyadını kullandıkları için eserlerini ayırt etmede güçlük çekilmiştir. Erkekler tarafından yazılan eserlerde de kadınların tarihe olan katkıları çoğunlukla göz ardı edilmiştir.

Olgun, feminizm kavramının 1890’lı yıllarda kadınların çalışma haklarına sahip olması, onların oy vermesi, eğitim haklarının bulunması gibi durumları ifade etmek anlamıyla kullanıldığını belirtmiştir. Olgun’a göre feminist teori 1890’lardan 1968 yılının sonrasına kadar “birinci dalga” 1968 yılından sonrası ise “ikinci dalga” olarak ifade edilmektedir. İkinci dalga feminizm olarak ifade edilen dönem geniş bir alana yayılmıştır. Bu anlamda ikinci dalga kadın hareketinin üzerinde durduğu önemli husus kadının kendi

bedeni üzerinde hakları olduğudur. (Feminist Teoriler, 2003, s. 4) Kürtajın, gebeliği önleme yöntemlerinin ve boşanmanın uzun yıllar yasak olduğu İtalya’ da feministler, hem kadın örgütlerini hem de sol kanat siyasal partileri bu yasaların ortadan kaldırılması için harekete geçirmişlerdir. Kürtaj yasası 1977’de İtalya meclisinde kabul edilince Roma’da yüz binlerce kadın senatonun onayını da almak için bir yürüyüş düzenlemişlerdir. Yüzlerce kadının yaptığı bu kitlesel eylemin ardından kürtaj yasallaşmasını tamamlamıştır. (Mitchell, 1984, s. 28)

1968 yılı sonrası dönemde kadınların yaşamlarını inceleyen araştırmalar artmıştır. Aynı zamanda toplumsal cinsiyet, cinsiyet rolleri ve ataerkillik gibi kavramların kullanımı yaygınlaşmıştır. Böylelikle cinsiyet eşitsizliği hakkında kuramlar geliştirilmiştir. (Feminist Teoriler, 2003, s. 4)

Krane ve Devies’e göre feminist söylem şiddeti bir döngü olarak kabul etmektedir. Onlara göre şiddet mağduru kadınlar daha korkak, öfkeli, üzgün ve utangaç bir hal almaktadır. Bu durum kendilerini daha aciz hissetmelerine sebep olmaktadır. Bu şekilde devam ettikçe kadınlar güçsüzleşmekte ve maruz kaldıkları şiddetin sorumlusu olarak kendilerini görmektedir. Bu duygular kadınların şiddet uygulayıcısından kopmasını zorlaştırmaktadır. Kadınların kendilerine şiddet uygulayan kişilerden ayrılamaması, birlikteliğine devam etmek zorunda olduğunu hissetmesine sebep olmaktadır. Bu durumda kadınlar şiddete karşı direnç gösterememektedir. 20.yüzyıl sonlarında feminist aktivistler kadınların hayatından şiddeti çıkarmak için bir ağ kurmuşlardır. Bu ağda, kadın sığınmaevleri kadınların öz saygısının artmasını böylelikle kendilerindeki bağımsızlık duygusunu geliştirmelerini amaçlamaktadır. (Krane & Davies, 2002)

Feminizmle ilişkili olarak eleştirel teori de incelenmelidir. Eleştirel teori, toplumun gerçek yapısını ortaya koymak ve olanın ötesini görmeyi amaçlamaktadır. Eleştirel teori, bize sadece kültürel eserleri değil, onların toplumsal, politik, tarihsel, etnik ve toplumsal cinsiyet eksenindeki bağlamlarını çözebilmemiz için de olası yöntem ve perspektifleri kazandırır. (Sim & Loon, 2010, s. 165)

Eleştirel teori, yapısı itibarıyla mevcut sistemi değiştirmek adına önce onu anlama fikrine bağlıdır. Dolayısıyla eleştirel feminizm, açıklayıcı değişken olarak toplumsal cinsiyeti kullanan liberal feminizmin ötesine geçmekte ve öncelikle toplumsal cinsiyeti derinlemesine bir sorgulama ile kapsamlı biçimde anlamayı hedeflemektedir. Temel sorusu, toplumsal cinsiyetin ortadan kaldırılmasıyla var olan uluslararası sistemin yapısının

değişip değişmeyeceğidir. Bunun yanı sıra toplumsal cinsiyeti başlıca analiz birimi olarak kullanırken, uluslararası politikanın şekillenmesi sırasında kadının toplumsal, ekonomik ve siyasal açıdan baskılanmasındaki rolünü araştırmaktadır. Böylece uluslararası sistem içerisindeki siyaset pratiklerinin toplumsal cinsiyet kavramı üzerinden biçimlendiği eleştirisini getirmektedir. Bununla birlikte toplumsal cinsiyetin bir güç hiyerarşisi oluşturduğunu ve kadınların bu hiyerarşi altında baskılandığını savunmaktadır. (Eken, 2005, s. 474)

Eleştirel teori üzerinde çok büyük ve yaygın bir etki bırakan feminizmin temel amacı, sanattan medyaya, sosyal ilişkilerden ekonomik yapılara kadar hayatın her alanında karşılaşılan “erkek egemenliği” ne karşı mücadele etmektir. (Eleştirel Kitle İletişim Kuramları)

Feminist ve eleştirel epistemoloji sosyal ilişkilerin nasıl eşitsiz olduğunu, özellikle cinsiyet hiyerarşilerinin bireylerin ve grupların güvenliği üzerinde olumsuz etkisinin üzerinde durmaktadır. Bunu anlamak için toplumsal cinsiyeti, analizin temeline oturtmaktadırlar. (Tickner, 2011, s. 48)

Eril iktidar tekelciliğini eleştiren; kavramsal çerçevesi, kurumları, etik anlayışı ve yöntemiyle feminizm, yeni bir bilgi kuramı ve politika önermektedir. Bu noktada farklı feminizmler devreye girmektedir: Liberal Feminizm, Radikal Feminizm, Sosyalist Feminizm, Postmodern Feminizm. Feminizm eril iktidar eleştirisi yaparak genel yöntemini de ortaya çıkarmaktadır. Bu bakımdan feminizm eleştirel bir teoridir ve bilgi üretiminin eril niteliğine de vurgu yaparak sosyal bilimlerin çehresini değiştirmeye çalışmaktadır. (Çakır, 2008, s. 569)

2.2.1. Geleneksel ve Liberal Feminizm

Slattery’ye göre geleneksel feminizm, erkeklerin egemen olduğu ve kadınların bastırıldığı ortamın temelde aile olduğunu ifade etmektedir. Geçmişte aile, özellikle kadınlar baba tarafından yönetilmiştir. Hatta Slattery bu durumun adetlerde, geleneklerde ve hukukta cisimleştiğini belirtmiştir. Erkekler kadınlardan tam itaat beklemiştir. Aksi durumda kadınlara çeşitli cezalar uygulanmıştır. Hatta bazı toplumlarda kadınların değiş tokuş edilmesi bile görülmüştür. Kadınların kendi hayatlarıyla ilgili herhangi bir kararı belirleme yetkisi bulunmamıştır. Kiminle evlenecekleri bile önceden belirlenip kararlaştırılmış olan kadınların boşanma ya da fikirlerini ifade etme gibi bir hakları

bulunmamıştır. Günümüzde bile erkekler ev ile ilgili tüm temel kararları almakta, eşlerini ve kız çocuklarını yönetmektedir. Feministler ev içindeki şiddete ve kadınların evde katlanmak zorunda kaldıkları tacize dikkat çekmektedir. Bu ailelerde kız çocukları daha pasif yetiştirilmektedir. Böylelikle erkeklerin egemenliği pekiştirilmektedir. Geleneksel feministler kadın ayrımcılığı ve erkeklerin egemenliği konularında birçok örneğe değinmişlerdir. Bunlardan bahsedecek olursak; kadınların çoğu “kadın işleri” olarak nitelendirilen hemşirelik, sekreterlik gibi işleri yapmaktadır. Çoğu zaman erkeklere göre daha alt kademelerde çalışmaktadır. Hatta “kadın işleri” olarak belirtilen alanlarda bile erkekler üst görevlerde yer almaktadır. Slaterry’nin verdiği örnekte Britanya’da mühendisler, mimarlar, avukatlar ve bilim insanlarının %5’inden daha azını kadınlar oluşturmaktadır. Hatta hiyerarşi yükseldikçe kadın sayısı azalmaktadır. Evde olduğu gibi parlamento ya da yönetim kurulu gibi önemli görülen görevlerde erkekler egemen konumda yer almaktadır. Yine Britanya örneğine bakıldığında 650 milletvekilinden sadece 30 tanesinin kadın olduğu görülmüştür. Bu örnekler çoğaltılabilmektedir. Ancak temelinde erkeklerin kurumsal kontrolünün söz konusu olduğu görülmektedir. Kadınların ikincil konumda olması normal olarak görülmektedir. Egemen olma durumunun kadına özgü olmadığı açıkça belirtilmektedir. (Slaterry, 2012, s. 140)

Liberal feminizm liberal teoriden etkilenmekte olup eşitlik, özgürlük, bireysellik kavramlarına sıklıkla vurgu yapmaktadır. İnsana ve bireye önem veren liberalizm kadının da erkek gibi bir insan olmasından yola çıkmaktadır. Nasıl ki liberalizm egemenin, bireyler üzerindeki iktidarını sınırlandırmak istiyorsa, liberal feminizm de erkeklerin kadınlar üzerindeki egemenliğini sona erdirmeyi amaç edinmiştir. Bilinen liberal görüşlerin kadınlar için uygulanmasını esas almışlardır. (Yayla, 2008, s. 17)

Liberal feministler doğal haklar geleneğinden gelmektedir. Liberal feministler 20. yüzyılda kadınların bir eş ve anne olarak sorumluluklarını kabul ederek “farklı fakat eşit” retoriğini geliştirmişlerdir.

Donovan ise aydınlanmacı liberal feministlerin temel ortak düşüncelerini şu şekilde özetlemektedir. İlk olarak akla olan inanca değinmektedir. Mary Wollstonecraft gibi bazı düşünürler neredeyse akıl ve tanrıyı eş anlamlı görmektedir. Birey aklında tanrısal bir kavram olan vicdanı barındırmaktadır. Bazı feministler de bireysel vicdanın göz önünde tutulması gerektiğini belirtmektedir. Ortak düşüncelerin ikincisi kadın ve erkek ruhlarının akılcı yeteneklerinin aynı olduğuna dair inançtır. Yani kadınlar ve erkeklerin ontolojik

olarak birbirlerine benzedikleri ifade edilmektedir. Üçüncüsü, toplumsal değişimin en iyi yolunun eğitim olduğuna dair inançtır. Eğitim eleştirel düşünebilmek için önemlidir. Dördüncüsü bireyin diğer bireylerden ayrı olarak gerçeği arayan, akılcı ve bağımsız bir aktör olarak hareket eden ve haysiyeti bağımsızlığına bağlı olan yalnız bir varlık olduğuna dair inançtır. Sonuç olarak ise aydınlanma kuramcılarının “doğal haklar doktrini”ne bağlı kaldıkları görülmektedir. Birçok önemli kuramcı kendilerini siyasi haklarla ilgili olan isteklerle sınırlandırmamaktadır. 19. yüzyıldaki kadın hareketi de temel olarak bu istekler özellikle de oy verme hakkı üzerinde durmaktadır. (Donovan, 2005, s. 28)

2.2.2. Marksist Feminizm

19. yüzyılın ortalarından sonra Liberal Feminizmin teorileri üzerinde tartışmalar başlamış ve liberal feministlerin kadın problemine getirdikleri asıl çözümün faaliyete geçirilip geçirilmeyeceği ile ilgili yapılan tartışmalar Marksist Feminizmin ortaya çıkmasını sağlamıştır. (Sevim, 2005, s. 63)

Slattey’ye göre Marksist feministler daha teorik ve daha geniş bir bakış açısına sahiptir. Onlara göre ataerkillik basit bir şekilde kapitalist üretimden kaynaklanan baskı ve sömürünün ilerlemiş halidir. Sosyal feministler ve Marksistler kadınların ve hatta özellikle evli olan kadınların yedek işgücü gibi görüldüğünü ifade etmektedir. Bu bir sosyal kontrol biçimidir. Böylelikle kapitalizm daha etkin bir şekilde işlemektedir. Kadınlar da bazı yollarla kapitalizmin işleyişine katkıda bulunmaktadır. Bunlardan ilki; ekonomik olarak büyüme dönemlerinde işe alınmaları, ekonomik durgunluk yaşandığında ise kolaylıkla işten çıkarıldıkları için “yedek işgücü ordusu olarak. İkincisi; bir sosyal kontrol olarak. Üçüncüsü ve sonuncusu ise ideolojik kontrol ve hegemonya kaynağı olarak. Slattey’nin ifade ettiği bu unsurları biraz daha detaylandırdığımızda; kadınların düşük ücretle çalıştığını, vasıfsız işleri kabul ettiğini, genellikle sendikalara katılım göstermediklerini görmekteyiz. Çünkü kadınlara sosyalleşme sürecinde ev kadınlığı ya da annelik rollerinin birincil tutulması öğretilmiştir. Bu rollere uygun olması için ise itaatkâr ve pasif olmaları öğretilmektedir. Ev kadınları olarak ise kadınlar erkek işgücünün sağlıklı ve itaatkâr olmasını sağlamaktadır. Çünkü kocalar da eşleri ve çocuklarındaki etkilerini bilerek isyankâr olabilecek hareketler sergileyememektedir. Bu durumda hayal kırıklığına uğrayan erkekler işverenlerine bir şey söyleyemedikleri için bunun acısını eşlerinden çıkarmaktadır. Cinsiyetçi ideoloji kapitalizmi tehdit etmekten çok ona hizmet etmektedir. Çünkü kapitalizm, işçi sınıfını kadınlar ve erkekler olarak ayırmaktadır. Böylece onları kolay bir

şekilde kontrol altına almaktadır. Erkek egemen ideoloji proleterya sınıfında olduğu gibi kadınlarda yanlış bir bilinç yaratmaya ve kadınlara kendilerini pasif varlıklar olarak benimsetmeye çalışmaktadır. Marksist feminist perspektiften bakıldığında kadınlar sınıfsal yapı içindeki konumlarından dolayı ayrıcalıksız ve sömürülen bir konumda görülmektedir. Bunun yanı sıra da iki kez işçi sınıfı muamelesi görmektedirler. Kapitalizm ve ataerkillik işçi sınıfından kadınları hem mahkûm etmekte hem de baskı altında tutmaktadır. (Sosyolojide Temel Fikirler, 2012, s. 142)

2.2.3. Radikal Feminizm

Radikal feminizm, kadınların ezilmesine ve kadınlara uygulanan baskının nedenlerini anlamaya yönelik kavramsal bir çerçeve sunmaktadır. Kadınların ezilmesi, baskı altına alınması sistemattır. Bu “erkek egemen düzen”dir. Bu düzende ezen ve sömüren erkek, ezilen ve sömürülen de kadındır.

Slattery’nin radikal feminizm düşüncesinde, ataerkillik, diğer birçok sosyal tabakalaşma biçiminden daha eskilere uzanan farklı bir baskı biçimidir. Ataerkilliğin farklı kökenleri ve birçok farklı türü (ideolojik, politik, kültürel, cinsel, ekonomik) bulunmaktadır. Bir sınıf olan erkekler başka bir sınıfta görülen kadınlar üzerinde güç sahibidir. Erkekler toplumu kontrol etmektedir. Onlar bütün kararları vermekte ve önemli mevkilerde yer almaktadır. Evde ise kendilerinden daha alt konumda gördükleri eşlerini kontrol etmektedir. Radikal feministlere göre ataerkillik tabakalaşmanın çok derin bir şeklidir. Bu nedenle ataerkilliğin ortadan kaldırılması konusunda pek iyimser oldukları söylenemez. Radikal feministlere göre toplumda her alanda hatta basit konuşmalarda bile erkekler kadınlara göre daha baskındır. Kadınlar bu durumda bilinçlenerek bağımsız olabilirler. (Sosyolojide Temel Fikirler, 2012, s. 144)

Radikal feministlerin ataerkilliğe bakışı ise tarih boyunca kültürler arasında var olduğu yönündedir. Bu anlamda eleştirmenler ataerkilliğe ilişkin böyle bir kavrayışın tarihsel ya da kültürel çeşitliliğe yer bırakmadığını ileri sürmüşlerdir. Irk, sınıf ya da etnik köken gibi farklarda kadınların ikincil oluşu yönünde önemli etkiye sahiptir. Radikal feminist düşünce kadınlarla erkekler arasında temel farklılıkların olduğunu savunmaktadır. Radikal feministlerin ileri sürdüğü diğer görüşe göre, erkek üstünlüğünün merkezinde erkeğin kadına uyguladığı şiddet vardır ve şiddet sadece dayak şeklinde algılanmamalıdır. Kadına yönelik sistemli baskının merkezinde ev içi şiddet, tecavüz ve cinsel bakımdan kadın bedeninin kötüye kullanılması gelmektedir. Kadının medya, moda ve reklam

aracılığıyla nesneleştirilmesi kadının başlıca rolünün erkeği hoşnut etmek veya eğlendirmek şeklinde cinsel nesnelere dönüştüren tavır radikal feministlerin eleştirdiği başlıca noktalardan birisidir. Radikal feministler kadınların üzerindeki baskının aşamalı bir şekilde kaldırılabilmesine inanmamaktadır. Ataerkilliğin sistemli bir olgu olduğunu, toplumsal cinsiyet eşitliğinin ancak ataerki düzenin yok edilmesiyle elde edilebileceğine inanmaktadırlar. (Mitchell, 1984, s. 34)

2.2.4. Postmodern Feminizm

Post-modernizm ile feminizm genel olarak Batı düşüncesine ve uygulamalarına yönelik geliştirdikleri eleştirel bir söylem bakımından paralellik arz ederler. Postmodernizm, eleştirilerini genel olarak modern düşünme tarzının hedeflerine ve sonuçlarına yöneltirken, feminizm eleştirilerini modernizmin daha özel bir alanı, yani modernizmin kadın algısı üzerinde yoğunlaştırmıştır. Sonuç olarak her ikisi de kendi bağlamlarında içinde yaşadığımız çağın problemlerinin sorumlusu olarak Aydınlanmacı modern düşünceyi görmektedir. (Aybakan Saliya, 2013, s. 26)

Postmodern feminizmde, kadınların konumunu bütün yönleriyle açıkladığını iddia eden toplum teorileri reddedilmektedir. Hatta burada özel bir kadın fikrine karşı çıkılmaktadır. Gerçekte, her kadın diğerlerinden farklıdır, onlar çok farklı hayatlar sürdürmektedir ve bu yüzden tek bir kalıp yargının veya tek bir teorik çerçevenin sınırlarını aşmaktadır. (Slattery, 2012, s. 145)

Postmodern feminizm çoklu bir bakıştan yanadır. Tek bir feminist düşüncenin olamayacağını aksi halde tek kuramın tahakkümüne yol açacağını vurgulamaktadır. Bu nedenle farklılıkları içeren feminizmlerin olmasından söz etmektedir. Postmodern feministler yerleşik düzeni ve onun ataerki kültürün değersizleştirdikleri üzerinden eleştirmektedirler. Onlar liberal feministlerin savunduğu eşitlik politikalarını eleştirmektedirler. Özne olarak kadının yaşanmışlığını ve deneyimlediklerini ön plana çıkarması gerektiğini belirtmektedirler.

2.2.5. Sosyalist Feminizm

Sosyalist feminizm Marksist kategorilerin temelinde ve radikal feminizmin eleştirileri ışığında şekillenmektedir. Karl Marx ve Friedrich Engels'in teorilerinde somutlaşan Marksizm, "maddeci determinizm", "ideoloji", "sınıf bilinci", "emek", "yabancılaşmış emek" gibi kavramlarla, feminist teoriye ve feminist harekete önemli

açılımlar getirmiştir. Radikal feminizm, cinsiyetin merkeze alındığı yeni bir çıkar ve iktidar teorisi geliştirmiştir. Kadınları Marksizm içine konumlandırmaya çalışan sosyalist feministler, radikal feminizmin yaptığı eleştirilerden etkilenecek, Marksizmin temel kavramlarını kadınlara uygulamaya, bu kavramları yeniden tanımlamaya çalışmışlardır. Sonuçta, tarihsel materyalizmi ve feminist öncelikleri dikkate alan yeni formülasyonları ortaya çıkarmışlardır. (Çakır, 2008, s. 185)

Sosyalist feministler kapitalizmin doğuşu ile kadın sorunu arasında, proletarya ile kadınlar arasında benzerlik kurmaktadır. Onlara göre eğer kadın ev içindeki işleri isteyerek yapıyorsa kapitalizm tarafından yabancılaşmamış tek mekan ev içi alandır.

Sosyalist feministler aralarında sınıf farklılıkları bulunsa da kadınları da ortak ezilen bir sınıf olarak görüp onlara kadın olma bilincini ve feminist ideolojiyi aşlamak istemektedir.

2.2.6. Kültürel Feminizm

Donovan'a göre kültürel feminizm adını "farklı" olarak tanımlayan teorilerden biridir. Kültürel feminizm, kadınlara kişisel bir güç, gurur ve kamusal yenilenme kaynağı olarak bakmaktadır. Kültürel feminizmde, siyasal değişime değil kültürel olarak değişime odaklanılmaktadır. Bu kültürel değişimde anaerkil yapıya doğru bir dönüşüm olması gerektiği savunulmaktadır. Anaerkillik kadınların değerleri aracılığıyla yönlendirilmekte olan kadın toplumunu ifade etmektedir. Kültürel feminizm Margaret Fuller tarafından 1845 yılında yazılan "19. Yüzyılda Kadın" eseri ile şekillenmiştir. Fuller aydınlanmanın mekanik bakışı yerine duygusal, sezgisel bilgiye vurgu yapmaktadır. Kültürel feministler, Liberal feministlerle önemli bir noktada ayrılmaktadır. Liberal feministlere göre kadınlar ve erkekler kamusal alanda eşit olarak görüleceği için kadınların da askerlik yapması uygundur. Ancak savaş konusu anaerkil yapıya zıt düştüğü için kültürel feministler buna karşı çıkmaktadır. Kültürel feministler, kadınların barışsever karakterleriyle değerlerin kökleneceğine inanmaktadır. (Feminist Teori, 2005, s. 70)

Kültürel feminizm, kadınların toplumdaki ikincil ve baskı gören konumunun, toplumun kültür yapısına göre temellendiğini düşündüğünden, kültürün kadını neden bu şekilde konumlandığını açıklamaya çalışmıştır. Bundan dolayı, kültürel feminizm, toplumsal cinsiyet kimliğinin oluşumunun biyolojik farklılıklardan ve ayrıcalıklardan

ziyade toplumsal sorunlardan ve kültürel yapıdan kaynaklandığını savunur. (Aktaş, 2013, s. 65)

2.3. Ataerkillik

Yukarıda feminizm ve feminizmin türleri incelenmiştir. Feminizmin önem verdiği bir diğer kavram ataerkilliktir. Slaterry'nin ifade ettiğine göre feminizm siyasal olarak, kadınlara ve erkeklere eşit haklar sağlama çabasıdır. Bu esnada cinsiyetler arasındaki farklılıklar ve çeşitlilikler hakkındaki tartışmalar değişmiştir. Bu nedenle ataerkillik kadınların toplumsal konumlarını anlamasına ve bu konumlarını değiştirmeye çalışırken diğer kadınlarla birleştirmesine yardımcı olmuştur. Slaterry ataerkillik kavramının “babanın ya da aile reisinin yönetimi” anlamını karşıladığını ifade etmektedir. Ancak feministlere göre ataerkillik erkekler tarafından kadın üzerindeki her türlü hakimiyeti (fiziksel, ideolojik, politik) anlatmak için kullanılmaktadır. Bu kavrama göre erkeklerin egemen olduğu toplumlarda kadınlar baskı altında tutulmaktadır. Aynı zamanda bu toplumlardaki kültürel, politik ve sosyal yapılar kadınları güçsüz kılmaktadır. Feministler ataerkilliğin kaçınılmaz ve doğal olduğu fikrini reddetmektedir. Hatta aksine ataerkilliğin erkekler tarafından, kadınları pasifleştirmek için üretildiğini ifade etmektedirler. Ataerkilliğin fiziksel ve ideolojik olarak bir güç olduğunu göstermek için de farklı teoriler geliştirdiğini belirtmektedirler. (Sosyolojide Temel Fikirler, 2012, s. 139)

Kandiyoti'ye göre ataerkillik, toplumsal alanda erkeklerin kadınlar üstündeki tahakkümüdür. Bu tahakküm kadın ve erkek arasındaki iş bölümüne dayanmaktadır. Ona göre ataerkil sistemi açıklamak sadece ataerkillik kavramının kullanılmasıyla mümkün değildir. Bu nedenle “ataerkil pazarlık” kavramını geliştirmiştir. Bu kavram iki cinsiyet arasında geçen ve iki tarafın da rızasının olduğu ancak zaman içinde de değişim gösterebilen bir ilişki ağı şeklinde ifade edilebilir. Ataerkil pazarlık toplumdan topluma farklılık gösterebilmektedir. Ataerkil pazarlık toplumsal cinsiyet ilişkileri kurulurken bazı mücadelelere açıktır. Bu mücadele ve çatışmaların olduğu alan ataerkil bir ağıdır. Ataerkil pazarlık kadınların kamusal hayata katılımının önünde bir engeldir. Kadınlar kendilerine verilen kadınlık rollerini üstlenmektedir. Bu nedenle kamusal hayata dahil olamamaktadırlar. Kamusal alana dahil olsalar bile ev içindekine benzer kollarla çalışmaktadırlar. Kadınlar kamusal alanda çalıştıklarında da ekonomik özgürlük elde edememektedir. Çünkü kazandıkları paranın tamamı yine erkek kontrolündedir. (Cariyeler, Bacılar, Yurttaşlar, 2007)

Ataerkillik günümüzde bütün feminist analizlerin anahtar kavramıdır. Sylvia Walby, altı temel boyut veya yapıyı bir araya getirerek, temel feminist perspektifleri daha dinamik ve güncel bir ataerkillik kavramı içinde ilişkilendirmeye çalışmaktadır: Bu altı kavram; ücretli emek, ev içindeki ataerkil ilişkiler, ataerkil kültür, cinsellik, kadınlara karşı şiddet ve devlettir. Kadınlar bu altı alanın tümünde kazanıma sahip olsalar da ataerkillik değişebilir - özellikle evde daha az açık, daha az baskıcı, ancak oldukça yaygın olabilir-fakat ona göre ataerkillik hala erkeklerin en üst düzeyde baskın olmayı ve gücü kontrol etmeyi sürdürdükleri kamusal alan içinde güçlü ve karşılıklı ilişkili bir sistem olarak varlığını sürdürmektedir. Sylvia Walby'nin teorisi kadınların hem kamusal alanda hem de özel alanda gelişmeler sağlarken ataerkilliğin gücünü her zaman sürdürdüğünü göstermek için, birçok farklı feminist perspektiften yararlanarak ataerkillik kavramını güncelleştirmeyi amaçlayan yeni bir girişimdir. Walby'nin kamusal güç analizindeki aksine, diğer yazarlar kadının özgürleşmesini geleneksel rollerden ve bir kadının nasıl olması gerektiği konusundaki kalıp yargılardan özgürleşmeyi içeren özel ve kişisel bir sorun olarak görmektedir. Walby ataerkillik kavramını kapitalizmle ilişkilendirmektedir. Ona göre ataerkillik durağan değildir. Ona göre mahrem ataerkillik ve kamusal ataerkillik vardır. Mahrem ataerkillik özel yani ev içi alanı ifade etmektedir ve burada güç kadına en yakın olan erkektir. Bu ataerkillik kadını ev içi alana hapsedmekte ve kamusal alandan dışlamaktadır. Endüstriyel kapitalizmin gelişmesiyle mahrem ataerkillikten kamusal ataerkilliğe geçilmiştir. Kadınlar ücretli işlerde çalışarak kamusal alana girmiştir. Ancak erkekler kamusal alanda da iktidar sahibidir. Bu nedenle kadınların yüksek statülü işlerde çalışması engellenmektedir. Buradaki ataerkillik dışlayıcı değil ayrıştırıcı niteliktedir. Walby bu alanda kadınların özel alandan çıksa bile kamusal alanda sömürüldüğünü ifade etmektedir. Yine ona göre ataerkilliğin işlemlerini sağlayan belli unsurlar vardır. Bunlardan ilki ev içi ataerkil ilişkilerdir. Burada ev içi emeğin cinsiyetleştirilmesi söz konusudur. Kadın bu alanda sömürülmektedir. İkincisi işgücü piyasasındaki ataerkil ilişkilerdir. Kamusal alanda ataerkillik hakimdir. Bu alanda kadınlar erkeklere göre daha düşük ücretle çalışmaktadır, kadınların statüleri yükselmemektedir, cinsiyete dayalı meslek sınıflaması bulunmaktadır. Üçüncüsü devlet bünyesindeki ataerkil ilişkilerdir. Buradaki ilişki yasalar ve siyasal iktidar yoluyla işlemektedir. Devlet ile erkeklik arasındaki bağı güçlendiren ordu-askerlik kavramıdır. Kadın ikinci planda kalmaktadır. Dördüncüsü şiddete dayalı ataerkil ilişkilerdir. Şiddet, taciz, ekonomik şiddet, duygusal şiddet gibi unsurlarla kadınlar üzerinde hak pekiştirilmesi söz konusudur. Beşincisi ve sonuncusu ise ataerkil kurumlar ve

sosyal pratiklerdir. Medya, aile, din, eğitim gibi kurumların ataerkil olduğunu ifade etmektedir. Bu kurumlarda verilenler bireyler tarafından içselleştirilmekte ve kadın-erkek kimlikleri oluşmaktadır. (Theorizing Patriarchy, 1991, s. 54)

Ataerkilliğin korunması için kadınlara toplumsal cinsiyet rolleri yüklenmiştir. Bu rollerde kadın hep “özel alan” olarak tanımlanan evindedir. Kadınlar bu özel alanda erkekler (erkek kardeşleri, babaları, genellikle eşleri) tarafından şiddete maruz kalmaktadır. Kadına yönelik şiddet ataerkil düzeninin devamını sağlamak için kullanılan bir araçtır. Bu anlamda şiddetin ataerkil ilişkilerin bir sonucu olduğu söylenebilir. Ayrıca kadına yönelik şiddet olgusu toplumsal bir sorundur. Bu bağlamda şiddetin ve türlerinin incelenmesi gerekmektedir.

3.KADINA YÖNELİK ŞİDDET VE ŞİDDETLE MÜCADELEDE SİĞİNMAEVLERİ

3.1. Şiddet ve Şiddet Türleri

İnsanlık tarihi boyunca ciddi algılanmasa da hayatın her alanında artarak devam eden bir şiddet olgusu söz konusudur. Şiddet zamana ve topluma göre değişen küresel düzeyde bir olgudur. Şiddetin temelinde yatan saldırganlık dürtüsü toplumsallaşma süreci içinde öğrenilebilmektedir. Bandura'ya göre, kızgınlık ve şiddet tüm toplumlar için çok önemli bir sosyal problemdir. En küçük bir kızgınlık ve şiddet dahi çok önemli sonuçlar doğurabilmektedir. Sosyal Öğrenme Teorisine göre; kızgınlık ve şiddet birçok yıkıcı olayın kaynağıdır. (Bandura, 1973, s. 22) Kendini çok farklı biçimlerde gösterebilen şiddet olgusu; gerek bireysel gerekse toplumsal boyutta sık sık karşılaşılabileceğimiz bir olgudur.

Şiddetin geçerli ve herkes tarafından kabul edilebilecek bir tanımının yapılması ve hangi davranışların şiddet olarak tanımlanacağı günümüzde son derece tartışmalı bir konudur. Bu nedenle farklı şiddet tanımlarına bakılmalıdır.

Şiddet saldırganlık, hâkim olmak, yenmek, yönetmek amacı ile güçlü, şiddetli, etkili bir hareket, fiil, işlem: bir işi bozma engelleme, boşa çıkarmaya karşı düşmanca, yaralayıcı, hırpalayıcı veya tahrip edici (yıkıcı, yok edici) amaç taşıyan bir davranıştır. (Erten & Ardalı, 2014, s. 143)

Şiddet dar anlamıyla, kişilere ve nesnelere yönelik düşmanlık ve öfke duygusunun, yoğun ve yıkıcı bir şekilde ortaya çıkmasıdır. (Budak, 2019, s. 712) Kapsamlı şiddet tanımı ise Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından yapılmıştır. WHO şiddeti “bireyin kendisine, başkasına, belirli bir topluluk veya gruba yönelik yaralama, ölüm, fiziksel zarar, bazı gelişim bozuklukları veya yoksunluk ile sonuçlanabilen, tehdit ya da fiziksel zor kullanma” olarak tanımlamıştır. (World Report on Violence and Health, 2002)

Şiddetin bazı türlere ayrıldığı bilinmektedir. Ancak unutulmamalıdır ki ayrılan her şiddet türü bir başka şiddet türünü de içinde barındırabilmektedir.

3.1.1. Fiziksel Şiddet

Fiziksel şiddet fiziksel olarak ya da zor kullanarak başka bir kişiye zarar vermeyi ya da istemediği bir eylemde bulunmaya zorlamayı içermektedir. Kadına zorla bir şey yaptırma ya da bir şey yapmaktan alıkoyma amacıyla, kadının iradesi dışında gerçekleşen

fiziksel zarar verici eylemleri içermektedir. Fiziksel şiddet vurma, bir araçla vücuduna zarar verme, tokat atma, kolunu bükerek acıtmak, tekmeleme, saçını çekme vb. eylemleri içermektedir. Fiziksel şiddet, şiddetin en sık ve görünür biçimidir. Fiziksel şiddet, daha çok bedene yöneliktir ve bedensel güce dayalıdır. Kontrol etmeyi, acı ve korku yaşatacak istekleri gerçekleştirmeyi hedefler. Bu şiddet türünün, hafif yaralanmalara neden olan eylemlerden cinayete kadar geniş bir yelpazede gerçekleşebildiği görülmektedir. Yumruk-tokat atmak, tekmelemek, itip kakmak, aile bireylerinin birisi üzerinde sigara söndürmek veya üzerine kaynar su dökmek, kesici-delici aletle yaralamak fiziksel şiddete örnek olarak gösterilebilir. Fiziksel şiddet, uygulayıcısının fiziksel güce dayanabildiği ya da kesici-delici aletler gibi çeşitli araç-gereçler aracılığı ile uygulanabildiği gibi uygulayıcının ihmali davranışlarında da kaynaklanabilmektedir. (Adak, 2018, s. 183)

3.1.2. Cinsel Şiddet

“Şiddet ve Sağlık Konusundaki Dünya Raporu”nda, cinsel bir eylem gerçekleştirmeye, istenmeyen cinsel sözler söylemeye, cinsel yaklaşım ve tekliflerde bulunmaya ya da bir kişiyi ticari amaçla cinsel olarak kullanmaya yönelik eylemlerin tümünü kapsamakta olup, kurbanla fail arasındaki ilişki her ne olursa olsun, kurbanın evinde ya da işyerinde sınırlı kalmaksızın her türlü koşulda bir kişinin cinselliğine karşı dolaylı ya da direkt olarak ve zorlamayla yapılan cinsel bir eylemi içermektedir. (World Health Organization, 2002)

Gökkaya tarafından cinsel şiddet içeren davranışlar şu şekilde belirtilmiştir: Evli olsa da kadını istemediği yerde, istemediği zamanda ve istemediği biçimde cinsel ilişkiye zorlamak, cinsel içerikli sözcükler söylemek, cinsel yaşamlarında kadını aşağılayıcı davranışlarda bulunmak, fuhuşa zorlamak, kız çocuklarının sünnet edilmesi, cinsel içerikli imalarda bulunmak, ensest. (Türkiye’de Şiddetin Kadın Sağlığına Etkileri, 2009, s. 172)

3.1.3. Psikolojik Şiddet

Psikolojik baskı yaparak, davranışlarına kısıt koyarak kişinin aşağılanmış, hor görülmüş, özgüvensiz ve kötü hissetmesine neden olacak davranış ve tutumları içermektedir. Örnekleri şöyle sıralanabilir:

- Psikolojik etki yaratarak kadına kendini kötü ve değersiz hissettirmek
- Küçük görmek, isim takmak ya da alay etmek
- Hakaret etmek, bağırarak, aşağılamak ya da küfür etmek

- Çekici olmadığını, şişman ya da zayıf ve çirkin olduğunu söylemek
- İhmal etmek, duygusal ve fiziksel ilgi göstermemek
- Duygularına ve düşüncelerine saygı göstermemek ve kendi görüşleri olmasını engellemek
- Kendine olan güvenini ve beğenisini yok etmek
- Yetersizlik ve suçluluk duygusu uyandırmak
- Görüşlerini, her türlü davranışını izlemek, kontrol etmek ve izne bağlamak
- Ailesiyle ilişkilerine sınır koymak ya da engellemek
- Arkadaş ve dost çevresinden uzaklaştırmak ya da onlara zarar vermekle korkutmak
- Gözdağı vermek, tehdit etmek, sindirmek
- Çocukları ihmal etmek
- Kadını kötü anne olmakla suçlamak
- Çocuklarını elinden almakla, göstermemekle ya da kaçırmakla tehdit etmek

Psikolojik şiddet durumunda somut bir bulgu olmasa da bu şiddet türünün tedavisi oldukça zordur. (Sallan Gül, 2013, s. 20)

3. 1.4. Ekonomik Şiddet

Kadının birey olarak ekonomik açıdan özgürlüğünün elinden alınmasıdır. Ekonomik kaynakların ve paranın kadın üzerinde bir yaptırım, tehdit ve kontrol aracı olarak düzenli bir şekilde kullanılmasıdır. Ekonomik şiddet davranışları; kadının çalışmasına, düzenli bir iş tutmasına engel olmak, ailenin ekonomik ihtiyaçlarını karşılamamak, kadının iş yaşantısında ilerlemesine yardımcı olabilecek fırsatları değerlendirmesine engel olmak, çok kısıtlı harçlık verip bununla yapılması mümkün olmayan şeyler istemek ve gerçekleşmediğinde olay çıkarmak, çalışmasını reddedip kadının gelirini harcamak, evi zaman zaman terk ederek giderlerle hiç ilgilenmemek gibi şekillerde ortaya çıkmaktadır. (Polat, 2017, s. 33)

Şiddet tipleri içerisinde iki tezat davranışı içinde barındıran bir şiddet türü olarak ekonomik şiddet çok dikkati çekmektedir. Kadın ya da çocuğun para kazanması ve onu elinden alma işlemleri ekonomik şiddetin bir alt başlığını oluştururken tam tersi çalışabilecek kadının ekonomik özgürlüğünü kısıtlamak ve ona çalışma izni vermemek de yine ekonomik şiddetin diğer önemli alt başlığını oluşturmaktadır. (Polat, 2017, s. 33)

3.1.5. Sözlü/Sözel Şiddet

Sözel şiddet; yıkıcı eleştiri, bağırma, alay etme, suçlama ve isim takma gibi davranışlarla ortaya çıkan, uygulanan bireyde psikolojik hasar ve/ veya yıkıma yol açan bir şiddet türüdür. (Cohen & Yavuz, 2018, s. 105)

Taşdemir Afşar sözel şiddeti sözle rencide etme durumu olarak tanımlamaktadır. Sözel şiddet içeren davranışları ise aşağılayıcı sözler söyleme, aşırı genellemeler yapma (sen hep böylesin gibi), bağırma, suçlama, küfür etme, zaaflarıyla alay etme, hakaret etme, korkutma, küçük düşürme, kadının özgüvenini yitirmesine neden olma, tehdit etme vb. olarak ifade etmektedir. Bu davranışlar kadının baskı altına alınarak sindirilmesine neden olmaktadır. (Türkiye'de Şiddetin "Kadın Yüzü", 2015, s. 729)

3.1.6. Siber Şiddet

21. Yüzyılın teknoloji çağı olması nedeniyle bireylerin hayatına girmiştir. Günümüzde bilişim teknolojisi oldukça yaygın olarak kullanılmaktadır. Siber şiddet eylemleri iki temel bilişim teknolojisi aracıyla yapılmaktadır. Bunlardan ilki kişisel bilgisayar yoluyla saldırganın tekrarlı olarak anında mesaj, müstehcen taciz mesajı, iftira içeren mesaj göndermesi ya da internet sitesi hazırlayarak bunları yayınlamasıdır. İkincisi ise kurbanı rahatsız edici mesajların cep telefonu yoluyla iletilmesidir. (The Sydney Morning Herald, 2011)

Siber şiddet eylemi ciddi boyutlarda olabilecek, psikolojik, duygusal ve sosyal zararlar yaratmaktadır. Hukuksal açıdan da oluşan suçların değerlendirilmesi ve ceza kapsamında incelenmesi önemlidir. Şiddet çok yönlü ve aktörlü bir eylemler dizisi olarak dikkat çekmektedir. Her geçen gün artan şiddet davranışları ve dozu bu konuda acil önlemler alınmasını da zorunlu kılmaktadır. Şiddeti yaşayan kişiye yardım etmek sağlık, hukuk ve psikolojik destek sağlamanın yanı sıra topluma yönelik olarak şiddetin önlenmesi ve yaşanmaması konusunda bilinçlendirme çalışmaları yapmak da çok önemli aşamalardır. Bu konuda yapılacak çalışmaların mutlaka tüm ilgili meslek gruplarını kapsayan multidisipliner boyutta olması ve sadece devletin değil aynı zamanda sivil toplum kuruluşlarının ve bireylerin de katkıda bulunması gerekmektedir. (Polat, 2017, s. 34)

3.1.7. Flört Şiddeti

Kadına yönelik şiddet farklı türleri içinde barındırarak hayatın birçok alanında kendini göstermektedir. Aile içi şiddet dışında fiziksel, psikolojik, cinsel, sözel, ekonomik her türlü şiddet romantik ilişkilerde de flört şiddeti olarak karşımıza çıkmaktadır. Tüm şiddet biçimlerinde olduğu gibi, flört şiddetinde de temel saik, karşı taraf üzerinde üstünlük ya da hâkimiyet kurmaktır. Bu anlamda, flört şiddeti her şeyden önce toplumsal cinsiyet temelli bir şiddet türüdür. Diğer bir deyişle, bir flört ilişkisinde şiddet var ise, tarafların toplumsal cinsiyetlerine yükledikleri anlamın ve içinde yaşadıkları toplumsal cinsiyet kültürünün kişilerin birbirlerine davranış ve tutumlarına taşındığı anlamına gelmektedir. Flört şiddeti, romantik ilişkilerde, taraflardan birinin ya da her ikisinin de diğerine, fiziksel, cinsel, ekonomik, psikolojik ya da dijital şiddet uygulamasını ifade etmektedir. (Açıkalın & Şahin, 2021, s. 802)

3.2. Kadına Yönelik Şiddet ve Şiddetle Mücadele

Kadına yönelik şiddet oldukça karmaşık bir olgudur. Kadınların davranışını korkuya dayalı kontrol etme amacı taşımaktadır. Tüm şiddet olaylarında kadın ve erkek arasında erkeğin lehine olan bir güç dengesizliği bulunmaktadır. Kadına yönelik şiddet kadının fiziksel, psikolojik veya cinsel olarak zarar görmesiyle ya da acı çekmesiyle sonuçlanan harekettir. Kadına yönelik şiddet dünyada bölgelere, kültürel yapılara ve toplumsal normlara göre farklılık göstermektedir. Ancak genel olarak fiziksel şiddet, duygusal ve cinsel şiddet, duygusal istismar ve ekonomik şiddet şeklinde yaşanmaktadır. Bunlar dışında savaş bölgelerinde de kadınlara yönelik şiddet durumu söz konusudur. Burada şiddet kadınlara sistematik tecavüzler, insan ticareti, yiyecek, sağlık ve eğitim hizmetlerine erişememe gibi farklı şekillerde karşımıza çıkmaktadır.

Kadına yönelik şiddetin devamlılığını sağlayan pek çok faktör bulunmaktadır. Toplumda sosyalleşme sürecimiz bize belli roller yüklemektedir. Bu roller doğrultusunda kadın ve erkek rollerine ilişkin beklentiler oluşmaktadır. Hatta çoğu zaman da erkeklerin kadınlardan “daha üstün” olduğu düşünülmektedir. Aile kavramı bile bu üstün görmeye dayanarak erkeklerin kontrolünde olan bir sosyal kurum olarak tanımlanmaktadır. Bu ailede de şiddet sorunların çözümünde bir araç olarak kabul edilmektedir.

İlkkaracan’a göre kadınlara karşı aile içi şiddet toplumdaki erkek egemen yapıdan kaynaklanmaktadır. Ona göre toplumdaki erkek egemen toplumsal, ekonomik ve siyasal

yapılar aile içindeki şiddeti beslemektedir. Yani aile içinde yaşanan şiddetin nedeninin sadece aile içindeki dinamiklerden kaynaklanmadığını ifade etmektedir. Ona göre toplumdaki ekonomik, geleneksel, hukuksal, toplumsal, siyasal, eğitimsel yapı kadını ayrımcılığa uğratmakta ve erkeğe bağımlı kılmaktadır. Ataerkil geleneklerden kaynaklanan erkeğin kadından daha fazla söz sahibi olmasının “doğal” görülmesi de şiddeti beslemektedir. (Why So Few Women In The Labor Market In Turkey, 2012)

Ataerkillik ve kadına yönelik şiddet olgusu birbiriyle iç içedir. Feminist yaklaşım ile özellikle şiddet mağduru kadınlar ile yapılan görüşmeleri ve şiddet istatistiklerini bir arada değerlendiren araştırmalar yapılmış; aile içinde yaşanan şiddetin “erkek şiddeti” olduğunu, erkeklerin egemenliklerini ve kadınlar üzerindeki denetimlerini hayata geçirmek için şiddet uyguladıklarını; fiziksel şiddetin de kadın ve erkek arasındaki bu iktidar ilişkisinden yola çıkılarak anlaşılabilirliğini vurgulamaya başlamıştır. (Altınay & Arat, 2007, s. 53)

3.2.1. Dünya’da Kadına Yönelik Şiddet ve Şiddetle Mücadele

Kadına yönelik şiddet konusunda ulusal ve uluslararası düzeyde birçok politika belirlenmiştir. Ancak bunlara rağmen şiddet tüm dünyada yaşanan bir sorundur.

Kadına yönelik şiddetin uluslararası gündeme taşınması, dünyada 60’ların sonu 70’lerin başında yeniden ivme kazanan kadın hareketinin itici gücüyle gerçekleşmiştir. İkinci dalga olarak da adlandırılan kadın hareketi, kadınların kendi kişisel “öznellik” sorunlarının diğer toplumsal sorunlarla eşit öneme ve meşruiyete sahip olduğu, erkek egemenliğinin, kadınlara hükmetmenin toplumdaki baskının kökeni olduğu, kişisel olanın politik olduğu ve erkek egemenliğinin kadınları baskı altına almanın kökeninde yer aldığı önermeleri ile özel alanın sınırları içinde görünmez kılınan kadına yönelik şiddetin boyutlarının ortaya çıkarılmasını ve toplumsal bağlamının kurulmasını sağlamışlardır. (Donovan, 2005, s. 268)

Kadına yönelik şiddet konusunda Dünya’da yapılan araştırmaların sonuçları birçok kadının beraber yaşadığı erkek ya da kocası tarafından şiddete maruz kaldığını göstermektedir. Ayrıca bu şiddet sosyo-ekonomik düzey, sınıf ya da etnik köken gözetmemektedir. Aile içi şiddette sadece kadın olmak başlı başına şiddete maruz kalma riski oluşturmaktadır.

Aile içi şiddet yaklaşımı, 1975 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde gerçekleştirilen Ulusal Aile İçi Şiddet Araştırması (National Family Violence Survey) ile ilk kez hayata geçirilmiş ve şiddetin ender rastlanan bir olgudan ziyade Amerikan ailesinin şiddet dolu bir toplumsal kurum olduğunu bu araştırma göstermiştir. 1970'lerde gerçekleştirilen aile içi şiddet araştırmaları, ailenin çok yoğun şiddet yaşanan bir kurum olduğunu göstermesine rağmen “aile içi şiddetin arka planını yani bağlamını değerlendirmeye almamaları”, “şiddetin sonuçlarını ölçmemeleri” ve “cinsel ve ekonomik şiddet türlerini ele almamaları” bakımından feminist araştırmacılar tarafından eleştirilmiştir. Feminist bakış açısına göre aile içi şiddet yaklaşımından yola çıkılarak yapılan araştırmalar kadın ve erkek arasındaki iktidar ilişkisini yani “ataerki” yi hiçe saydığı için bu eksiklikleri içinde barındırmaktadır. Feminist yaklaşıma göre kadın ve erkek arasındaki iktidar ilişkisini ciddiye almadan, aile içinde yaşanan şiddetin özellik, sebep ve sonuçlarını tespit etmek mümkün değildir. 1980'lerde aile içi şiddet yaklaşımı bağlamında araştırma yapanlar, feminist yaklaşımın yönelttiği eleştirileri dikkate alarak araştırma yöntemlerini geliştirmiş; 1990'lı yıllarda ise aile içi şiddet yaklaşımı çerçevesindeki kadına yönelik şiddet araştırmalarının kapsamı genişlemiş ve şiddetin arka planı, sonuçları, kadınların şiddete verdikleri tepki, ev dışında yaşanan şiddet deneyimleri, cinsel şiddet ve denetim boyutları ana konular haline gelmiştir. İkinci dalga feminist hareketin Kuzey Amerika, Batı Avrupa ve dünyanın diğer bazı bölgelerinde eş zamanlı olarak gelişmesiyle birlikte, 1960'ların sonunda sorunsallaştırılmaya başlanan kadına yönelik şiddet bugün çok yaygın ve dinamik bir araştırma, örgütlenme, yasal reform ve siyasi tartışma konusudur. (Altınay & Arat, 2007, s. 52)

Kadına yönelik şiddet konusunda uluslararası kuruluşların çalışmalarından bahsedecek olursak başta toplumsal cinsiyet eşitliği alanındaki tartışmalar, ayrımcılık, insan hakları, eşit fırsatlar, anne-çocuk sağlığının korunması gibi alanlarda ele alındığı görülmektedir. Ancak günümüzde kadına karşı şiddetle mücadele, kadınların güçlendirilmesi, iş gücü piyasasına katılması, kadınların girişimciliğinin desteklenmesi gibi konular ele alınmaktadır.

20. Yüzyılda uluslararası örgütler ve kadın örgütleri şiddetle mücadeleye başlamıştır. Birleşmiş Milletler kuruluşundan itibaren “kadın” konusunu kapsamında tutmuştur. Bu konuda sivil toplumun da katılımına yer vererek 4 adet Dünya konferansı düzenlemiştir. İlk olarak 1975'te Mexico City'de Birinci Dünya Kadın Konferansı

yapılmıştır. 1980’de Kopenhag’da, 1985’te Nairobi’de ve 1995’te Pekin’de konferanslar düzenlenmiştir. 1975 yılında ilk kez düzenlenen bu konferanslarla o yıl “Uluslararası Kadın Yılı” olarak, 1976-1985 yılları ise “Kadın On Yılı” olarak ilan edilmiştir. Dünyada düzenlenen bu konferanslar kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda ülkelere önemli katkılar sağlamıştır. Bunlar dışında Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Birleşmiş Milletler Bildirgesi kadına yönelik şiddetin önlenmesi açısından ilk önemli belge niteliğini taşımaktadır. Bu bildirgede kadına yönelik şiddetin tanımı yapılmaktadır. Aynı zamanda şiddetin içinde yer alan unsurlara yer verilmektedir. Kadın hakları ve özgürlüklerine değinilmektedir. Şiddetin önlenmesi, şiddet uygulayıcısının cezalandırılması ve şiddet mağdurunun korunması konusunda devletlere eğitimsel, hukuksal ve mali konularda düşen sorumluluklar ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Bu süreçte de sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği teşvik edilmiştir.

3.2.1.1. Birleşmiş Milletler Pekin Deklarasyonu ve Eylem Planı

Dünyada kadına yönelik şiddet konusunda atılan adımlardan biri de Birleşmiş Milletler Pekin Deklarasyonu ve Eylem Planı’dır. Burada kadına yönelik şiddet başlığı altında bazı hedefler verilmiştir. Bunlar kadına yönelik şiddeti ortadan kaldırmak ve önlemek için bütünleşmiş önlemler almak, bu şiddetin nedenlerini ve sonuçlarını incelemek ve engelleyici önlemlerin etkinliğini incelemektir.

3.2.1.2. Cinsiyet Eşitliği ile İlgili Avrupa Birliği Eylem Planları

Cinsiyet Eşitliği ile İlgili Avrupa Birliği Eylem Planları da değinilmesi gereken başka bir adımdır. Bu eylem planında belirtilen amaçlardan bir diğeri kamusal ve özel alanda kız çocuklarına ve kadınlara yönelik şiddetin her şekliyle mücadele edilmesi gerektiği ifade edilmektedir. Kriz durumlarında da Avrupa Birliği destekli çalışmalarda her yaştan olan kadın ve erkeklere yönelik cinsel ve cinsiyet temelli şiddete karşı koruma sağlanmasıdır. Ayrıca tüm bireylerin haklarının korunması ve cinsiyeti konusunda ayrımcılık, baskı ve şiddetten uzak bir şekilde karar vermesi gerektiğine yer verilmiştir.

3.2.1.3. İstanbul Sözleşmesi (Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi)

Türkiye İstanbul Sözleşmesini imzaya açma töreninde imzalayan ve onaylayan ilk ülkedir. 2011’de onaylanan sözleşme 2014’te yürürlüğe koyulmuştur. İstanbul Sözleşmesi kadınlara karşı şiddet ve aile içi şiddet konusunda uluslararası alanda yaptırım gücüne

sahip ilk sözleşmedir. Bu sözleşme 81 maddeden oluşmakta ve ayrıntılı düzenlemeler içermektedir. İstanbul Sözleşmesi kadınları her türlü şiddetten korumayı, kadınlara karşı her türlü ayrımcılığın ortadan kaldırılmasını, kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddete maruz kalan kişileri korumayı ve mağdurlara yardım edilmesini, kadına yönelik şiddetin ortadan kaldırılması için uluslararası işbirliğinin geliştirilmesini ve bu konuda bütüncül yaklaşım benimseyerek etkili işbirliği sağlanarak kuruluşlara ve yasa koyuculara destek sunulmasını amaçlamaktadır.

İstanbul Sözleşmesinde, kadın, toplumsal cinsiyet, toplumsal cinsiyete dayalı şiddet, kadına yönelik şiddet, aile içi şiddet gibi kavramlar tanımlanmaktadır. Kadına karşı şiddetle mücadele konusunda şiddetin önlenmesi, şiddet mağdurunun korunması ve şiddet uygulayıcısının soruşturulmasına yönelik politikalara yer verilmektedir. Bu kapsamda şiddet mağduru olan kişilerle etkileşimde olan uzmanların eğitimi, şiddet konusunda farkındalığın arttırılmasına yönelik çalışmalar yapılması, sivil toplumla işbirliği yapılması, medyanın ve özel sektörün desteğinin alınması, hukuksal ve psikolojik destek hizmetleri, sığınmaevlerinin kurulması, acil yardım hatlarının açılması gibi konular detaylandırılmaktadır. Sözleşme kapsamında bağımsız bir izleme mekanizması kurulmuştur. Burada uzmanlar tarafından sözleşmeye taraf olan devletlerin uygulamalarının izlenmesi sağlanmıştır.

Sözleşmenin 80.maddesinde de taraflardan herhangi birinin sözleşmeyi feshedebileceği bilgisi yer almaktadır. Bu bağlamda Türkiye 1 Temmuz 2021 tarihinde sözleşmeden resmen çekilmiştir.

Kadına yönelik şiddetle mücadeleye yönelik adımlar dışında şiddetin yaygınlığının görülmesini sağlayan şiddet araştırmalarına da değinilmelidir. Dünya Sağlık Örgütü'nün 1982-1999 yılları arasında 48 ülkede yaptığı bir araştırmanın bulgularına göre, kadınların hayat boyu şiddete uğrama oranı ABD'de %22, Kanada'da %29, Hindistan'da %40, Norveç'de %18, Papua Yeni Gine'de %56, İsviçre'de %21, İngiltere'de %30'dur. Dünya Sağlık Örgütü'nün 2002 yılındaki raporuna göre ise, dünya genelinde yapılan 48 araştırmada kadınların %10-69'unun eşleri veya partnerleri tarafından hayatlarında en az bir kez fiziksel şiddete maruz kaldığı belirlenmiştir. (World report on violence and health, 2002)

Kadınlar dünyanın her yerinde olduğu gibi maalesef ABD'de de hala cinsel şiddete maruz kalmaktadırlar. Rape, Abuse & Incest National Network'ün (RAINN) hazırladığı

rapora göre tecavüze uğrayan kadınların 44%'ü 18 yaşından küçüktür. Bu olayların %'60'ı polise haber verilmemektedir. Gender & Society'nin yayınladığı bilgilere göre bunların polise gitmeme nedenlerinden en önemlisi kadınların cinsel şiddete normal bir olay olarak bakmalarıdır. Ayrıca bu tarz olayları rapor eden kadınlara karşı diğer kadınlarda genelde mesafeli bir tutum takılmaktadır. Aslında bu durum ataerkilliğin ne kadar kurumsallaştığının göstergelerinden biridir. (Örnek, 2015, s. 117)

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü tarafından incelenen uluslararası araştırmalarda, şiddet mağduru kadınlara şiddet uygulayanların aile bireyleri olduğuna dair kanıtlar ortaya koyulmuştur. Birçok ülkede yapılan 35 çalışma incelendiğinde, kadınların eşleri, eski eşleri ya da birlikte oldukları kişiler tarafından %10 ile %52 arasında fiziksel şiddete maruz kaldıkları görülmüştür. Dünya Sağlık Örgütü'nün belirlediği 15 araştırma bölgesinde yürüttüğü araştırmalara göre, kadınların birlikte olduğu kişiler tarafından maruz kaldıkları fiziksel şiddet yaygınlığının %13 ile %61, fiziksel/cinsel şiddet yaygınlığının ise %15 ile %71 arasında değiştiği görülmüştür. Dünya Sağlık Örgütü'nün 2013 yılında bölgelere göre şiddet yaygınlığını yayınladığı raporda, fiziksel/cinsel şiddetin %30 düzeyinde olduğu, şiddetin yaygınlık durumunun ise Doğu Akdeniz, Afrika, Güneydoğu Asya bölgelerinde daha fazla olduğu belirtilmiştir. (Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması , 2015)

3.2.1.4. COVID 19 Salgını ve Kadına Yönelik Şiddet

2019 yılında Çin'in Vuhan kentinde ortaya çıkan koronavirüs salgını tüm dünyaya yayılmıştır. 11 Mart 2020 tarihinde ise Dünya Sağlık Örgütü tarafından küresel salgın ilan edilmiştir. Pandemiye kontrol altında tutmak amacıyla ülkeler bazı salgın önlemleri almıştır. Bu önlemler toplumsal yaşam pratiklerinde değişikliklere yol açmıştır. Karantina uygulamaları ve izolasyon süreçlerinde bireyler belirli alanlarda aileleriyle daha uzun süre vakit geçirmek durumunda kalmıştır. Yerli ve yabancı kaynaklarda bu durum sonucunda kadına yönelik şiddet vakalarının arttığı ifade edilmiştir.

Birleşmiş Milletler Covid-19'un Kadınlar Üzerindeki Etkisi Raporu'nda pandeminin başında dünya genelinde kadınlara karşı şiddetin arttığını gösteren verilerin gelmeye başladığını ve raporlama sistemlerinin mevcut olduğu ülkelerde vaka sayısında %25 artış gözlemlendiğini, bazı ülkelerde raporlanan vakaların iki katına çıktığını belirtmiştir. (United Nations, 2020, s. 17)

Dünya Sağlık Örgütü 7 Nisan 2020 tarihinde COVID-19 ve Kadına Yönelik Şiddet başlıklı yayınında, salgınlarda kadına yönelik şiddet riskinin arttığı vurgulanmıştır. Özellikle yaşlı, özürlü, göçmen ve mülteci kadınlar gibi savunmasız gruplar için ek risklerin söz konusu olduğunu ifade etmiştir. (World Health Organization., 2020)

Salgın döneminde kadına karşı şiddetle mücadele kapsamında ülkelerde farklı uygulamalar yürütülmektedir. Fransa’da 17 Mart 2020 yılında başlayan sokağa çıkma yasağının ardından ev içi şiddet vakalarının %30 arttığı tespit edilmiştir ve Fransız hükümeti kadınları korumak için özel tedbirlere başvurmuştur. Ülkede şiddete maruz kalan kadınlar evlerine en yakın eczaneye giderek durumu güvenlik güçlerine bildirebilmektedir. Kanada Hükümeti tarafından kadın sığınmaevleri, cinsel saldırı merkezleri ve çocuk barınma yerleri temel hizmetler olarak kabul edilmiş ve bu kuruluşlar için toplam 50 milyon dolarlık destek paketi açıklamıştır. (Ünker, 2020)

3.2.2. Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet ve Şiddetle Mücadele

Kadına yönelik şiddet Türkiye’de münferit olaylar olmaktan uzak, en önemli toplumsal sorunlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye’de kadına yönelik şiddetin nedenlerinin belirlenmesi ve soruna çözüm getirilmesi için, şiddetin toplum tarafından nasıl sunulduğu, nasıl algılandığı incelenmelidir. Türkiye’de aile içinde yaşanan sorunlar genellikle mahrem kabul edilmektedir. Bu nedenle en yakın kişilere bile zor anlatılmaktadır. Şiddet mağduru kadınlar yaşadıkları olayı başkasına anlatırken çekinmektedir. Genellikle bu durumun başkaları tarafından bilinmesi istenmemektedir. Şiddet durumu ortaya çıktığında ise genellikle aile birliğinin devam etmesi adına sessiz kalınması önerilmektedir.

Kadına yönelik şiddete karşı mücadele konusunda önemli olan adımlardan biri kadın hareketleridir. Kadın hareketleri kadınların kendi hayatlarına sahip çıkması ve şiddetsiz yaşam isteklerinin sesidir. Bu anlamda erkek egemen sistemin ürettiği toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklanan şiddetin önlenmesi için mücadele vermektedir.

Kadına yönelik şiddet Türkiye’de 1980 yılı sonrasında İkinci Dalga Kadın Hareketinin ortaya çıkmasını sağlamıştır. 1987 yılında “kadının sırtından sopayı, karnından sıpayı eksik etmeyeceksin” atasözü ile eşinden şiddet gören hamile bir kadının açtığı boşanma davasını reddeden hâkim, yapmış olduğu bu talihsiz açıklama ile kadınları sokağa dökmüştür. (Altınay & Arat, 2007, s. 17) Kadın hareketindeki kampanyaların en

önemlilerini şu şekilde sıralayabiliriz: Ankara’da Bedenimiz Bizimdir – Cinsel Tacize Hayır (1990), İstanbul’da Mor İğne (1989), kampanyalar, eylemler, yürüyüşler vb. sonucunda toplumsal açıdan kadına yönelik şiddetin görünür kılınması sağlanırken, Türkiye gündemine yerleşen tartışmalarla toplumsal farkındalık oluşturulmuş ve kadına yönelik şiddet ile mücadele kurumsal boyuta taşınmıştır. Kadın hareketinin kendi oluşturduğu bağımsız kurumlarla birlikte, baroların kadın komisyonları, devlet bünyesinde SHÇEK ve yerel yönetimlerin oluşturmaya başladıkları kadına yönelik şiddet mekanizmaları da bu mücadelede yerlerini almışlardır. (Altınay & Arat, 2007, s. 20-21)

Kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddet konularında sözleşmeler yürürlüğe girmiş, düzenlemeler yapılmıştır. Ancak şiddetin nedenleri, yaygınlığı ve şiddetin sonuçlarına yönelik bilgi birikiminin oluşması amacıyla da araştırmalar yapılmıştır.

Kadına yönelik şiddet konusunda yürütölmüş ölkö çapında temsil niteliğine sahip kapsamlı ilk araştırma TÜİK tarafından 2008 yılında gerçekleştirilen “Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması”dır. Araştırmaya 7.462 kadın katılmıştır. Araştırmaya katılan kadınların yaklaşık %35’i sözel şiddete maruz kaldığını belirtmiştir. Katılımcı kadınların %29,6’sı eşleri veya birlikte oldukları kişiler tarafından fiziksel şiddete maruz kaldıklarını ifade etmişlerdir. Bu araştırma neticesinde kadınların %18’inin psikolojik şiddet gördükleri saptanmıştır. Araştırmaya katılan kadınların %6,2’sinin cinsel şiddete maruz kaldıkları tespit edilmiştir. Kadınların %4,5’u gelirlerinin eşleri veya birlikte oldukları kişi tarafından ellerinden alındığını ifade etmişlerdir. (Toplumsal Cinsiyet İstatistikleri , 2020)

Kadına yönelik şiddete ilişkin çalışmalarda şiddet görme sıklığı ve şiddet türlerinin yanı sıra diğör bir konu da çeşitli değişkenlerle şiddet arasındaki ilişkidir. Türkiye genelinde yapılan araştırmalar, şiddet mağduru olmanın, kadının toplumsal hayata katılımı, sosyo-ekonomik düzeyi, eğitim imkanlarına erişimi ile ilişkisinin altını çizmektedir. Ekonomik özgürlüğü olmayan ve eğitim seviyesi (ölke genelinde) erkeklerden daha düşük olan kadınların şiddete uğrama ihtimali artmaktadır. Kadınların yaş, eğitim, refah düzeyi ve yerleşim yeri gibi temel demografik özellikleri, kadınların yaşamlarının çeşitli aşamalarında karşılaştıkları şiddeti etkilemektedir. Dolayısıyla şiddetin yoğunluğuna ilişkin farklılıkların değerlendirilmesinde bölgeler arası eğitim ve gelir eşitsizliklerinin de göz önünde bulundurulması önem taşımaktadır. (Karal & Aydemir, 2012, s. 9) Arat ve Altınay, yaptıkları çalışmada Türkiye’de her üç kadından birinin fiziksel şiddet yaşadığı ve

kadının daha çok para kazanmasının dayak riskini iki kat arttırdığı belirlemiştir. Aynı çalışmada kadınların öğrenim düzeylerinin artmasıyla fiziksel şiddet görme oranının düştüğünü ifade etmişlerdir. Örneğin okuma yazma bilmeyen kadınlar arasında en az bir kez fiziksel şiddete maruz kaldığını söyleyenlerin oranı % 43 iken, yüksek öğrenim görmüş kadınlar arasında bu oran % 12'dir (Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet, 2007, s. 82)

2015 yılında yapılan Türkiye'de Kadına Yönelik Aile içi Şiddet Araştırmasında Türkiye genelinde en yaygın karşılaşılan fiziksel şiddet davranışının “tokat atma ya da herhangi birşey fırlatma” olduğu görülmüştür. Bu araştırmanın sonuçlarına göre evlenmiş kadınların %33'ünün hayatı boyunca en az bir kez, %7'sinin ise son bir yılda “tokat atma ya da herhangi birşey fırlatma” davranışına maruz kaldığı görülmüştür. Son bir yılda bu davranışa maruz kalan kadınların %38'i bir ya da iki kez %35'i de birçok kez eşi ya da birlikte olduğu erkek tarafından kendisine tokat atıldığını ya da bir şey fırlatıldığını söylemiştir. Elde edilen bu sonuçlar kadınların şiddete maruz kalma durumunun bir kezden ibaret olmadığını ve tekrarladığını göstermektedir. Evlenmiş kadınların %18'i itme ve tartaklanmaya, %13'ü yumruklanmaya, %10'u tekmelenme, sürüklenme ya da dövülmeye, %6'sı boğazının sıkılmasına ya da yakılmaya, %3'ü ise bıçak ya da silah gibi aletlerle tehdit edilmeye ve bu aletlerin kullanılmasına maruz kalmıştır. Araştırma sonuçlarına göre orta derecede şiddete maruz kalan kadınların sayısı ağır derecede fiziksel şiddete maruz kalan kadın sayısına göre daha azdır. Ancak ağır fiziksel şiddet biçimleri orta derecede şiddet biçimlerine göre daha çok tekrarlamaktadır. Farklı şiddet davranışları bölge, evlilik durumu, eğitim ve refah düzeyi, yaş grubuna göre farklılık göstermektedir. Ancak bu unsurlar arasında benzer bir örüntü de bulunmaktadır. Örneğin fiziksel şiddetin, ileri yaş gruplarında ve eğitim ile refah düzeyi daha düşük olan grupta daha yaygın görüldüğü söylenebilmektedir. Eşinden ayrı yaşayan ya da boşanmış kadınlar şiddetin her türüne daha fazla maruz kalmaktadır. Bu grupta yer alan kadınların dörtte birinden daha fazlasının en az bir kez bıçak ya da silah gibi aletlerle tehdit edildiği ya da bu aletlerin kendilerine yönelik kullanıldığı görülmüştür. Bu durum kadın cinayetleriyle ilişkilendirilmesi gereken bir durumdur. Bu çalışmada cinsel şiddet davranışı da incelenmiştir. Araştırma sonucuna göre cinsel şiddet davranışının medeni durum ve evlilik yaşına göre farklılaştığı saptanmıştır. 18 yaşından önce evlenen kadınların, 18 yaşından sonra evlenen kadınlara göre cinsel şiddet içeren davranışlara daha çok maruz kaldığı görülmüştür. Eşinden ayrı yaşayan ya da boşanmış kadınlar değerlendirildiğinde üç kadından birinin zorla ya da

istememediği halde cinsel ilişki yaşadığı, yaklaşık dört kadından birinin ise cinsel anlamda kendisini aşağılayan bir eyleme maruz kaldığı dikkat çekmiştir. Cinsel şiddet değerlendirmesinde kadınların çalışma durumlarının ya da yaşlarının önemli bir farklılaşma yaratmadığı görülmüştür. Duygusal şiddet değerlendirildiğinde evlenmiş kadınların %44'ünün hayatı boyunca en az bir kez bu şiddet türüne maruz kaldığı görülmüştür. Kadınların hayatlarında kontrol edici davranışlar sergilenmesi bu şiddet türünün bir parçasıdır. (KSGM, 2015)

Kadına Yönelik Şiddet Değerlendirme Raporu 2017 yılında Mor Çatı dayanışma merkezinden ve sığınağından destek alan kadınların deneyimleri ve bilgileri ya da sayıyla ifade etmek gerekirse başvuran 1001 kadın ve çocukla yapılan toplam 2115 görüşmede paylaşılan veriler temel alınarak hazırlanmıştır. Bu verilere bakıldığında 1026 kişinin şiddet uygulayıcısına dair bilgi toplanmıştır. Buna göre kadınların %63'ü (491 kişi) kocasından şiddet gördüğüne dair bilgi vermiştir. Bunların %90'ı şiddet uygulayanın sadece kocası olduğunu belirtirken, %10'u sadece kocası tarafından değil kocanın akrabası, arkadaşı, kadının akrabası, çocuğu, babası tarafından da çoklu şiddete maruz bırakıldığını belirtmiştir. Bunun dışında şiddet uygulayanların %6'sı (47 kişi) eski koca, %3,5'i (28 kişi) partner, %6,5'i (51 kişi) eski partner, %10'u (78 kişi) ise kadın veya çocukların babası olduğu belirtilmiştir. Babanın şiddet uyguladığı durumların %48'inde akrabaların baba ile iş birliği yaptığından ya da partnerin yanı sıra babanın da şiddet uyguladığından bahsedilmiştir. Kadın veya çocukların %18'i (143 kişi) şiddet uygulayan kişi ile iş birliği yapan en az bir kişi olduğunu anlatırken bunların akraba ya da tanıdık olduğunu belirttiği ifade edilmiştir. Kadınların %11'i (84 kişi) ise şiddet uygulayanı hiç tanımadığını ya da az tanıdığını söylediği belirtilmiştir. Araştırma sonuçları incelendiğinde 676 kadının psikolojik, 443 kişinin fiziksel, 172 kadın ve çocuğun cinsel, 199 kadının ekonomik şiddete maruz kaldığı, 45 kadının ise ısrarlı takibe maruz kaldığı görülmüştür. (Sakallı, Doğan, Günel , & Güreli, 2017, s. 13)

2020 yılında ise aralarında; İstanbul, Ankara, İzmir, Antalya, Muğla, Balıkesir, Mersin, Adana, Samsun, Malatya, Diyarbakır, Van, Şanlıurfa, Batman, Mardin gibi 28 kentte yaşayan 1873 kadının katılımı ile Covid19 nedeniyle uygulanan karantina sürecinde kadına yönelik şiddetin ölçülmesi amacıyla anket çalışması yapılmıştır. Bu anket çalışmasında karantina öncesinde ve sonrasında şiddetin etkilerinin belirlenmesine yönelik

sorular sorulmuştur. Anket sonucunda karantina sürecinde kadına yönelik şiddetin %27.8 arttığı görülmüştür. (Sosyo Politik Saha Araştırmaları Merkezi, 2020)

3.2.2.1. Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Kurumsal Yapı

3.2.2.1.1. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı

Kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı belirleyici bir rol oynamaktadır. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü bünyesinde kadına yönelik şiddet konusunda araştırmalar yapılmakta, konu ile ilgili ulusal eylem planları hazırlanmaktadır. Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planları ve kadına yönelik şiddet konusuna ilişkin ulusal düzeyde izleme ve değerlendirme Kadına Yönelik Şiddet İzleme Komitesi ile gerçekleştirilmektedir. Yerelde ise il eylem planlarının uygulama ve izlenmesine ilişkin gelişme Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İl Koordinasyon, İzleme ve Değerlendirme Komisyonu Toplantıları ile gerçekleştirilmektedir. 2022-2026 Stratejik Planı'nda 6284 Sayılı Kanun gereği, şiddetin önlenmesi ile koruyucu ve önleyici tedbirlerin etkin olarak uygulanmasına yönelik Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri'nin 81 ilde hizmet sunduğu ifade edilmektedir. Kadına yönelik ilçe düzeyinde mücadeleyi güçlendirmek adına ise Sosyal Hizmet Merkezlerinde "Şiddetle Mücadele İrtibat Noktaları" oluşturulduğu belirtilmektedir. (2022-2026 Stratejik Planı, Ankara, s. 20)

3.2.2.1.2. İçişleri Bakanlığı

İçişleri Bakanlığı da kadına yönelik şiddetle mücadelede önemli bir kurumsal yapıdır. Şiddet vakalarında, polis merkezleri ve jandarma karakolları ilk başvuru yerlerindendir. Bu nedenle şiddetin önlenmesi noktasında kolluk kuvvetlerinin de önemli rolü bulunmaktadır. Kadına yönelik şiddetin önlenmesi için yapılan bazı uygulamalar aşağıdaki gibidir:

-Elektronik Kelepçe Uygulaması

Elektronik kelepçe 6284 Sayılı Kanun Kapsamında Teknik Yöntemlerle Takip Sistemlerinin Kullanılmasına Dair Yönetmelikte (Resmi Gazete, 2021) yükümlünün ayak veya kol bileğine takılan elektronik cihaz olarak tanımlanmıştır. Bu uygulama, teknik araç ve yöntemlerle takip kararının yerine getirilmesi için yükümlünün ayak veya kol bileğine takılan elektronik kelepçe ile yükümlü ve şiddet mağdurunun konumu görülmekte, izleme

merkezi ile karşılıklı iletişim kurulması sağlanmakta, aynı zamanda yükümlünün tampon bölge ve/veya yasaklı bölgeyi ihlal etmesi halinde izleme merkezine, şiddet mağduruna ve yükümlüye uyarı vermektedir.

Aile içi ve kadına şiddetin önlenmesi amacıyla İçişleri Bakanlığı bünyesinde kurulan Elektronik İzleme Merkezinde bugüne kadar 764 vakanın izlendiği ve hiçbir vakada kadına şiddet olayının yaşanmadığı belirtilmiştir. (İçişleri Bakanlığı, 2021)

-Kadın Destek Uygulaması (KADES)

Kadın Destek Uygulaması kadınların ve çocukların maruz kaldığı şiddet, taciz gibi kötü eylemlerin engellenmesi amacıyla 24 Mart 2018 tarihinde hizmete giren resmi bir uygulamadır. Bu uygulama akıllı cep telefonlarına indirilerek T.C. Kimlik numarası ve aktivasyon kodu ile aktif hale gelmektedir. Şiddete maruz kalan kadınlar acil durumlarda konum bilgisi açarak bir tuşla 155 Polis İmdat Acil Çağrı Merkezine ulaşabilmektedir. Yardım çağrısı yapılan olay yerine en yakın ekip veya devriyenin sevk edilerek olaya müdahalesi sağlanmaktadır. (İçişleri Bakanlığı , 2018)

Kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda yükümlülüğü bulunan tüm kamu kurum ve kuruluşları ile bu alanda görev alan kamu görevlilerinin sorumluluklarını gecikmeksizin yerine getirmeleri için İçişleri Bakanlığı tarafından 2020 yılında “Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Genelgesi” yayımlanmıştır. Bu genelgede 500bin kolluk personelinin aile içi ve kadına yönelik şiddetin önlenmesi konusunda hizmet içi eğitime tabi tutulacağı, kadına yönelik şiddet konusunda kolluk birimlerinde zorunlu ders yapılacağı, kadına yönelik şiddetin valiler ve kaymakamlar başkanlığında olan komisyonlar tarafından takip edileceği, Kadın Acil Destek (KADES) uygulamasının yaygınlaştırılacağı, kadına yönelik şiddetle daha etkin mücadele etmek için Adalet Bakanlığının Ulusal Yargı Ağı Sistemi (UYAP), Jandarma Genel Komutanlığı Jandarma Bilgi Sistemi (JABS), Emniyet Genel Müdürlüğü Polis Bilgi Sistemi (POLNET), Aile Çalışma Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı Şiddet Önleme Merkezleri (ŞÖNİM) arasında bilginin hızlı paylaşımı için ortak bir ağ kurulacağı, elektronik kelepçe uygulamasının yaygınlaştırılacağı, şiddet mağdurlarının bilgilerine 3. kişilerin erişiminin gizleneceği, nüfusu 100.000 üstü olan ilçelerde sığınmaevi açılıp açılmaması konusunda denetimler yapılacağı, Emniyet ve Jandarma’da sadece kadına şiddet konusunda uzmanlaşan birimler kurulacağı, şiddet mağduruna delil aranmaksızın koruyucu tedbirler verileceği,

arabuluculuk faaliyetinin yapılmayacağı, fiziksel şiddet olmasa da kadına yönelik şiddetin adli olay sayılacağı gibi adımlar atılacağı belirtilmiştir. (İçişleri Bakanlığı, Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Genelgesi, 2020)

3.2.2.1.3. Adalet Bakanlığı

Adalet Bakanlığı tarafından hükümlü ve tutuklular için psiko-sosyal uzmanlar tarafından Öfke Kontrol Programı, Salıverilme Öncesi Mahkum Gelişimi Programı, Alkol ve Madde Bağımlılığı Programı, Önce Düşün Programı ve Özel Gözetim ve Denetim Programı uygulanmaktadır. Denetimli serbestlik müdürlüklerine başvuran ya da yönlendirmesi yapılan mağdurlara Mağdur Temel Müdahale Programı, Mağdurlar İçin Psiko-Sosyal Destek Müdahale Programı, Aile İçi Şiddet Mağdurları Müdahale Programı ve Cinsel Şiddet Mağdurları Müdahale Programı aracılığıyla destek verilmektedir. Denetimli serbestlik kapsamında cezaları infaz edilen hükümlülere yönelik aile eğitim programı, aile içi iletişim, aile içi şiddet konularında seminer, konferans vb. etkinlikler düzenlenmektedir. Ayrıca, denetimli serbestlik müdürlükleri ve koruma kurullarınca, suçtan zarar gören mağdurlara, talep etmeleri halinde psiko-sosyal yardım verilmekte, koruma kurulları aracılığıyla ekonomik ve sosyal destek sağlanmaktadır. Bunlarla birlikte, yine koruma kurulları aracılığıyla, mağdur haklarına yönelik seminer, sempozyum vb. faaliyetler düzenlenerek toplumsal duyarlılığın artırılmasına katkı sağlanmaya çalışılmaktadır. (Altunok, Aydın , & Gedikkaya, 2015, s. 14)

-Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı

10 Haziran 2020 tarihinde sosyal hukuk devleti ve onarıcı adalet çerçevesinde adli süreçte; mağdurların beklenti ve ihtiyaçlarını değerlendirerek, maruz kaldıkları olayın etki ve izlerine karşı telafi edici, ikincil mağduriyetlerini önleyici, erişilebilir, uzmanlık ve gönüllülüğe dayalı adli destek hizmetlerinin sunulmasını sağlayacak politikaları geliştirmek ve uygulamak amacıyla Adalet Bakanlığı bünyesinde Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı kurulmuştur. (Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Daire Başkanlığı)

Tekrarlanan mağduriyetlerin önleyici tedbirler almak ve psiko-sosyal destek hizmetlerinin geliştirilmesine ve uygulanmasına yönelik faaliyetleri yürütmek amacıyla “Adli Görüşme Odaları (AGO)” oluşturulmuştur. Bu odalarda kaygı düzeyi yüksek suç

mağdurlarının ifadelerinin uzmanlar tarafından alınması sağlanmaktadır. Bu mağdurların başında çocuklar, kadınlar, yaşlı ve engelli bireyler gelmektedir. (Adalet Bakanlığı, 2021)

3.2.2.2. Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Mekanizmalar

3.2.2.2.1. Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu’nun Kurulması (KEFEK)

2009 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisi bünyesinde KEFEK(Kadın-Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu) kurulmuştur. Bu komisyonun kurulması kadın-erkek eşitliğinin sağlanmasında önemli bir adımdır. KEFEK kadınlara yönelik şiddet ve şiddetle mücadele alanlarında kadınların sorun alanlarına yönelik komisyon oluşturulmasını ve bu konularda rapor yayınlanmasını sağlamaktadır. KEFEK yaptığı araştırmalar sonucunda elde ettiği bilgileri TBMM’ye kanun, tasarı ve teklifleri hazırlanırken görüş sunmayı hedeflemektedir.

KEFEK tarafından oluşturulan raporların hepsine internet aracılığıyla ulaşılamamaktadır. Ancak 2009’da “Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesinde Mevzuattaki ve Uygulamadaki Noksanlıkların Tespitine İlişkin Rapor”, “İşyerinde Psikolojik Taciz (Mobbing) Ve Çözüm Önerileri Komisyon Raporu” 2011’de Çocuk Cinsiyeti Nedeniyle Kadın Üzerinde Oluşturulan Psikolojik Şiddet, Başlık Parası ve Geleneksel Evlilikler Hakkında Komisyon Raporu” bulunmaktadır.

3.2.2.2.2. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü’nün Kurulması (KSGM)

CEDAW’ın öngörmesiyle kadınların güçlenmesi odak alınarak 1990 yılında Başbakanlığa bağlı olarak Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Bu Müdürlüğün görevleri: Kadının statüsünün korunması, sorunlarının çözülmesi için prensip, politika ve programlar hazırlamak ve gerekli çalışmaları yapmak, kadının toplumla bütünleşmesi için bütün sosyal, ekonomik ve siyasi kararlarda kadının durumunun kalkınma sürecine entegre edilmesini sağlamak, kadının statüsü ve sorunları konusunda gerek yurtiçi ve gerekse yurtdışında yapılan çalışmaları derlemek yurtiçinde kadının statüsü ve sorunlarının çözülmesine temel teşkil edecek yaş ve cinsiyete göre istatistiki veri toplamak, kadının statüsü ve sorunları konusunda görev verilmiş olan kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamak, bu konuda faaliyette bulunan gönüllü kuruluşları yönlendirmek, desteklemek, yerel yönetimlerin kadınla ilgili her türlü faaliyetini izlemek, kadına ilişkin faaliyetlere etkinlik kazandırmak için başta yerel yönetimler olmak üzere yapılan eğitim faaliyetlerini izlemek, desteklemek, yönlendirmek ve kadının statüsü ve sorunları ile ilgili

kamuoyu yaratmak, milletlerarası çalışmalara Türkiye'nin katılımını ve koordinasyonunu sağlamak, kadın ile ilgili konularda dokümantasyon, yayın ve tanıtma faaliyetlerinde bulunmaktadır. (Resmi Gazete, 1990)

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü kadınlara yönelik şiddet, istismar ve tacizin ortadan kaldırılması ve önlenmesi amacıyla yasal ve iş birliğine dayalı çalışmalar yapmaktadır. Bu bağlamda kampanyalar yürütmekte, projeler yapmakta, seminerler düzenlemektedir. Sığınmaevlerinin KSGM'ye bağlanmasıyla da kadınlara yönelik koruyucu, eğitici, geliştirici sosyal hizmet faaliyetlerini yürüten bir kurum haline gelmiştir.

3.2.2.2.3. şiddet nleme ve İzleme Merkezi (şöNİM)

Ailenin Korunması ve Kadına Karşı şiddetin nlenmesine Dair Kanun'un (Resmi Gazete, 2012) nc bölümünde destek hizmetleri ve kurumlar arası koordinasyonu sağlamak amacıyla şiddet nleme ve izleme merkezlerinin kurulmasını öngörmektedir.

şöNİM'ler şiddetin önlenmesi ile koruyucu ve önleyici tedbirlerin etkin bir biçimde uygulanmasına yönelik güçlendirici ve destekleyici danışmanlık, rehberlik, yönlendirme ve izleme hizmetlerinin verildiği ve çalışmaların yedi gün yirmi dört saat esasına göre yrtldği merkezlerdir.

Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik şiddetin nlenmesine Dair Kanun'da yer alan bilgiye göre Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından 2013'te 14 ilde pilot uygulama olarak açılan ve günümüzde 49 ilde faaliyet gösteren şiddet nleme ve İzleme Merkezleri (şöNİM) faaliyete geçirilmiştir. 6284 Sayılı Kanunun 14. Maddesinde şöNİM'lerin görev tanımları aşağıdaki gibi yapılmıştır: (Resmi Gazete, 2012)

“1. Bakanlık, gerekli uzman personelin görev yaptığı ve tercihen kadın personelin istihdam edildiği, şiddetin önlenmesi ile koruyucu ve önleyici tedbirlerin etkin olarak uygulanmasına yönelik destek ve izleme hizmetlerinin verildiği, çalışmalarını yedi gün yirmi dört saat esasına göre yürüten, çalışma usul ve esasları yönetmelikle belirlenen, şiddet nleme ve izleme merkezlerini kurar.

2. Kurulan merkezlerde şiddetin önlenmesi ile koruyucu ve önleyici tedbirlerin etkin olarak uygulanmasına yönelik izleme çalışmaları yapılır ve destek hizmetleri verilir.”

şiddet nleme ve İzleme Merkezlerinde yürütülen hizmetler; şiddetin önlenmesi ve tedbir kararlarının izlenmesine yönelik hizmetler, şiddet mağduru bireylere yönelik

hizmetler ve şiddet uygulayan ya da uygulama ihtimali olan kişilere yönelik hizmetler olarak üç ana başlığa ayrılmıştır. (KSGM, 2008)

Sancar Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini İzleme Raporunda kadına yönelik şiddetin önlenmesi konusunda geliştirilmesi planlanan unsurları belirtmiştir. Burada ŞÖNİM’lerin yaygınlaştırılması gerektiği bilgisi de yer almaktadır. (Sancar, 2021, s. 59)

- *Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri tüm illerde yaygınlaştırılacak, kapasiteleri ve hizmetlerin standardizasyonu geliştirilmelidir.*
- *Kadın konukevlerinde sunulan hizmetlerin standartlarının geliştirilmesine yönelik çalışmalar yürütülmeli ve ihtisaslaşma sağlanmalıdır.*
- *Belediye Kanunu gereğince nüfusu 100.000’i geçen tüm belediyeler tarafından sığınmaevî/sığınmaevî açılmasına yönelik çalışmalar yürütülmelidir.*
- *Şiddet mağduru kadınların sığınmaevî sonrası desteklenmesi ve izlenmesi amacıyla model oluşturulmalıdır.*
- *Şiddet mağdurunun etkin korunması için teknik araç ve yöntemlerin kullanılması yaygınlaştırılmalıdır.*
- *Şiddet mağduru kadınlar ile birlikte birimlerden hizmet alan şiddet mağduru/tanığı çocuklara yönelik psikososyal destek programları geliştirilmeli ve uygulanmalıdır.*
- *Mülteci ve sığınmacı kadın ve çocukların koruyucu ve önleyici hizmetlerden faydalanmaları sağlanmalıdır.*
- *İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığı tarafından kadına yönelik şiddetle mücadele kapsamında il ve ilçe düzeyinde uzmanlaşmış hizmet birimleri kurulmalı, kapasiteleri arttırılmalıdır.*
- *ALO 183 Sosyal Destek Hattı’nın kadına yönelik şiddetle mücadelede hizmet sunum kapasitesi güçlendirilmelidir.*
- *Kadın hizmet birimlerinden yararlanan kadınların istihdama yönelik meslek edindirme kurslarından ve girişimcilik eğitimlerinden faydalanmalarına yönelik işbirliği çalışmaları yürütülmelidir.*

WAVE’e ait Kadına Yönelik Şiddet Karşılaştırmalı Raporu’da: İtalya, İspanya ve Türkiye örneğinde ŞÖNİM sayısının arttırılmasının gerektiği vurgulanmıştır. Daha iyi bir hizmet kalitesi için ise bazı önerilerde bulunulmuştur. Bu öneriler kapsamında tarafsız ihtiyaç değerlendirilmesi yapılması ve tüm süreçte standartlaşmış bir dil kullanılması gerektiği belirtilmiştir. Bunun dışında kadınlar kritik durumlarda irtibat kurmaya çalıştığında daha hızlı yanıt alabilmeleri sağlanmalı bu bağlamda bürokratik prosedürler azaltılmalıdır. Personeller daha iyi eğitilmelidir. Personellerin 6284 sayılı kanunun işleyişi hakkında daha kapsamlı bilgi birikimine sahip olması gerekmektedir. Şiddetle mücadele etmeleri için kadınlara gerekli desteği sunmak amacıyla bilgi birikimlerini arttırmaya yönelik eğitimler yapılmalıdır. ŞÖNİM’lerin bazıları, erkek faillere yönelik desteği kadın mağdurlara destek çalışması yürütülen tesislerle aynı yerde sunmaktadır. Raporda bunun

kabul edilebilir bir durum olmadığı belirtilmiştir. Erkeklerle yönelik eğitim ve destek programlarının standartlaştırılması ve farklı bir yerde yürütülmesi önerilmektedir. (Kadına Yönelik Şiddet Karşılaştırmalı Raporu: İtalya, İspanya ve Türkiye, 2015-2016, s. 75)

3.2.2.3. Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Yasal Düzenlemeler ve Sözleşmeler

Ülkemizde kadın-erkek eşitliğini sağlamak, kadının insan haklarını korumak ve kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddet konusunda koruyucu ve önleyici yasalar çıkarılmakta, uluslararası sözleşmeler yapılmaktadır. Kadına yönelik şiddet konusunda atılan önemli adımlar yasal alanda olmuştur.

1990 yılında Türk Ceza Kanunu'nun 438. Maddesinin –fuhuş yapanlara tecavüzde ceza indirimi öngören– yürürlükten kaldırılmasından sonra; 2005 yılında toplumsal cinsiyet eşitliğine göre reforme edilen yeni Ceza Kanunu'yla yürürlüğe giren değişikliklerden bazıları; cinsel şiddet içeren suçların “genel ahlak ve aile düzenine ilişkin suçlar” olmaktan çıkarılarak “kişilik hak ve özgürlüklerine karşı suçlar” olarak tanımlanması, iş yerinde cinsel taciz, evlilik içi tecavüzün tanınması ve yasa kapsamına alınması ve tecavüzcüyle evlilik durumunda cezanın ertelenmesinin iptal edilmesi, aile içi şiddete ağır cezaların öngörülmesi”dir. Ceza Kanunu'ndaki reformlarla birlikte; tecavüz ve cinsel taciz “aileye ve kamu değerine karşı suç” olmaktan çıkıp “kadının beden bütünlüğüne karşı suçlar” arasında yer almış, evlilik içi tecavüz ve kısmen bekaret testi suç hâline gelmiş ve şiddete ve cinayete karşı cezalar ağırlaştırılmıştır. (Ertürk, 2015, s. 309)

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 5. maddesinde, “Devletin temel amaç ve görevleri, Türk milletinin bağımsızlığını ve bütünlüğünü, ülkenin bölünmezliğini, Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır.” Başka bir deyişle, devlet temel hak ve hürriyetlerin korunmasını güvence altına alarak ayrımcılığı ve şiddeti reddetmektedir.

2004 yılında Anayasa'nın 10.maddesine “Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür.” hükmü eklenmiştir. 2010 yılında da ikinci fıkrasının sonuna: “...., bu maksatla alınacak tedbirler, eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz.” ibaresi eklenmiştir. Bu konuda alınacak tedbirlerin eşitlik

ilkesine aykırı olarak yorumlanamayacağını belirten fıkrası ayrımcılığın ortadan kaldırılması konusunda önemlidir.

Yine 2004 yılında Anayasa'nın 90.maddesine ise "Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası anlaşmalarla ulusal kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi durumunda çıkabilecek ihtilaflarda milletlerarası anlaşma hükümleri esas alınır." hükmü eklenmiştir. Böylece CEDAW, İstanbul Sözleşmesi gibi uluslararası sözleşmelerin önemi artmıştır.

3.2.2.3.1. Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW)

Türkiye'nin 1985 yılında onaylayıp, 1986 yılında yürürlüğe koyduğu CEDAW taraf olan devletler tarafından kadınlara karşı her türlü ayrımcılığa karşı tedbir alınması gerektiğini zorunlu koşturmaktadır. Bu bağlamda kadınların ilerlemesini sağlamak için sosyal, ekonomik, politik, kültürel alanlar da dahil tüm alanlarda erkeklerle eşit olarak insan hakları ve özgürlüklerinden yararlanmaları için yasal düzenlemeler yapılması ve uygun önlemler alınması gerektiği ifade edilmektedir. CEDAW'a göre kadın ve erkek eşitliğinin sağlanması için tedbirler alınmalıdır. Eğitim, istihdam gibi alanlarda kadın ve erkeklere eşit haklar sağlanmalıdır. Bunun yanı sıra evlilik ve annelik nedeniyle kadınlara karşı ayrımcılık önlenmelidir. Kadınlara etkin çalışma hakkı sağlanmalıdır. Sağlık bakımı ve aile planlaması hizmetlerinden kadınlar ve erkekler eşit yararlanmalıdır. Sağlık konusunda kadınlara hamilelik, lohusalık ve doğum sonrasında hizmet sağlanmalı, hamilelik ve emzirme dönemlerinde de yeterli beslenmenin sağlanması gerekmektedir. Bu konuda da gerekli önlemlerin alınması gerektiği belirtilmektedir. Kadınlara kanun karşısında da eşit haklar verilmesi gerekmektedir. Aile ilişkilerinde ve evlilikte ayrımın önlenmesi için gerekli önlemlerin alınmasını zorunlu kılmaktadır. Bu bağlamda evlenme yaşının belirlenmesi ve evliliğin resmi olarak mecbur hale gelmesi için önlemlerin alınması gerekliliği vurgulanmıştır.

3.2.2.3.2. 6284 Sayılı Kanun

8 Mart 2012'de Resmi Gazetede yayınlanan 6284 Sayılı Kanun (Kadına Yönelik Şiddet ve Ailenin Korunmasına Dair Kanun) ile şiddet gören kadının herhangi bir resmi kuruluşa şiddete uğradığını beyan etmesi, sığınmaevine yönlendirilmesi için yeterli kabul edilmiştir. (Resmi Gazete, 2012) Bu oldukça önemlidir. Şiddete maruz kalan kadınların darp raporu alamaması uygulanan tedbir süresinin kısılmasına neden olabilmektedir. Böylelikle kadın yeniden şiddet sarmalının içine girebilmektedir. Bu nedenle bu yasanın

etkili kullanımı çok önemlidir. Kanunun detaylarına bakacak olursak; 20 Mart 2012 tarih ve 28239 sayılı Resmi Gazete' de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. (KSGM, 2012) Bu kanunun amacı; “şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınların, çocukların, aile bireylerinin ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişilerin korunması ve bu kişilere yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla alınacak tedbirlere ilişkin usul ve esasları düzenlemektir” şeklinde ifade edilmiştir. Kanun bütün aile bireylerini kapsayacak şekilde düzenlenmiştir. Yani medeni duruma göre herhangi bir ayırım içermemektedir. Bu kanunda “şiddet” kavramı ve türleri Avrupa Konseyi “Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi” ne uygun olarak tanımlanmıştır.

Ayrıca bu kanun kapsamında şiddet uygulayan ya da uygulama ihtimali olan kişi ile korunan kişi hakkında Mülki amir tarafından verilecek koruyucu tedbir kararları aşağıdaki gibidir:

a) Kendisine ve gerekiyorsa beraberindeki çocuklara, bulunduğu yerde veya başka bir yerde uygun barınma yeri sağlanması.

b) Diğer kanunlar kapsamında yapılacak yardımlar saklı kalmak üzere, geçici maddi yardım yapılması.

c) Psikolojik, meslekî, hukukî ve sosyal bakımdan rehberlik ve danışmanlık hizmeti verilmesi.

ç) Hayatî tehlikesinin bulunması hâlinde, ilgilinin talebi üzerine veya resen geçici koruma altına alınması.

d) Gerekli olması hâlinde, korunan kişinin çocukları varsa çalışma yaşamına katılımını desteklemek üzere dört ay, kişinin çalışması hâlinde ise iki aylık süre ile sınırlı olmak kaydıyla, on altı yaşından büyükler için her yıl belirlenen aylık net asgari ücret tutarının yarısını geçmemek ve belgelendirilmek kaydıyla Bakanlık bütçesinin ilgili tertibinden karşılanmak suretiyle kreş imkânının sağlanması.

Acil durumlarda yukarıda verilen a ve ç bentlerindeki tedbirlerin kolluk amirleri tarafından alınabileceği belirtilmiştir.

Hakim tarafından verilebilecek koruyucu tedbirler ise aşağıdaki gibidir:

a) İşyerinin değiştirilmesi.

b) Kişinin evli olması hâlinde müsterek yerleşim yerinden ayrı yerleşim yeri belirlenmesi.

c) 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medenî Kanunundaki şartların varlığı hâlinde ve korunan kişinin talebi üzerine tapu kütüğüne aile konutu şerhi konulması.

ç) Korunan kişi bakımından hayatî tehlikenin bulunması ve bu tehlikenin önlenmesi için diğer tedbirlerin yeterli olmayacağının anlaşılması hâlinde ve ilgilinin aydınlatılmış rızasına dayalı olarak 27/12/2007 tarihli ve 5726 sayılı Tanık Koruma Kanunu hükümlerine göre kimlik ve ilgili diğer bilgi ve belgelerinin değiştirilmesi.

Hâkim tarafından verilecek önleyici tedbir kararları ise aşağıdaki gibidir:

a) Şiddet mağduruna yönelik olarak şiddet tehdidi, hakaret, aşağılama veya küçük düşürmeyi içeren söz ve davranışlarda bulunmaması.

b) Müşterek konuttan veya bulunduğu yerden derhâl uzaklaştırılması ve müşterek konutun korunan kişiye tahsis edilmesi.

c) Korunan kişilere, bu kişilerin bulundukları konuta, okula ve işyerine yaklaşmaması.

ç) Çocuklarla ilgili daha önce verilmiş bir kişisel ilişki kurma kararı varsa, kişisel ilişkinin refakatçi eşliğinde yapılması, kişisel ilişkinin sınırlanması ya da tümüyle kaldırılması.

d) Gerekli görülmesi hâlinde korunan kişinin, şiddete uğramamış olsa bile yakınlarına, tanıklarına ve kişisel ilişki kurulmasına ilişkin hâller saklı kalmak üzere çocuklarına yaklaşmaması.

e) Korunan kişinin şahsi eşyalarına ve ev eşyalarına zarar vermemesi.

f) Korunan kişiyi iletişim araçlarıyla veya sair surette rahatsız etmemesi.

g) Bulundurulması veya taşınmasına kanunen izin verilen silahları kolluğa teslim etmesi.

ğ) Silah taşınması zorunlu olan bir kamu görevi ifa etse bile bu görevi nedeniyle zimmetinde bulunan silahı kurumuna teslim etmesi.

h) Korunan kişilerin bulundukları yerlerde alkol ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmaması ya da bu maddelerin etkisinde iken korunan kişilere ve bunların bulundukları yerlere yaklaşmaması, bağımlılığının olması hâlinde, hastaneye yatmak dâhil, muayene ve tedavisinin sağlanması.

ı) Bir sağlık kuruluşuna muayene veya tedavi için başvurusu ve tedavisinin sağlanması. (Resmi Gazete, 2012)

Kolluk görevlilerinin, cumhuriyet savcısının ya da Bakanlığın başvurusu ve kişinin talebi doğrultusunda tedbir kararları verilmektedir. Tedbir kararı en kolay ulaşılabilecek yerden (mülki amir, yer amiri, kolluk birimi) talep edilebilmektedir. Tedbir kararları ilk defa alınıyorsa en uzun 6 ay için verilmektedir. Ancak şiddet veya tehlike devam ediyorsa tedbir kararlarının da devam etmesine karar verilebilmektedir. Buradaki en önemli durumlardan biri tedbir kararı alınırken bu kararı talep eden kişiden herhangi bir delil ve belge sunulmasının istenmemesidir. Önleyici tedbir kararı vakit geçmeden verilmektedir. Bu karar şiddet mağduru kişiye ve şiddet uygulayıcısına tebliğ edilmektedir. Talebin reddedilmesi durumunda karar şiddetten korunan kişiye tebliğ edilmektedir. Karara aykırılık durumunda şiddet uygulayan kişi zorlama hapsi uygulanabileceği konusunda uyarılmaktadır. Tedbir kararında korunan kişinin ve diğer aile bireylerinin bilgileri tüm resmi belgelerde gizli tutulmaktadır. Bu kişi için yeni bir tebligat adresi tayin edilmektedir.

Bunlar dışında bu kanunun uygulanmasında kurumlar arasında koordinasyonun Bakanlık tarafından yerine getirileceği ifade edilmiştir. Kamu görevlileri için eşitlik temalı eğitimler verileceği ilköğretim ile ortaöğretim müfredatlarında konuya yönelik dersler konulacağı belirtilmiştir. Aynı zamanda konuyla ilgili medyada farkındalık oluşturulması

için de bazı zorunluluklar getirilmiştir. Bu kanunda kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda etkin uygulanması gereken maddeler yer almaktadır. Bunun dışında sığınmaevleri de şiddetle mücadele konusunda kadınlara ve çocuklara şiddetsiz bir yaşam sunma noktasında farklı ilkeler benimsemektedir.

3.3. Şiddeti Önleme ve Şiddetle Mücadelede Kadın Sığınmaevleri

Kadına yönelik şiddetin önlenmesi konusunda sığınmaevleri önemli bir rol oynamaktadır. Sığınmaevlerinin temel amacı şiddet mağduru kadınların özgüvenlerini yeniden kazanmalarına yardımcı olmak ve güçlenmelerini sağlamaktır. Bu noktada kadın sığınmaevleri kadınların sadece can güvenliğinin sağlandığı mekanlar değil, şiddet mağduru diğer kadınlarla ve çocuklarıyla şiddet olmayan bir hayatta yaşamlarını devam ettirdikleri mekanlardır.

Kadın sığınmaevlerinin temel işlevi istismar mağduru kadınlara ve çocuklara güvenli bir barınma hizmeti sağlamak olmakla birlikte, bir sığınmaevinin birincil amaçları bununla sınırlı değildir. Kadınları şiddetten korumak ve onların güvenliğini sağlamak öncelikli hedeflerden biridir, ancak bu hizmet, şiddetin sonlandırılması ve tekrarının önlenmesi konusunda verilecek destek hizmetleri ile birlikte sağlandığında sığınmaevinin kuruluş amaçlarına uygun hareket edilmiş olmaktadır. (WAVE, Şiddetten Uzakta , 2007, s. 30)

Sığınmaevinde yaşayan kadınların ve çocukların güçlenmesi şiddetsiz bir hayat sürmenin temel adımlarından biridir. Güçlenme; kadınların ve çocukların yaşadıkları travmatik deneyimlerle başa çıkmaları, zedelenmiş özgüvenlerini yeniden kazanmaları, rotasını kendilerinin çiziceği bir hayatın temellerini atmaları ve kendilerine uygulanan şiddet mekanizmalarını anlayıp şiddete karşı etkin direnme stratejileri geliştirmeleri yönünde verilecek destek ile sağlanabilir. Kadın sığınma evlerinin bir başka ve en az koruma ve güçlenmenin sağlanması kadar önemli amacı da, kadınlara ve çocuklara yönelik şiddet, şiddetin etkileri, sorunun kaynakları, sorunla başa çıkma yolları gibi konularda toplumsal farkındalığı arttırarak, şiddeti doğuran tutum ve davranış örüntülerini ortadan kaldırmaktır. (WAVE, Şiddetten Uzakta , 2007, s. 32).

3.3.1. İşleyişine Göre Sığınmaevi Modelleri

Dünya genelinde işleyiş yapısına göre üç farklı sığınmaevi modeli bulunmaktadır. Bunlar: bağımsız (otonom) sığınmaevleri, yarı bağımsız sığınmaevleri ve resmi kurumlara bağlı kadın sığınmaevleridir. (Açıkel, 2009, s. 29)

3.3.1.1. Otonom (Bağımsız) Sığınmaevleri

İlkkaracan bağımsız sığınmaevlerini, kadın hareketi içerisinde, kadınlara yönelik şiddetin yalnızca aile içi dinamiklerin bir sonucu olmayıp toplumsal bir boyutunun olduğunu ortaya koyan, erkek egemen toplum yapısını sorgulayan, devlet ve kurumların rolünü irdeleyen politik bir değişim hareketinin aracı konumunda olduğunu ifade etmiştir. Bağımsız kadın sığınmaevleri feminist ilkeler gözetilerek işletilmektedir. Bu sığınmaevi modelinde hiyerarşik ilişkiler bulunmamaktadır. İlkkaracan bağımsız sığınma evlerini, çoğunlukla, şiddete maruz bırakılan kadınların çocuklarıyla birlikte kendi ayakları üzerine durabilecekleri konuma gelene kadar bir süre (bu birkaç saatten bir-iki yıla kadar uzayabilir) oturabilecekleri çok odalı evler olarak ifade etmiştir. Burada yaşayan kadınlar, evin işletilmesinde söz sahibi olup işlerin yürümesini elbirliğiyle sağlamaktadır. Örneğin yemek pişirmek ya da temizlik, ev sakinleri tarafından sırayla yapılmaktadır. (Kadınlara Karşı Aile İçi Şiddet Konusunda Hukuki Sorumluluklar ve Koruyucu Önlemler:Uluslararası Stratejilere Bir Bakış, 1996, s. 81)

Gelişmiş bir kadın sığınmaevi ağı olan Kanada'da neredeyse tüm belediyelerin sınırları içinde bağımsız sığınmaevleri bulunmakta ve sığınmaevlerine Kadının Eşitliği Bakanlığı tarafından her yıl düzenli kaynak aktarılmaktadır. (İlkkaracan P. , 1996, s. 80) ABD ve Avrupa'da özellikle Almanya, Avusturya, İsveç, İspanya, Hollanda ve İskandinav ülkelerinde bağımsız yapıda sığınmaevi örnekleri bulunmaktadır. Ancak bu sığınmaevleri zamanla devlet ya da yerel yönetimlerce desteklendikleri için yarı otonom olarak da değerlendirilebilirler. (Soydinç, 2019, s. 55)

3.3.1.2. Yarı Bağımsız Sığınmaevleri

Yarı-bağımsız kadın sığınmaevleri, finansmanı merkezi ya da yerel idareler tarafından karşılanmakla birlikte, bağımsız kadın grupları ya da kuruluşları tarafından işletilen sığınak modelleridir. Sığınakların örgütlenme ve işleyiş yapısı, iç politikası, verilen hizmetin niteliği ve kapsamı ve istihdam edilen kişilerin niteliklerini belirleme gibi

konularda bağımsız kadın grubu ya da kuruluşunun dışarıdan müdahale olmaksızın karar alabildiği bir yapı olması beklenir (Yıldırım A. , 1996, s. 49)

Yarı otonom (bağımsız) yapıda ise; Türkiye’de bir dönem aktif çalışmış olan Ankara Kadın Dayanışma Vakfı’nın Altındağ Belediyesi desteğiyle yürüttüğü sığınmaevi örnek olarak verilebilir. (Soydinç, 2019, s. 55)

3.3.1.3. Resmi Kurumlara Bağlı Kadın Sığınmaevleri

Resmi kurumlara bağlı ya da bağımlı kadın sığınmaevleri çoğunlukla belediye veya başka bir kamu kurumuna ya da kilise veya bir vakfa bağlı olarak kurulan ve tüm masrafları ve sorumluluğu bağlı olduğu kurumca üstlenilen sığınmaevleridir. Bu tür sığınmaevlerinin yönetim ve işleyiş anlayışı da ilgili kuruma bağlı olduğundan, söz konusu kurumdaki idari değişiklikler sığınmaevlerinin yönetim ve işleyiş anlayışını da etkilemekte, değiştirmektedir. (Açıkel, 2009, s. 34)

3.3.2. İşlevine Göre Sığınmaevi Modelleri

3.3.2.1. İstasyon Tipi Sığınmaevleri

Türkiye’de kadınların genellikle 1 gece ile bir ay arasında kalabildiği sığınmaevleridir. İncelenen ülkelerde bu süre 6 aya kadar uzayabilmektedir. Bu sığınmaevleri genellikle can güvenliği tehdit altında olan kadınların bir sığınmaevine yerleştirilinceye kadar olan süreyi güvenli bir biçimde geçirmeleri için yapılandırılmıştır. Kimi zaman uzun süreli sığınmaevlerinde yer olmadığı durumlarda kadınlar bir süre bu sığınmaevlerinde kalabilmektedir. (Tosun & Öztürk, 2010, s. 15)

Türkiye’de İlk kabul birimleri, İl Müdürlüklerine/ŞÖNİM’e başvuran kadınların ilk gözlemlerinin yapıldığı, psiko-sosyal ve ekonomik durumlarının incelendiği, geçici kabullerinin yapılarak iki haftaya kadar kalabilecekleri birimdir. Şiddet mağduru kadın ilde sığınmaevi bulunmaması/kapasitesinin yeterli olmaması veya kadının şartlarının doğrudan sığınmaevine yerleşmeye uygun bulunmaması durumunda ilk kabul birimine kabul edilmektedir. Meslek elemanları tarafından yapılan ilk gözlem sonucuna göre uygun sosyal hizmet modeli/yapılacak işlemler belirlenmektedir. İlk kabul birimleri, özellikle kadın nüfusunun fazla olduğu büyük illerde, şiddet mağduru kadınlar ile sosyo-ekonomik yoksunluk içerisinde bulunan kadınları birbirinden ayırarak, doğru sosyal hizmet modelinin uygulanması amacıyla oluşturulan ilk adım istasyonlarıdır. (Yalçın, 2014, s. 71)

3.3.2.2. Geçiş Evleri

Sığınmaevinden ayrılan kadın ve var ise çocuklarının 1-2 yıl süre ile ücretsiz ya da düşük ücret ödeyerek kalabildiği evlerdir. Geçiş evlerinde kalan kadınlar ihtiyaç duymaları halinde kadın danışma merkezinden destek almaya devam edebilmektedir. (Tosun & Öztürk, 2010, s. 15)

WAVE ağının 2015 Avrupa’da “Kadınlara Yönelik Uzmanlaşmış Hizmetlerin Rolü” üzerine hazırlanmış raporuna göre; araştırmada yer alan Avrupa ülkelerinden 16’sında kadın ve çocukların sığınmaevinden ayrıldıktan sonra kalabilecekleri “geçiş evleri” modelleri olduğu, 12’sinde ise böyle bir modelin olmadığı belirtilmiştir. Norveç, Avusturya ve Hollanda’da kadınlar ve çocuklar için sosyal konut modelleri bulunmaktadır. Yine bu raporda sığınmaevi desteklerinin kadınlar için maliyeti meselesinde de farklı uygulamaların olduğu görülmüştür. Bu raporda yer alan 22 ülkede sığınmaevi desteğinin kalan kadınlar için tamamen ücretsiz olduğu, İsviçre’de ise devletin sığınmaevi masraflarını yalnızca ilk 3 hafta karşıladığı belirtilmiştir. Avusturya, Belçika, Çek Cumhuriyeti, Almanya, Macaristan, İzlanda, İtalya, Lihtenştayn, Lüksemburg, Sırbistan, Slovenya, İngiltere’de ise sığınmaevi desteğinin ücretsiz olduğunu ancak geliri olan kadınların konaklama giderlerine katkı yapmasının beklendiği görülmüştür. (Women's Shelters Report, 2015, s. 34)

Avusturya örneği incelendiğinde önemli görülen nokta sığınmaevi sonrasında destek sunulmasıdır. Burada kalan kadınların sığınmaevinden ayrıldıktan sonra “geçiş evleri” şeklinde adlandırdıkları düşük ücretle kalabildikleri 52 adet daire bulunmaktadır. Burada kalan kadınlara verilen desteğin de sürdürülmekte olduğu ifade edilmiştir. Bu dairelere geçebilmenin şartları ise; bağımsız olarak yaşıyor olmak, yasal olarak Avusturya’da kalıyor olmak ve kirayı ödeyebilecek gelire sahip olmak olarak belirtilmiştir.

Temel eşyaların bulunduğu bu dairelerde ihtiyaç duyulan kalan eşyalar, burada kalacak kişi tarafından sağlanmak durumundadır. Dairelerde kalma süresi 1 yıldır. Ancak özel durumlarda bu süre 6 ay daha uzatılabilmektedir. 2015’te bu evlerde 99 kadın ile 113 çocuk kalmıştır. Burada kalması uygun görülen kadınların can güvenliği riski bulunmadığı için kamera gibi önlemlerin bulunmadığı ifade edilmiştir. Ayrıca bu evlerde kadınlar arkadaşları ya da akrabaları ile görüşebilme imkânına sahiptir. Kadınların devam eden dava sürecinde ise danışma merkezi destek vermektedir. Bunlar dışında bu dairelere ayda bir kez ziyarette bulunularak kadınların ve çocuklarının durumları takip edilmektedir. Bu

dairelerde konaklama süresi biten kadınların da Viyana Belediyesi'nden sosyal konutlarına yerleşmek için talepte bulunabileceği ifade edilmiştir. Bu sosyal konutlara geçebilmek için şartlar ise, velayetle ilgili işlemlerin tamamlanmış olması, boşanmış olmak, Viyana'da en az 2 yıldır kayıtlı olmaktır. Bu şartların sağlandığı durumda dernek çalışanlarının da değerlendirmesiyle kadınlar için sosyal konutlara başvuru yapıldığı, bu başvuruların ise 2 hafta gibi bir sürede sonuçlandığı bilgisine yer verilmiştir. (Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede “İyi” Uygulamalar, 2017, s. 22)

ABD’ de geçiş evlerinin de içinde bulunduğu farklı modeller uygulanmaktadır. “Acil Durum Sığınmaevleri”, “Aile İçi Şiddet Sığınmaevleri” ve “Geçiş Evleri” gibi modeller bulunmaktadır. Acil Durum Sığınmaevleri daha kısa süreli kriz müdahalelerine yöneliktir. “Geçiş Evleri” ise “Acil Durum Sığınmaevleri”nden ayrıldıktan sonra iki yıla kadar kalınabilen daha düşük ücretli ve güvenli evlerdir. Güncel raporlara göre şiddet mağduru kadın ve çocukların geçiş evleri talebinin karşılanmasında yetersiz kalındığı görülmektedir. Amerika ve Avrupa’daki sığınmaevleri; devlet, kiliseler, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşu kaynakları, özel işletmeler ve bağışlarla finanse edilmektedir. (National Network To End Domestic Violence, 2019)

3.3.2.3. Karma Yapılar

Hem istasyon tipi hem de kolektif yapıyı aynı bina içinde barındırabilen sığınmaevleridir. Bu yapılara genellikle istasyon tipi sığınmaevlerinin olmadığı durumlarda rastlanmaktadır. Genellikle bir ya da daha fazla oda, gece gelen veya başka bir sığınmaevine yönlendirilecek kadın ve çocuklar için ayrılmaktadır. (Tosun & Öztürk, 2010, s. 15)

3.3.2.4. Bağımsız Evler

Adından da anlaşılacağı üzere, bağımsız olarak çalışan sığınma evleridir. Bu evlerin amacı, şiddete maruz kalan kadınların çocukları ile birlikte kalabilecekleri, barınma, yiyecek, çocuk bakımı, danışmanlık gibi gereksinimlerini karşılayarak yeni bir hayat kurmasına olanak sağlamak için zaman kazanmasını sağlamaktır. Burada çalışabilmek gönüllülük esasına ve kadın olmaya bağlıdır. Aynı zamanda kadına yönelik şiddet konusunda belirli bir bilince ulaşmış olması beklenmektedir. Bu evlerin bir başka amacı da, sığınan kadınlara maddi manevi destek sağlama dışında, kendi haklarını öğrenmesini sağlamaktır. Eşler belirli bir bilince ulaşırsa benzer sorunlarla karşılaştığında

nasıl davranması gerektiğini öğrenmekte ve benzer zorlukları yaşayan başkalarına da bu bilinci götürebilmektedir. Bu özerk kuruluşların diğer sığınma evlerinden en önemli farkı, hiyerarşik ilişkilerden uzak durmasıdır. Kadınlar, kaldıkları evle ilgili tüm kararlara katılarak kendilerine duydukları güven duygusu, sorumluluk duygusu ile birlikte gelişebilmektedir. (Usta, 2006, s. 60)

Bağımsız kadın sığınmaevlerinin işletilmesinde kadın sığınmaevi hizmetinden yararlanan kadınlar söz sahibidir. Bu tarz kadın sığınmaevlerinin örnekleri Fransa, Almanya, ABD, İngiltere gibi ülkelerde pek çoktur. (Yıldırım A. , 1998, s. 51)

3.3.2.5. Tek Kişilik Aile Odası Modeli

Kadın sığınmaevlerinin fiziki koşullarının uygun olması burada kalan kadınlar ve çocukları için çok önemlidir. Sallan Gül Türkiye’de Kadın Sığınmaevlerini incelediği kitabında (Türkiye’de Kadın Sığınmaevleri, 2013, s. 50) son yıllarda dünyada ideal olan sığınmaevi modellerinden birinin “aile odası” uygulaması olduğunu belirtmiştir. Aile odası modeli, içinde tuvalet ve banyonun da olduğu tek kişilik odalardır. Aile odası modelinde kadınlar çocuklarıyla beraber kalabilmektedir. Aile odasının bulunduğu sığınmaevlerinde kadınların mahremiyetlerini sağlayacak düzenlemeler yapılmaktadır. Ayrıca kadınların sosyalleşmelerine imkan sağlayacak mekanlar da oluşturulmaktadır.

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede “İyi” Uygulamalar (Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı, 2017) incelendiğinde Almanya’da bulunan Bora Kadın Sığınmaevi de yer almaktadır. Bu kaynağa göre sığınmaevinin engelli kadınlara ait de oda bulunmaktadır. Bu sığınmaevin önemli noktası her kadının kendine ait bir odası olması gerektiği fikrine sahip olan tek sığınmaevi olmasıdır.

3.3.2.6. Uzun Süreli Sığınmaevleri

Türkiye’de kadınların ortalama 1- 6 ay süre ile kalabildiği sığınmaevleridir. İncelenen ülkelerde ise uzun süreli sığınmaevlerinin 6 aydan uzun süreli kalışlar için yapılandırıldığı, buralarda genellikle süre sınırlaması olmadığı görülmektedir. Bu tip sığınmaevleri kadın ve çocuklara uzun süre destekleyecek programlara ve bu programları yürütecek nitelikte çalışan ve gönüllülere sahiptir. (Tosun & Öztürk, 2010, s. 15)

Almanya’daki sığınmaevi örneklerinden birinde göçmen kadınların da kalabildiği bir sığınmaevi bulunmaktadır. (Bora Sığınmaevi) Göçmen kadınların da bu olanaklardan faydalanması kadına yönelik şiddetle mücadelede oldukça önemlidir. Kadınların

sığınmaevinde kalma süresi 3 ay ile sınırlıdır. Ancak bu süre 6 aya kadar uzayabilmektedir. Bu durum göçmen kadınların kendilerine kalacak bir yer bulmasının kolay olmamasıyla ilişkilidir. (Üstünel, Sakallı, Büyükgöze, Canbolat, & Güreli, 2017, s. 13)

Yine Almanya’da 13-21 yaş aralığındaki kızların kalabildiği bir sığınmaevi bulunmaktadır. (Papatya Genç Kız Kriz Evi) Bu sığınmaevinde kalma süresi ortalama olarak 2 ya da 3 aydır. Ancak bazı durumlarda bu süre 6 ay ya da 1 yıla kadar uzatılabilmektedir. Bu süre sonunda ailesine dönmek istemeyen genç kızları devlet koruma altına almaktadır. (Üstünel, Sakallı, Büyükgöze, Canbolat, & Güreli, 2017, s. 18)

İngiltere’deki sığınmaevleri de özel durumlarda sığınmaevinde kalma süresini 1 yıla kadar uzatabilmektedir.

3.3.3. Dünyada Kadın Sığınmaevleri

Kadın sığınmaevleri günümüzde ülkelerin kadına karşı şiddete yönelik önlemlerinin önemli bir parçasıdır. Avrupa Konseyi üye ülkelerin kadın sığınmaevleri ile ilgili standartlarını belirlemiştir. Bu standarda göre sığınma evlerinin kapasitesinin her 7.500-10.000 nüfusa karşılık bir kalacak yer bulunması gerekmektedir. “Kalacak yer” bir yetişkin ve ortalama sayıdaki çocuğun kalabileceği bir yer olarak ifade edilmektedir. (WAVE, Şiddetten Uzakta , 2007, s. 18)

Dünyada şiddet mağduru kadınlara hizmet vermek için faaliyete geçen ilk kadın sığınmaevi 1968’de Norveç’te açılmıştır. 1971’de İngiltere’de Erin Pizzey tarafından açılan Batı Londra’da Chiswick Kadın Sığınağı (Chiswick Women's Refuge) sığınma evlerinin ilklerinden kabul edilmektedir. Kadın sığınmaevlerinin şiddetle mücadelede önemli bir yerinin olduğunun anlaşılması ile birlikte kısa bir sürede Avrupa’da, Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada’da çok sayıda kadın sığınmaevi açılmıştır. 1973’te Amerika Birleşik Devletleri’nde Boston Massachusetts ve St. Paul Minnesota’da, aynı yıl Interval House ve Nellie’s isimli sığınmaevleri de Kanada’da açılmıştır. Almanya’daki ilk modern sığınmaevi Berlin’de 1976’da, Avusturya Viyana’da 1978’de, İsveç’te 1979’da, İtalya’da 1989’da kurulmuştur. ABD de 1970’li yıllar sonrasında kadın sığınmaevlerinin kurulması doğrultusunda yoğun bir çabaya girmiş 1992 yılına gelindiğinde ülke genelindeki sığınma evlerinin sayısı 1500’e ulaşmıştır. (Karataş, Şener, & Otaran , 2008, s. 51)

Sallan Gül (Türkiye’de Kadın Sığınmaevleri, 2013, s. 48) Almanya’da da 1974 ve 1975 yılında kadına yönelik çalışma yürüten 35 kuruluşun bir araya gelerek Women’s

Aid'i oluşturduğunu söylemektedir. Sallan Gül çalışmasında Avusturya'da 30 tane (19'u bağımsız), Lüksemburg'da 9 tane, Norveç'te 50 tane, Hollanda'da 100 tane, Almanya'da 350 tane, Malta'da 43 tane sığınmaevi olduğunu belirtmiştir. Tüm bu sığınmaevlerinin bir kısmı belli bir oranda ihtisaslaşmıştır. Ona göre, dünyada kadın sığınmaevlerinin standartlarının belirlenmesinde ve buradaki hizmetlerin geliştirilmesinde önemli adımlar atılmaktadır. Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin vermiş olduğu tavsiye kararlarına dayanarak üye olan ülkeler, sığınmaevlerinin standartlarının incelenmesi, yerlerinin belirlenmesi ve aktif bir süreç yaşanması için çalışmalar yapmaktadır. Hatta bu konuda bazı ülkelerde model uygulamalar görülmektedir. Lüksemburg, Malta, Lichtenstein, Norveç ve Hollanda tavsiye kararlarına tam olarak uyum sağlamaktadır.

Avrupa Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ağı'nın (WAVE, Women's Shelters Report, 2015) ülke bazlı verilerine göre; İngiltere'de 348, Hollanda'da 96, Norveç'te 45, İtalya'da 73, İspanya'da 53, Fransa'da 33, Danimarka'da 43, Belçika'da 37, Yunanistan'da 26 ve Bulgaristan'da 7 sığınak bulunmaktadır. Son verilere göre Avrupa'da en fazla sığınağı olan ülke 350 sığınak ile Almanya'dır.

Batıda, sığınmaevlerinin bazıları sivil toplum kuruluşları tarafından kurulmuş, giderleri gönüllü kadın kuruluşlarının bağışlarıyla karşılanmıştır. Sığınmaevlerinin bazılarının giderleri ise devlet tarafından karşılanarak ya da desteklenerek gönüllü kadın örgütleri tarafından işletilmiştir. Bu dönemde bağımsız kadın kuruluşları tarafından işletilen sığınmaevlerinin dışında, kiliseler ya da yerel yönetimlerce inşa edilmiş kadın sığınmaevleri de bulunmaktadır. (Karataş, Şener, & Otaran , 2008, s. 51)

Avrupa Parlamentosu, kadına yönelik şiddetin mağdurlarına ve şiddet riski altında olanlara daha iyi koruma ve desteğin garanti edilmesi için üye devletleri ilgili yönetmelikleri çıkarmaya çağırmaktadır. Yeterli finansal kaynaklarla güvenli sığınmaevleri sağlamanın, şiddet mağduru kadınların çocukları için gerekli hizmetler ve merkezlerin planlamasını yapmanın gereğine işaret edilmektedir. Dolayısıyla kadına ve çocuklarına yönelik şiddeti engellemek için gerekli yasal zemin ve zorunluluk açıkça mevcuttur. Uluslararası kuruluşların kadınların şiddetten korunması ve kadına yönelik şiddetin duyurulması adına standartlar koyma ve yasal bağlayıcılık oluşturmada büyük aşamalar kaydedildiği dikkat çekmektedir. Devletler toplumsal cinsiyete dayalı şiddetle mücadeleye daha etkin katkıda bulunmaya çağırılmaktadır. Birçok uluslararası belge,

sorunun toplumsal yönüne vurgu yapmakta ve aile içi şiddetin önlenmesinde devletlerin sorumluluğunun altını çizmektedir. Devletlerin birçok uluslararası belgede, erteleme olmaksızın ve gerekli tüm uygun araçlar kullanılarak özel şahıslar ya da devlet tarafından uygulanan kadına yönelik şiddeti bitirmek için politikalar oluşturmaları istenmektedir. (Sallan Gül, 2013, s. 44)

WAVE sığınmaevlerinde etkili bir hizmet sunulabilmesi için şu özelliklerin bir arada olması gerektiğini savunmaktadır:

- Ülkenin genişliğine bağlı olarak ülke çapında, çeşitli dillerde 24 saat ücretsiz, danışmanlık hizmeti veren en az bir yardım hattı,
- Sığınmaevlerinin ülkenin her yerine yaygınlaştırılması ve kadın sığınmaevlerinin yeterli kapasiteye sahip olması (her 10.00 nüfusa en az bir kalacak yer olacak şekilde), 24 saat hizmet vermesi ve sığınmaevine ücretsiz ulaşımın sağlanması,
- Sığınmaevlerinde yeterli güvenlik standartlarının oluşturulması
- Ülke çapında ortak bir ağa bağlı olarak hizmet veren danışma merkezlerinin bulunması,
- Göçmen kadınlar, farklı etnik gruplardan gelen kadınlar, yeti yitimi bulunan kadınlar gibi özel gereksinimleri olanlara uygun hizmetlerin sağlanması,
- Çocuklara yönelik kapsamlı hizmet sunulması,
- Hizmetlerin eğitilmiş uzmanlar tarafından profesyonel biçimde sunulması,
- Kadın ve çocuklarla çalışmak için rehberler ve kalite standartlarının oluşturulması,
- Kadınların güçlendirilmesi ve kadınların kararlarına saygı duyulması,
- Kadın örgütlerinde kadınların otonomisine ve kendi kararlarını kendilerinin vermelerine saygı duyan demokratik yapılanmanın oluşturulması,
- Devletin kadınlara sunulan hizmetleri yeterli düzeyde finanse etmesi,
- Kadınlara sunulan hizmetleri deneyimli bağımsız kadın örgütlerinin devlet kurumları ile işbirliği içinde vermesi.

Avrupa'daki çok sayıda ülke mağdurlar için hizmet ağları sağlamakta ise de, bu hizmetlerin eksikliği AB üyesi ülkeler de dahil olmak üzere tüm Avrupa'da hala bir problemdir. Avrupa'da 32 devlet içinde 8 tanesi niceliksel olarak her 10000 nüfus için minimum bir kadın sığınmaevi standardını karşılamaktadır. Birçok ülkede sığınmaevlerinin büyük çoğunluğu mağdur kadınlar ve çocukları için ücretsiz hizmet verebilse de, kaynak eksikliklerinin yanında özellikle kadın kuruluşları, güvenlik araçları,

personel yetersizlikleri gibi nedenlerden dolayı 24 saat yardım hizmeti sağlayamamaktadır. Birçok AB ülkesinde uluslararası hukukun getirdiği zorunluluklar yerine getirilememektedir. Özellikle aile içi şiddet, tecavüz, cinsel saldırı ve diğer şiddet mağdurlarını desteklemek için sığınmaevleri, özel eğitilmiş sağlık çalışanları, rehabilitasyon ve danışmanlık gibi servisler yaratmadaki sıkıntılar devam etmektedir. (WAVE, 2008, s. 11)

İhtisaslaşma bağlamında da dünyadaki sığınmaevlerinde farklı modeller uygulandığı görülmektedir. Aile içi şiddetle mücadele konusunda yasal düzenlemeler ve koruyucu hizmetler dışında, önleyici hizmetler arasında yer alan ve şiddetle mücadelede ilgili meslek gruplarının eğitime önem verdiği önemle Avusturya, öncü ve model ülkelerden biri olmuştur.

Avusturya'da ilk kadın sığınmaevi feministler ve sosyal demokrat partili kadınların ortak girişimleri ile 1978 yılında Viyana'da açılmıştır. (Logar & Çitak, s. 2) 2002'de 23'ü sığınmacılara ait olmak üzere 423 sığınmaevi bulunmaktadır. 4 tanesi Viyana'da olmak üzere toplamda 30 kadın sığınmaevi hizmet vermektedir. Bunlardan 10'u Avusturya sığınmaevleri ağı tarafından yürütülmektedir. Ayrıca her bölgede bir adet olmak üzere müdahale merkezi vardır. İlki 1998 yılında Viyana'da kurulan bu merkezler, yasal-hukuksal danışma merkezleri olup, devletin finansında sözleşmeyle beş yıllığına yenilenebilen nitelikte hizmet vermektedir. Şiddetten etkilenen kadınlara proaktif yardım eden bu merkezler, polisin yasaları uygulamasına yönelik her tür yasal tedbirleri almaktadır. Kadınlara güvenlik planı hazırlanmakta, ücretsiz danışmanlık yapmakta ve mahkeme sürecini izlemektedir. 2000 yılından itibaren ise Viyana'da erkeklere karşı şiddet eğitimi verilmeye başlanmıştır. (WAVE, Country Reports, 2008, s. 77)

Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfına ait kaynakta Avusturya'daki sığınmaevlerinin çalışma şekli hakkında bazı bilgiler yer almaktadır. Bu kaynaklarda sığınmaevlerinin adreslerinin gizli olduğu ve bu sığınmaevlerine 7 gün 24 saat ulaşılabilirdiği görülmüştür. Sığınmaevlerinde görevli personellerin nöbet sistemiyle çalışmakta ve gece sığınmaevinde bir adet çalışan bulunmaktadır. Buradaki 2 sığınmaevi binasının engelli kişilerin erişime uygun olduğu ifade edilmiştir. Bu nedenle şiddet mağduru engelli kadınlar bu sığınmaevlerine yerleştirilmektedir. Gerekli olan hallerde engelli olan kadınların bakımını sağlayan kişinin de beraberinde sığınmaevinde kalabilmesinin mümkün olduğu belirtilmiştir. 14 yaşından büyük erkek çocuğu olan kadınlar var olan sığınmaevlerinin 2

taneden hizmet alabilmektedir. Erkek çocuklar için ise dışarıdan danışmanlık desteği verildiği belirtilmiştir. Sosyal çalışmacılar sığınmaevinde kalan kadınlar ve çocukları ile düzenli bir şekilde görüşmeler yapmaktadır. (Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede “İyi” Uygulamalar, 2017, s. 27-28)

Avusturya’da göç etmiş kadınların oturma izinleri, statüleri kocalarına bağlı olduğu için, şiddet gören kadınların sorunları temel sorun alanlarını oluşturmaktadır. Yine aşağı Avusturya bölgesinde olduğu gibi, bazı bölgelerde kadına karşı şiddet eğitimleri sağlık çalışanları tarafından yürütülmektedir. Bu eğitimler aile içi şiddet eksenli ev içi şiddet konusunda STK uzmanlarınca yürütülmekte ve finansmanı devlet tarafından karşılanmaktadır. Şiddet görmüş kadınların ihtiyaç duyduğu sağlık hizmetleri ise Avusturya Federal Sağlık Bakanlığı tarafından karşılanmaktadır. (Sallan Gül, 2013, s. 55)

Logar ve Çitak Avusturya’daki kadın sığınma evlerinin bağımsız olduğunu ve kamu yararına çalışan kadın dernekleri tarafından yürütülmekte olduğunu belirtmiştir. Buradaki bütün sığınmaevlerinin yerel devlet daireleriyle sözleşmeleri bulunmaktadır. Sığınmaevleri bu daireler tarafından finanse edilmektedir. Ancak sığınmaevlerinin tamamının finansal olarak güvenceye sahip olmadığını ve ödenek almak için mücadele ettiklerini ifade etmişlerdir. Sadece Viyana’da yer alan 4 kadın sığınmaevi en iyi finansmana sahiptir. Viyana’da Kadın Sığınma evlerinin her birinde maaşlı olarak 11 adet görevli çalışmaktadır. Bu 11 görevlinin 2 tanesi çocuk bakımında görevlidir. Kötü muamele görmüş çocuklar için ise ayrı bir danışma yeri bulunduğunu söylemektedirler. (Aile İçi Şiddet Mağduru Kadın ve Çocuklar İçin Korunma ve Adalet, s. 2)

1998 yılında ulusal yardım arama hattı ve 1999 yılından itibaren Avusturya sığınmaevleri ağı oluşturulmuştur. İngilizce, Arapça, Macarca, Slovakça ve Türkçe dillerinde telefon danışma hatları vardır ve çalışanlar da kadına karşı şiddet konusunda eğitim almışlardır. (WAVE, Country Reports, 2008, s. 76)

5100’ü devlet tarafından finanse edilen yardım hatları ücretsiz olup yılın her günü 24 saat hizmet vermektedir. Bölgesel düzeyde ve farklı dillerde hizmet verebilen danışma merkezleri tarafından yürütülen cinsel şiddet yardım hatları da vardır. Bunların finansmanı devlet tarafından ya da yerelde sağlanan, örneğin Viyana belediyesince karşılanan, yardım hatlarıdır. Bu bakımdan Viyana iyi uygulamalarıyla örnektir. (Sallan Gül, 2013, s. 55)

Logar ve Çitak şiddet mağduru kadınların hakları hakkında bilgi alabildiği Kadın Yardım Hattı’nın önemli bir ilk başvuru yeri olduğunu ifade etmektedir. Kişiler yardım

almak için isim vermeden ve birden çok kez de bu hattı arayabilmektedir. Bu hatta kadınlara yardımcı olunmakta, gerekli ise yardım kuruluşlarına ya da sığınmaevlerine yönlendirme yapılmaktadır. 24 saat açık olmayan Şiddete Karşı Müdahale Merkezleri gibi kuruluşlara başvuran kişilere ihtiyaç duydukları anda Kadın Yardım Hattı'na ulaşmaları önerilmektedir. Böylece burası Avusturya'da ilk yardım hizmetinin temelini oluşturmaktadır. Bu hat dışında da cinsel taciz mağduru çocuklar için danışma hatları, tecavüz mağduru olan kadınlar için acil telefon hattı, göçmen kadınlar için dayanışma hatlarının bulunduğu belirtilmiştir. Bu toplamda 30 kadın danışma merkezinin bulunduğu bir ağıdır. Bu merkezler şiddet mağduru kadınlar için danışma hizmeti sunmakta ve onlara destek vermektedirler. Logar ve Çitak'ın anlatımında 90'lı yılların başlarında kadınların ve çocuklarının şiddetten kaçmak zorunda kalmasının ve şiddet uygulayıcısına gerekli cezaların verilmemesinin eleştirildiği bilgisi yer almaktadır. Bunun sonucunda kadın sığınmaevlerinin de yer aldığı bir çalışma grubu kurulmuş ve hukuki dayanakların sağlanması için çalışılmıştır. Bu çalışmalar sonucunda 1 Mayıs 1997'de Şiddete Karşı Korunma Yasası yürürlüğe girmiştir. Bu yasada 3 önemli öge olduğu ifade edilmiştir. (Aile İçi Şiddet Mağduru Kadın ve Çocuklar İçin Korunma ve Adalet, s. 3) Bunlar:

1. Polis aracılığıyla 10 ya da 20 günlük uzaklaştırma ve ayak basma yasağı
2. Hukuki geçici önlem aracılığıyla uzun süreli koruma
3. Mağdurlara destek verilmesi, şiddeti önleyici önlemler, şiddete karşı müdahale merkezlerinin kurulması ve bu müdahalelerin koordine edilmesi

Bu doğrultuda 1989 yılından beri polis memurları temel eğitimleri sırasında kadına karşı şiddet konusunda özel eğitim almaktadırlar. Yerel polis merkezlerinde bu konuda eğitim almış bir polis memuru bulunmaktadır. Sadece polis memurları, hakimler, savcılar, sağlık personeli, kadın kurumlarında çalışanlar, gençlik refah ofisi çalışanları ve öğretmenler için devletin finanse ettiği özel eğitimler de verilmektedir. (Sallan Gül, 2013, s. 56)

Avusturya, polisinin aile içi şiddet olaylarına yaklaşım ve soruşturma teknikleri konusunda uyguladığı modelle de örnek gösterilen bir ülkedir. (WAVE, Country Reports, 2008, s. 76)

Lüksemburg da Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Komisyonunun öngördüğü sığınmaevi sayısına ulaşan ülkeler arasındadır. Lüksemburg'da 9 adet sığınmaevi bulunmaktadır ve bunlara 24 saat ulaşılabilir. Sığınmaevlerinde Lüksemburg dili,

İngilizce, Fransızca, İspanyolca ve Portekizce gibi çok dilli hizmet sağlanmaktadır. Sığınmaevlerinin sermayesi tamamen devlete aittir. Lüksemburg'da aile içi şiddete uğrayan kadınlar, ücretsiz mahkeme refakati ve mahkeme süreci boyunca ücretsiz yasal destek hakkına sahiptir. Lüksemburg'da ilk kadın yardım ağı ise 1998'de kurulmuştur. Kadınlar ve şiddetten kurtulanlar için bir ulusal yardım ağı ve bölgesel düzeyde de 9 yardım hattı bulunmaktadır. Yardım ağı yüzde yüz devlet sermayesindedir. Çok dilli telefon danışma yardım ağı tüm hafta içi günlerde 4 saat çalışmaktadır. Geri kalan zamanda, yardım isteyen kadınlar Lüksemburg kadın sığınmaevleri ile iletişim kurabilmektedirler. Aile İçi Şiddet Kanunu da 1 Kasım 2003 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Sadece savcıların yetkisiyle polisler tarafından uygulanılabilen bir koruma kanunu yapılmıştır. Şiddet mağduru kadınlara hizmet veren 7 danışma merkezinin yanı sıra, Lüksemburg'da aile içi şiddetten kurtulan kadınlara yardım sağlayan farklı olanakları düzenleyen 1 adet de müdahale merkezi bulunmaktadır. (Sallan Gül, 2013, s. 53)

Avrupa Konseyi'nin 2006 yılında yayınladığı “Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele” çalışmasına göre, Avrupa'da en fazla sığınmaevi sayısı 400'le Almanya'da görülmektedir. Almanya, 1976 yılında Batı- Berlin'de ve Kologne'de ilk sığınmaevini kurmuş ve bu konuda önemli gelişmelere imza atmıştır. Ancak son yıllarda sığınmaevlerinin sayılarında ciddi düzeyde bir azalmanın yaşandığı gözlenmektedir. 2002 yılında Almanya'da 440 sığınmaevinde kadınlara ve çocuklara hizmet sunulurken; yaklaşık 8789 sığınmaevi yeri vardır. 2008 yılında ise sığınmaevi yeri sayısı 6968'e ve kadın sığınmaevi sayısı da 358'e düşmüştür. (WAVE, 2008, s. 107)

Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı'nın kaynağına göre Almanya'da toplam yaklaşık 350 sığınmaevi bulunduğu ve bunların 100 tanesinin bağımsız kadın sığınmaevi olduğu görülmüştür. Bu sığınmaevlerinin kadınlara ve çocuklara kendi kararlarını alma hakkı tanınması, kadından kadına destek verilmesi, hiyerarşik yapılanmama, feminist çalışma, yargılamadan destek olunması, şiddete dair kanıt sorulmaması ve gizlilik ilkesi bulunması gibi ilkeleri bulunmaktadır. Şiddete yönelik kanıt sorulmaması ve gizlilik ilkesi olması Türkiye ile benzerlik göstermektedir. Aynı zamanda bu sığınmaevlerinde kız ve erkek çocuklarıyla beraber sosyal çalışmalar yürütülmektedir. Haftalık toplantılar yapılmakta bu toplantılarda toplu yaşamın güçlendirilmesi için kadınlarla ve çocuklarla görüşülmekte ve onlara beraber vakit geçirmeleri için bir alan sağlanmaktadır. Kaynakta yer alan bilgilere göre sığınmaevlerinde gözetilen bir diğer ilkenin çeşitlilik olduğu görülmüştür. Bu ilke,

şiddet mağduru her kadının sığınağa kabul edilmesini ifade etmektedir. Sığınağa kabulde ırk, yaş, din, ırk, farklı koşullar, vasıflar gözetilmemektedir. (Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede “İyi” Uygulamalar, 2017, s. 28)

Almanya’daki danışma merkezlerinin birçoğu ihtisaslaşmıştır. Bu merkezlerin ihtisaslaşma alanlarına bakıldığında; kadına yönelik şiddet konusunda, cinsel şiddete uğramış kadınlar, çocukluğunda cinsel istismara uğramış kadınlar, polisin müdahil olduğu ev içi şiddet vakaları, insan ticareti ve ısrarlı takip mağduru kadınlar, evliliğe zorlanan kadın ve kız çocukları için ve kadın sünneti konusunda danışma merkezi hizmet sunmaktadır. Bunlar dışında ev içi şiddet konusunda ulusal ve yerel çağrı hattı, zorla evlendirme için de ulusal acil çağrı hattı bulunmaktadır.

Almanya, sığınmaevi sonrası destek sağlayan ülkelerden biridir. Burada sığınmaevinden ayrılan kadınların yeni evler ya da sosyal konutlar bulmasına destek verilmektedir. Kadınlar sosyal konutların kiralasını kendileri ödemektedir. Ancak kadınların ödeyebileceği geliri olmadığı durumda sosyal hizmetler destek vermektedir.

Sallan Gül, Malta’nın da kadına yönelik şiddetle mücadelede önemli ilerlemeler kaydeden bir ülke olduğunu belirtmektedir. Malta’da aile içi şiddet konusunda uzmanlaşmış Devlet Sosyal Çalışma Kurumu bulunmaktadır. Malta’da 2005 yılında tacizle mücadele konusunda ceza yasasında hükümler belirtilmiştir. Malta’da çocuk tacizi kurbanları, zihinsel engelli bireyler ve taciz kurbanları için 24 saat hizmet vermek üzere kurulmuş ulusal yardım ağı bulunmaktadır. Burada Malta dilinde ve İngilizce olarak danışmanlık hizmeti verilmektedir. Yardım ağı işletme masrafları tamamen devlet sermayesi ile karşılanmaktadır. (Türkiye’de Kadın Sığınmaevleri, 2013, s. 51)

WAVE Ülke Raporları’nda Malta’da Malta dilinde ve İngilizce, bazılarında ise Fransızca ve Arapça hizmet veren 4 kadın sığınmaevi kurulduğu belirtilmiştir. Kadınlar ve çocukların kalması için 15 yatak kapasitesi bulunan devlet acil durum barınağı ve 13 kişisel odası olan bir acil durum barınağı daha bulunmaktadır. Gazo’da ise kadınlar ve çocukları için 9 daireli bir sığınmaevi daha bulunmaktadır. Bu acil durum barınakları günün her saatinde açıktır. Acil durum barınaklarının tamamını devlet finanse etmektedir. Ayrıca devlet tarafından kısmen finanse edilen 17 yatak kapasitesi bulunan evsiz kadınların kaldığı bir STK yurdu bulunmaktadır. Dolayısıyla Malta’da farklı şekillerde işletilmekte olan 43 adet sığınmaevi bulunmaktadır. Bu rakamla Malta, Avrupa Parlamentosu’nun öngördüğü rakama ulaşmıştır. (WAVE, Country Reports, 2008, s. 131)

Amerika’da ilk kadın sığınmaevi 1973’te Arizona’da açılmıştır. 1977 yılından önce 89 tane sığınmaevi açılmıştır. Bu sayı 1982 yılına kadar 300’e ulaşmıştır. 2000’e gelene kadar ise Amerika’da sığınmaevlerinin de olduğu 2000’den fazla müdahale programı açılmıştır.

İngiltere’deki sığınmaevlerine bakıldığında sığınmaevlerinin gizli tutulduğu görülmektedir. Bu gizlilik kadınların ve çocukların güvenliği için şarttır. Buradaki sığınma evleri paylaşılan konutlardır. Mutfak, banyo ve oturma odası gibi alanlar ortak kullanılmaktadır. İdeal olarak kadınların burada altı aydan fazla kalmaması gerekmektedir ancak taşınacak konut sayısının yeterli olmaması nedeniyle bir yıl (bazen daha fazla) kalabilmektedirler. Sığınmaevleri kötü muameleye maruz kalan kadınların çocuğu olup olmadığına bakmaksızın (bazıları 12 yaşından büyük erkek çocuk kabul etmez) her kadını kabul etmektedir. 24 Saat hizmet veren Aile İçi Şiddet Ulusal Yardım Hattı Londra’daki tüm yurtlar için bağlantı kuruluşu olarak işlev görmektedir ve genellikle hem havale edilen hem de hala sığınmaevinde kalan kadınların güvenliği için kadınları yaşadıkları bölgeden başka bir bölgeye havale edilmektedir. Ayrıca Londra’da Asyalı Kadınlar, Latin Amerikalı Kadınlar, İrlandalı Kadınlar, Musevi Kadınlar, Afrikalı/Karayipli Kadınlar ve genç kadınlar gibi belirli bir gruba konut hizmeti veren uzman kuruluşlar bulunmaktadır. Kalacak yeri olmayan kişilere, hamilelere, okula giden çocuğu olanlara, yaşlılık, ruh sağlığı, öğrenim güçlüğü nedeniyle korunmaya muhtaç durumda olanlara ise öncelik tanınmaktadır.

Hollanda da, kadına yönelik mücadelede ve sığınmaevi deneyiminde Avrupa Komisyonu kararlarının hayata geçmesinde önemli başarılarla imza atmış bir ülkedir. Aile içi şiddetle mücadele hizmetlerinde farklı etnik köken ve milletlerden gelen göçmen kadınlara hizmet sunumunda ve STK’larla birlikte süreci paylaşmada başarı kazanmış örnek ülkelerden biridir. Hollanda’daki Ceza Kanunu’nda evlilik içi tecavüz yasaklanmış, cinsel taciz ile ilgili diğer düzenlemeler; medeni kanun, iş yasası ve eşit muamele yasası gibi farklı yasal düzenlemeler içinde yer almıştır. 2000’de tacizle mücadele (anti-stalking) yasası çıkarılmıştır. Sallan Gül, Hollanda’da aile içi şiddet mağdurlarının yaklaşık 500bin kişi olup bunların yaklaşık %85’inin kadınlardan oluştuğunu ifade etmiştir. Bu nedenle hizmet ağı oldukça yaygın ve gelişmiştir. Bununla birlikte Hollanda, sakinler başına düşen ‘aile barınağı’(her kadına ve çocuğuna bir oda) sayısına göre, Avrupa Parlamentosu’nun öngördüğü sayıyı tamamlayabilen nadir ülkelerden biridir. Hedef gruplardaki farklı

belirlemeler ve yönelimlerden dolayı Hollanda'daki kadın yardım ağlarının net sayısını vermek zor ise de, resmi sayı bölgesel düzeyde 38'dir. Bunların dışında hem aile içi şiddet mağdurlarına hem de farklı türdeki şiddet mağdurlarına yardım sağlayan yardım ağları da söz konusudur. Bazı organizasyonlar tarafından Arapça, Türkçe ve İngilizce olarak danışmanlık verilmektedir. Telefonla danışmanlığın yanı sıra, birçok yardım ağına e-mail veya yardım sohbet odaları (helpchats) ile de ulaşılabilmektedir. Hollanda yardım ağlarının tamamı devlet sermayelidir. Bunun %60'ı ulusal seviyede %40'ı da belediyelere bağlı olarak destek sağlamaktadır. Yine de şiddet görenler bu hizmetlere ulaşırken standart telefon ücreti ile ücretlendirilmektedir. Hollanda'da farklı yerlerde birçok sığınmaevi işleten yaklaşık 32 organizasyon vardır ve sığınmaevi sayısı da 100'dür. Şiddet mağduru kadınlar ve onların çocukları için yaklaşık 2430 sığınma yeri mevcuttur. Çok dilli hizmet çevirmenlerle işbirliği içinde günde 24 saat verilmektedir. Bütün kadın sığınmaevlerinin finansmanı ya Sağlık ve Sosyal Refah Bakanlığı tarafından ya da belediyelerden sağlanmaktadır. Hollanda'da 38 adet Aile İçi Şiddet Tasfiye ve Destek Merkezi vardır. Bu merkezler aile içi şiddet gören kadınların, aynı zamanda profesyoneller, tanıklar ve bazen diğer hedef gruplarının da kadınlara karşı şiddet hakkında yardım veya bilgi almaları için ilk iletişim noktalarıdır. (Sallan Gül, 2013, s. 52)

Tablo 1: Ülkelerde Kadına Yönelik Şiddet Konusunda Yapılan Uygulamalar.

Ülkeler	Yardım Hattı	Danışma Hizmeti	Meslek Çalışanlarına Eğitim	Sığınmaevi Sonrası Destek	Aile Odası Modeli	İhtisaslaşmış Sığınmaevi
Almanya	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Lüksemburg	✓	✓				✓
Hollanda	✓	✓			✓	✓
Avusturya	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Malta	✓	✓			✓	✓

Yukarıda incelenen ülke örneklerinde sığınmaevlerinin tamamının ihtisaslaşmış olduğu görülmektedir. Bu ihtisaslaşma birbirinden farklı alanlarda olabilmektedir. Ancak temel olarak kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda geleneksel ya da yenilikçi yöntemlerin

kullanıldığı yardım hatları, danışma merkezleri ve sığınmaevi hizmetinin incelenen bütün ülkelerde etkin şekilde hizmet verdiği görülmektedir.

3.3.4. Türkiye’de Kadın Sığınmaevleri ve İhtisaslaşma Çalışmaları

Türkiye’de 12 Temmuz 1998 tarih ve 23400 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiş bulunan “Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu’na Bağlı Kadın Konukevleri Yönetmeliği” uyarınca fiziksel, cinsel, duygusal ve ekonomik şiddete uğrayan kadınların psikososyal ve ekonomik sorunlarının çözülmesi sırasında varsa çocuklarıyla birlikte ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla geçici bir süre kalabilecekleri yatılı sosyal hizmet kuruluşları olan kadın konukevlerinde hizmet verilmesi resmi olarak sağlanmış ve Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu bünyesinde kadın konukevleri/sığınma evleri oluşturulmaya başlanmıştır. (Resmi Gazete , 1988)

Bakanlığın şiddetle mücadele konusunda kurumsal hizmet birimlerinden olan kadın sığınmaevleri şiddet mağduru kadınların korunmasında ve desteklenmesinde başta gelen mekanizmalardandır. Kadın sığınmaevlerinde hizmetler, 5 Ocak 2013 tarihinde 28519 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan ve yürürlüğe giren “Kadın Konukevlerinin Açılması ve İşletilmesi Hakkında Yönetmelik” kapsamında yürütülmektedir. Bu yönetmelikte kadın sığınmaevleri; “fiziksel, duygusal, cinsel, ekonomik ve sözlü istismara veya şiddete uğrayan kadınların, şiddetten korunması, psiko-sosyal ve ekonomik sorunlarının çözülmesi, güçlendirilmesi ve bu dönemde kadınların varsa çocukları ile birlikte ihtiyaçlarının da karşılanmak suretiyle geçici süreyle kalabilecekleri yatılı sosyal hizmet kuruluşları” şeklinde tanımlanmaktadır.

Türkiye’de 1980 yılındaki kadın hareketinin en önemli sonuçlarından biri kadın sığınmaevlerinin açılmasıdır. 1990’da Ankara Kadın Dayanışma Vakfı Altındağ Belediyesi işbirliği ile ilk kadın dayanışma merkezi açılmıştır. Bu danışma merkezi 3 yıl hizmet vermiştir. (Açıkel, 2009, s. 50)

Devlete bağlı sığınmaevleri ise Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu çatısı altında hizmete girmiştir. Devlete bağlı ilk sığınmaevi 1990 yılında İzmir’de; daha sonra 1991 yılında Ankara ve Bursa’da, 1992’de Antalya’da, 1993’te Eskişehir’de, 1995’te İstanbul’da şiddet gören kadınlara kapılarını açmıştır. (Yıldırım A. , 1998, s. 61)

1993 yılında ise Mor Çatı tarafından Türkiye'nin ilk bağımsız kadın sığınmaevi açılmıştır. 1995 yılında ise ikinci bir sığınmaevi kurulmuştur. Böylece 10 yıl içerisinde 600 kadın ve çocuğa şiddetsiz bir hayatın kapısı açılmıştır.

3.3.4.1. Yerel Yönetimlerin Sığınmaevi Hizmeti

Resmi sığınmaevlerinin bir diğeri de yerel yönetimlere bağlı olarak işletilen sığınmaevleridir. Yerel yönetimler açısından kadına yönelik şiddetle mücadelede, en temel koruyucu hizmetlerden birisi olarak nitelendirilen kadın sığınmaevleriyle ilgili düzenleme 2005 yılında başlamıştır. 2005 yılında yürürlüğe giren 5393 sayılı Belediyeler Kanunu ile Büyükşehir Belediyeleri ve nüfusu 50 bini geçen belediyelere kadın ve çocuklar için sığınmaevi açma görevi verilmiştir. (Belediye Kanunu, 2005) 2012 yılında yapılan değişiklik ile de Büyükşehir Belediyeleri ile nüfusu 100.000'i geçen belediyelerin kadınlar ve çocuklar için sığınmaevi açması “zorunlu hale” getirilmiştir. Bazı şehirlerde kısa süreli danışma merkezleri ve sığınmaevleri açılmıştır. Belediyelere bağlı açılan bu merkezlerde devamlılık olmaması dikkat çekmektedir. Bu sığınmaevlerinde politik bakışın yansıtılması söz konusudur. Yerel yönetimler kadına yönelik şiddet konusunda sığınmaevleri dışında danışma merkezi, farkındalık yaratmaya yönelik etkinlikler ve seminerler ile de faaliyet göstermektedir.

Tablo 2: Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddeti Önleme Politikaları Kapsamında Yerine Getirilen Faaliyetler

	Kadın Sığınma Evi Hizmeti	Kadın Danışma Merkezi	Eğitim/panel/ Seminer	Broşür/Görsel materyaller	Diğer
Antalya Büyükşehir B.	✓	✓	-	-	-
Tarsus	✓	✓	-	-	-
Çankaya	✓	✓	-	-	-
Adana Büyükşehir B.	-	-	✓	-	-
Nevşehir	✓	✓	✓	✓	✓
Denizli Büyükşehir B.	-	✓	✓	-	-
İzmir Büyükşehir B.	✓	✓	✓	✓	✓
Bursa Büyükşehir B.	✓	✓	-	-	✓
Kars	-	✓	✓	✓	✓
Trabzon Büyükşehir B.	-	✓	✓	-	-
Muratpaşa	-	✓	✓	✓	✓
Ortahisar	-	✓	-	-	-
Büyükçekmece	-	-	✓	-	-
Osmangazi	-	✓	-	-	-
Ordu Büyükşehir	-	-	✓	-	-
Giresun	-	-	✓	✓	✓
Şişli	-	-	✓	-	✓
Beylikdüzü	-	✓	✓	-	✓
Kadıköy	✓	✓	✓	-	✓
Süleymanpaşa	-	-	-	-	✓
Urla	✓	-	✓	-	✓

Not: Web site, (Biricikoğlu, 2020, s. 37)

<https://acikerisim.sakarya.edu.tr/bitstream/handle/20.500.12619/76211/113.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Tablo 2 incelendiğinde sığınmaevi hizmetinin oldukça az olduğu görülmektedir. Sadece İzmir Büyükşehir Belediyesi tüm alanlarda faaliyet göstermektedir. Bunu 4 kategoride faaliyet göstererek Kars, Muratpaşa ve Kadıköy Belediyeleri takip etmektedir.

“Diğer” olarak belirtilen kategoride önemli sayıda faaliyetin olduğu dikkat çekmektedir. Toplumsal cinsiyete dayalı şiddetle mücadele etme adına çok farklı nitelikte olan faaliyet bulunmaktadır. Örneğin kadına yönelik şiddetle mücadeleye dikkat çekmek amacıyla mor renkli balonlarla etkinlik, şiddetsiz bir dünya için kadın haberleri sergisi, kadına yönelik şiddetin türkülerle anlatılması (Kelebeğin Türküsü Projesi), şiddete yönelik farkındalık yaratmak amacıyla çeşitli tiyatro etkinliklerinin düzenlenmesi, alo kadına yönelik şiddet hattının oluşturulması, şiddet mağduru kadınlar için hatıra ormanının oluşturulması, şiddete karşı yürüyüşlerin düzenlenmesi bu faaliyetlere örnek olarak verilebilir. (Biricikoğlu, 2020)

Türkiye’de Erkek Şiddetiyle Mücadelede Sığınaklar ve Da(ya)nışma Merkezleri kaynağında 73 büyükşehir ve il belediyesine kadın danışma merkezi ve sığınmaevi çalışmalarına, kadınlara verilen desteklerin kapsamı ve niteliğine ve bütçelerine dair sorular yöneltilmiştir. Yanıt alınan 39 belediyeye ait veriler aşağıdaki tabloda gruplandırılmıştır. (Kadın Sığınakları ve Da(ya)nışma Merkezleri , s. 14)

Tablo 3: Belediyelere Ait Kadın Sığınmaevleri/ Danışma Merkezleri

1 ya da daha fazla sığınmaevi bulunan iller	Aydın, Antalya, Bursa, Gaziantep, İstanbul, Mersin
Danışma merkezi olan belediyeler	İstanbul, Mersin, Muğla, Eskişehir, Giresun, Tunceli
Hem sığınmaevi hem danışma merkezi olan belediyeler	Antalya, İstanbul, Mersin
Sadece kadınlara değil hem kadınlara hem erkeklere destek sunan belediyeler (Aile Destek Merkezi, Aile Danışma Merkezi)	Kahramanmaraş, Erzincan, Konya, Ordu, Çorum, Yalova, Karaman, Nevşehir, Balıkesir
Sosyal Yardım Merkezi ve yatak kapasiteli ilk adım birimi bulunan belediyeler	Kocaeli
Çalışanlarına meslek içi eğitim veren belediyeler	Kocaeli ve Konya (ailenin güçlenmesini sağlamak için), Erzincan, Tunceli, Mersin, Eskişehir’de bir belediye

Kaynak: Türkiye’de Erkek Şiddetiyle Mücadelede Sığınaklar ve Da(ya)nışma Merkezleri

Devlet ve yerel yönetimler dışında il özel idareleri ve sivil toplum kuruluşları tarafından da sığınmaevi hizmeti sağlanmaktadır. 1990’lı yıllardan itibaren şiddete uğrayan kadınlara yönelik çeşitli hizmetler Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı, Kadın Dayanışma Vakfı, Kadınlarla Dayanışma Vakfı, Kadın Merkezi Vakfı, Adana Kadın Danışma Merkezi ve Sığınmaevi, Van Kadın Derneği, Kırkörük Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Kooperatifi gibi sivil toplum kuruluşlarınca da yürütülmeye başlanmıştır. (Karataş, Şener, & Otaran , 2008, s. 52) Ayrıca sivil toplum kuruluşları şiddete uğrayan kadınlara sığınmaevi hizmeti, destek, danışmanlık hizmetleri vermekte, ayni ve maddi yardımlarda bulunmaktadır. (Yüksel Oktay, 2015, s. 106)

Bakanlığa bağlı olmayan belediyeye ait sığınmaevleri ya da sivil toplum kuruluşlarına ait sığınmaevleri kendi danışma/dayanışma merkezleri ya da sosyal hizmet birimlerinde yaptıkları görüşmeler ile sığınmaevi kabullerini gerçekleştirmektedirler. (Soydinç, 2019, s. 61)

Kadınların sığınmaevine geliş sürecinden bahsedecek olursak kadınlar karakol, hastane ya da kadın danışma merkezlerini ilk başvuru yeri olarak düşünebiliriz. Ya da doğrudan ŞÖNİM'e (Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi) başvuru yapılabilmektedir. Kadınlar sığınmaevi başvuru dilekçesi, ön görüşme formu, başvuran kişinin sığınmaevi kurallarına uyacağına dair taahhütname ve kimlik bilgisi beyanıyla başvurabilmektedir. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nün Kadın Sığınmaevleri Kılavuzunda ŞÖNİM tarafından sığınmaevi talebinde bulunan kadınların yazılı talebinin alındığı ve bazı değerlendirmeler yapıldığı belirtilmektedir. Bu değerlendirmeler sonucunda barınma ihtiyacı olduğu tespit edilen kadınlar ilk kabul birimlerine yönlendirilmektedir. Ancak bazı durumlarda kadın sığınmaevine kabul edilen kadınların ve beraberinde gelen çocukların talep edilen belgeleri sonradan tamamlayarak doğrudan sığınmaevine gönderilmesi de mümkündür. (KSGM, 2008)

Maybek'in çalışmasında belirttiğine göre sığınmaevleri gizlilik esasına göre hizmet vermektedir. Çünkü sığınmaevlerinin deşifre olması hem sığınmaevinde kalan kadınların ve çocukların hem de görevli personelin can güvenliğinin tehlikeye girmesidir. Bu nedenle kadınlar ŞÖNİM sonrasında İlk Kabul Birimlerine yönlendirilmektedir. Sığınmaevlerinin işleyiş şekline ilk kabul biriminde şahit olan kadınlar eğer şartlara uyum sağlayamayacağına karar verirse süreci sonlandırmaktadır. İlk Kabul Birimleri şiddet mağduru kadınların geleceğe yönelik düşüncelerinin şekillenmesinde önemlidir. Şiddet mağduru kadınlar ve varsa çocukları İlk Kabul Biriminden sonra sığınmaevine yönlendirilmektedir. (Maybek, 2017, s. 161) Ancak içinde bulunduğumuz Covid 19 salgını sürecinde sığınmaevleri kabulünde uygulamalarda farklılık olduğu görülmektedir. 3 Nisan 2020'de Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü sayfasında "Kadın Konukevlerinde Koronavirüse Karşı Ek Tedbirler Alındı" başlıklı bir açıklama yayınlanmıştır. (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2020) Bu açıklamada salgının yayılmaması amacıyla can güvenliği riski yüksek olan kadınlar ve zorunlu tedavi görmesi gerekenler dışında kadın ve çocuklara ilişkin nakil işlemlerinin durdurulduğu bilgisi yer almaktadır. Bu çerçevede güvenlik riski olmayan sadece barınma amacıyla yapılan müracaatlarda kişilerin 6284

sayılı Kanun'da yer alan hüküm uyarınca kamu kurum ve kuruluşlarına ait sosyal tesis, yurt veya benzeri yerlerde geçici olarak misafir edilmesinin sağlandığı belirtilmektedir. Ancak can güvenliği riski bulunmasa dahi herhangi bir şiddet türüne maruz kalan kadınlar ve çocukları sığınmaevi hizmetinden yararlanma hakkına sahiptir.

Kadınların sığınmaevinde kalma süresi ise ilk kabul birimine başvurduğu tarihten itibaren 6 ay olarak belirlenmiştir. Ancak gerekli görülen durumlarda bu süre uzatılabilmektedir. Bunlar dışında da aile mahkemesi hâkimi ya da mülki amir tarafından kişi hakkında barınma tedbiri kararı verilmişse kişi belirlenen süre boyunca sığınmaevinde kalabilmektedir.

Kadın Konukevlerinin Açılması ve İşletilmesine Yönelik Yönetmelikte sığınmaevi hizmetine ilişkin yer alan bilgilere göre; sığınmaevinde hizmet alan kadınların düzenli bir şekilde kayıtları tutularak veri tabanına işlenmektedir. Hakkında gizlilik kararı çıkarılmış ve sığınmaevi kabulü yapılan kişilere ŞÖNİM tarafından kodlu kimlik kartı verilmektedir. Kadın veya çocuklar şiddete maruz kalmışsa ya da şiddete uğrama tehlikesi bulunuyorsa herhangi bir ayırım yapılmadan kadın sığınmaevine kabul edilmektedir. Ancak burada bazı farklı durumlar bulunmaktadır. Örneğin şiddete maruz kalan çocuk 18 yaşından küçükse kurumlardaki çocuk gelişimci ve sosyal çalışmacı uygun görürse İl Müdürlüğü tarafından uygun görülen sosyal hizmet kuruluşuna yerleştirilmektedir. Yapılan bu işlem Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü'ne bildirilmektedir. 18 yaşından küçük olan kız çocukları ise anneleri ile beraber sığınmaevinde kalabilmektedir. Bunun dışında erkek çocuğu 12 yaşından büyük olan kadınlar ve engelli çocuğu bulunanlar eğer can güvenliği riski bulunmuyorsa, talep etmesi durumunda ve sosyal inceleme raporuna göre ŞÖNİM tarafından da uygun görüldüğü takdirde, kira ve ıaşesi karşılanarak bağımsız bir eve yerleştirilebilmektedir. Buradaki giderler sığınmaevinin bütçesinden karşılanmaktadır. Bu kapsamda seçilecek olan evlerin sığınmaevine yakın olması, her bir kişi için en az 20 metrekare yaşam alanına sahip olması, mobilyalı olması arzu edilmektedir. Eğer bulunulan ilçede sığınmaevi bulunmuyorsa da ihtiyaca göre yine bu bent kapsamında ev kiralama yoluna gidilebilmektedir. İlk kabul birimlerinde başvuran kadının psikiyatrik destek alması gerektiği gözlemlendiğinde, kişi hakkında psikiyatri uzmanından alınacak “toplu yaşanan yerde kalabileceğine dair rapor” ile sığınmaevine kabulü yapılmaktadır. Eğer sığınmaevine yerleştirilen kadının bulaşıcı ya da sürekli tıbbi tedavi gerektiren bir hastalığı varsa kişi tedaviyi kabul ediyorsa ilgili mevzuat çerçevesinde tedavi hizmeti alabilmektedir. Şiddet

görmüş akıl ve ruh sağlığı bozuk olan kadınlar ve 60 yaşından büyük kadınlar uygun görülen sosyal hizmet kuruluşuna yerleştirilmektedir. Bu işlem Özürlü ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü'ne bildirilmektedir. Alkol ve madde bağımlılığı bulunan kadınlar ise tedaviye başlamak ve devam etmek şartıyla sığınmaevine kabul edilmektedir. Kadınlar güçlendirme, rehabilitasyon sürecinde farklı hizmet modeline ihtiyaç duyarsa Bakanlık tarafından ilgili konuda eğitim alan personelin görev yaptığı ihtisaslaşmış sığınmaevine yerleştirilmektedir. Eğer kişi öz bakımını kendi yapamayacak durumdaysa da ilgili kuruluşlara yerleştirilmektedir. Zihinsel ve bedensel engeli bulunan kadınlar için kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşlarından destek alınmaktadır. Herhangi bir suç işlemesi sebebiyle adli merciler tarafından hakkında tutuklama, zorla getirme, arama ya da yakalama emri bulunan kadınlar da hemen kolluk birimlerine bildirilmekte ve haklarında bu çerçevede işlem yapılmaktadır.

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü tarafından yayınlanan raporda Türkiye'de sığınmaevlerine kabul edilen kadınlara, kendileri ve çocukları için güvenli barınma sağlanacağı, sağlıklı beslenme ve giyim ihtiyaçlarının karşılanacağı konusunda güvence verildiği belirtilmiştir. Şiddet mağduru kadınlar yaşadıkları travma, çaresizlik ve özgüven kaybı ile başa çıkabilmeleri için danışmanlık hizmetlerinden yararlanmaktadır. Aynı zamanda kadınlara hukuksal ve psikolojik danışmanlık hizmeti verilmekte ve ekonomik olarak güçlenmeleri için gerekli eğitimlerin verildiği belirtilmektedir. (Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması , 2015, s. 380)

Türkiye'de sığınmaevlerinin temel özellikleri ise kamu hizmeti vermesi, kâr amacı gütmemesi, tüm hizmetleri ücretsiz olarak sunması, kadın ve çocukların yararını gözeterek hizmet vermesi, şeffaf, hesap verebilir ve denetlenebilir olmasıdır. (KSGM, 2008, s. 18)

Türkiye'de şiddetin önlenmesi konusunda ŞÖNİM ve sığınmaevleri oldukça önemlidir. Bu hizmetler dışında dünyadaki sığınmaevlerinde örnek olabilecek modellerde bazı destek hatlarının bulunduğu görülmüştür. Türkiye'de ise destek hattı Alo 183'tür. Alo 183 ASHB bünyesinde aile, kadın, çocuk, engelli, yaşlı, şehit yakınları ile gaziler ve gazi yakınlarına yönelik hizmetler sunan bir telefon hattıdır. (Sancar, 2021, s. 67)

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'ne ait Türkiye'de Kadın isimli kaynakta "Alo-183 Sosyal Destek Hattı" ile ilgili bazı bilgiler yer almaktadır. Bu bilgilerde hattın şiddete uğramış ya da uğrama riski taşıyan, destek ve yardıma ihtiyaç duyan kadın ve çocuklar için psikolojik, ekonomik ve hukuki danışma hattı olarak çalıştığı ifade edilmektedir. Burada

kişilere hakları ve başvuracakları yerler konusunda da gerekli bilgiler verilmektedir. Ayrıca istismar, ihmal ve şiddet vakaları ile namus ve töre cinayetlerinin önlenmesi için tedbir amacıyla ihbarlar alınmaktadır. İhbarlarda durumun aciliyetine göre, vakanın bulunduğu ildeki acil müdahale ekip sorumlusuna ya da kolluk kuvvetlerine bildirilmekte ve duruma gerekli müdahalede bulunulması sağlanmaktadır. Alo-183 Sosyal Destek Hattı 7 gün 24 saat ücretsiz olarak hizmet vermektedir. Bu hatta Arapça ve Kürtçe dil seçenekleri bulunmaktadır. Ayrıca kısa mesajla iletişim özelliği ile işitme engeli olan bireyler için de 3G özelliği bulunmaktadır. Bu hatta gelen çağrılarda Mart ayından itibaren bir artış görüldüğü belirtilmiştir. Bu nedenle çağrılarda önceliklendirme yapılmaktadır. Bu önceliklendirmede şiddet mağduru “0” tuşuna basıp doğrudan destek personeline ulaşmaktadır. Aynı zamanda WhatsApp uygulamasıyla da hizmet verilmektedir. Belirlenen iletişim numaraları aracılığıyla 7 gün 24 saat ilgili destek personeline ulaşılması mümkündür. (KSGM, 2021, s. 75) İşaret dili bilen personel, işitme ve konuşma engelli vatandaşlarla hafta içi 08.00-23.59, cumartesi günü ise 08.00-17.00 saatlerinde “05493810183” no’lu hat üzerinden görüntülü görüşme yapabilmektedir. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından Alo 183 Sosyal Destek Hattı aracılığıyla, 2021 yılı Ocak-Eylül aylarında 163 bin 513 vatandaşın talep, beklenti ve şikayetlerinin çözüme kavuşturulduğu belirtilmiştir. (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, E-Bülten, 2021, s. 13) Alo 183 Sosyal Destek hattı dışında çeşitli destek hatları bulunmaktadır. Ankara Barosu tarafından oluşturulan Gelincik Hattı, Türkiye Kadın Federasyonları Derneği tarafından oluşturulan Acil Yardım Hattı uygulaması, Ankara Belediyesi ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi bünyesinde hizmet veren destek hatları bunlara örnek gösterilebilir.

633 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile sığınmaevleri Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü’nün sorumluluğundadır. Bakanlığa bağlı 111 kadın sığınmaevi, yerel yönetimlere bağlı olan 32 sığınmaevi, İçişleri Bakanlığı ve Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’ne bağlı 2 sığınmaevi, sivil toplum kuruluşlarına bağlı olarak hizmet veren 1 kadın sığınmaevi bulunmaktadır. Yani toplamda 146 adet kadın sığınmaevi 3508 kapasite ile hizmet sunmaktadır. 2020 yılında 31 Aralık itibarıyla 35.331 kadın ve beraberindeki 20.551 çocuğun toplamda ise 55.882 kişinin sığınmaevi hizmeti almıştır. (KSGM, 2021, s. 73) Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’nın 2022-2026 Stratejik Planı’nda 81 ilde 112 kadın sığınmaevinin 2.779 kapasite, yerel yönetimlere bağlı 33 kadın sığınmaevinin 735 kapasite, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’ne bağlı 3 kadın sığınmaevinin 90 kapasite, sivil toplum kuruluşuna bağlı olarak da 1 kadın sığınmaevinin 20 kapasite olmak üzere ülke

genelinde 149 kadın sığınmaevinin 3.624 kapasite ile hizmet verdiği ifade edilmiştir. (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı , Ankara, s. 28)

Tablo 4: Türkiye’de Kadın Sığınmaevi Sayısı

	Sayı	Kapasite
Bakanlık	112	2779
Yerel Yönetimler	33	735
Göç İdaresi Genel Müdürlüğü	3	90
Sivil Toplum Kuruluşları	1	20
Toplam	149	3624

Kaynak: Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 2022-2026 Stratejik Planı

Kadınların sığınmaevine gelme nedenleri farklılık göstermektedir. Kadınlar genellikle şiddet nedeniyle sığınmaevine başvuruyor olsa da kalacak yeri olmaması, ekonomik sorun yaşaması, evden kaçma gibi durumlarda da sığınmaevine başvurabilmektedir. Sığınmaevinde barınma ihtiyacı nedeniyle kalan kadınlarla şiddet mağduru kadınların ve beraberindeki çocukların bir arada kalması da olumsuz bir durum yaratmaktadır. Çünkü kadınlar ve çocukları bu kurumlara sorunlarından uzaklaşmak için başvurmaktadır. Ancak bu kişilerin bir arada kalması psikolojik olarak olumsuz etkilenmelerine neden olmaktadır.

Kadın sığınmaevi hizmetine ihtiyaç duyan kadınlar ve çocukların farklı özellikleri ve hassasiyetlerinden dolayı bir arada hizmet almalarından kaynaklanan sorunların ortadan kalkması için ihtisaslaşma çalışmaları başlatılmıştır. Psikiyatrik rahatsızlığı olduğu gözlemlenen ya da kendine ve başkasına zarar verme davranışı bulunan kadınlar ikna edilerek ya da kolluk desteğiyle psikiyatrik tedaviye yönlendirilmektedir. Ağır psikiyatrik ilaç kullanan kadınlar da sığınmaevi hizmeti almaktadır. Bu kadınlar dışında fiziksel ya da zihinsel engeli bulunan kadınlar da bulunmaktadır. Söz konusu olan tüm durumlar

ihhtisaslaşmış kadın sığınmaevinin gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır. (Kadına Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu, 2015, s. 412)

İhtisaslaşma ile şiddet mağduru kadın ve çocukların ihtiyacı olan hizmete daha hızlı ve etkin erişimi ve bu hizmetin daha nitelikli sunulması, hizmet sürecinde ve sonrasında sosyal hizmetlerle desteklenmesi sağlanmaktadır. Bu durumda farklı ihtiyaç gruplarına aynı ortamda hizmet sunulmasından kaynaklanan verim kaybının önüne geçilebilmektedir.

Sığınmaevi hizmetini geliştirmek için birçok mekanizma geliştirilebilir. Ancak asıl mücadelede edilmesi gereken kalıplaşmış cinsiyet rolleri ve eşitsizliktir. Bu kalıplaşmış fikirlerden dolayı kadınlar, çocuklar, engelliler, mülteciler yani dezavantajlı olarak ifade edebileceğimiz gruplar şiddet davranışına maruz kalmaktadır. Şiddetin önlenmesi noktasında da sığınmaevi hizmetinin niteliğinin artırılması gerekmektedir.

Dezavantajlı gruplar bağlamında sığınmaevleri ele alındığında sığınmaevlerine anneleri ile beraber gelen çocuklar da yüksek oranda mağduriyet yaşamaktadır. Bu durum onların ilerideki yaşantısında da olumsuz etkisini sürdürmektedir. Psikolog Bandura'ya göre insan doğduğunda saldırganlık içgüdüğü mevcut değildir. Saldırganlık sosyalleşme sürecinde öğrenilmektedir. Sosyal öğrenme kuramında altı temel ilke bulunmaktadır. Bunlardan birincisi karşılıklı belirleyiciliktir. Öğrenme, birey, çevre ve davranış ile üç faktör üzerinde yürümektedir. Çift yönlü etkileşimi içinde bulunan bu üç faktör gözleme dayalı yorumlamayı koşullara göre değiştirmektedir. Bandura'nın belirttiğı gibi geçmişte yaşanan deneyimler birey üzerinde benzer durumlarda beklenti oluşturmaktadır. Gözlem yaparak kodlama, çevredeki yaşanan olayların bilişsel açıdan işlenmesidir. Bu oluşum sayesinde ikinci olarak proaktif düşünce kapasitesi ileriye dönük planlamada önemli bir rol oynamaktadır. Üçüncü olarak sembolleştirmenin yer aldığı kuramda, sembollerin insanların bilişsel yapısında gördüklerinin temsilcileri olduğundan bahseden Bandura, dolaylı öğrenme yetkinliğinde duygusal role bürünen insanın empati kurmasını ele almaktadır. (Bandura, 1973) Bu bağlamda şiddete maruz kalan, tanıklık eden ya da barınma ihtiyacı talebiyle kuruma gelip şiddet mağduru diğer bireylerle aynı ortamda yaşamaya başlayan çocuklar sığınmaevlerinin ihtisaslaşması gerekliliğı konusunda önemli bir bölümü oluşturmaktadır. Gelecekte şiddet davranışının yükünü taşımamaları için hizmetin niteliğinin artırılması ve fiziksel olanakların iyileştirilmesi son derece önemlidir.

Çocuklar her zaman aile içi şiddetten etkilendiği için onların da yardıma ve desteğe ihtiyaçları vardır. Ortaya çıkan durum sonrasında polis müdahalesi ya da çocukların yaşadıkları korkular konusunda onlarla konuşulması oldukça önemlidir. Bu nedenle şiddetle mücadele merkezlerinde annenin aldığı danışma hizmetinin yanı sıra çocuğa da bu anlamda destek hizmeti verilmelidir. Ayrıca farklı ihtiyaç talepleri bulunan kadınların ve beraberindeki çocuklarının da ihtiyaçları noktasında hizmet alması noktasında ihtisaslaşma gereklidir.

Sığınmaevine kabul edilecek kadınların belirlenmesinde aranan özellikler, farklı sığınma evlerinin işleyiş politikalarına bağlı olarak çeşitlilik gösterse de, hedef gruplar için saptanmış bazı önkoşullar bulunmaktadır. Ortak görüş, sığınmaevlerinin aile içi şiddetin herhangi bir türü ile karşı karşıya kalmış tüm kadınlara açık olması yönündedir. Bu gruba dahil olan fiziksel, cinsel, duygusal ve ekonomik istismar mağduru kadınlar dışında, ailesel ya da diğer çevresel koşullar nedeniyle ekonomik ve sosyal yoksunluk çeken kadınlara hizmet veren sığınma evleri de bulunmaktadır. Alkol ve madde bağımlılığı olan, fuhuşu meslek edinmiş, herhangi bir suç nedeniyle hükümlü ya da aranmakta olan, ruh sağlığı bozuk, zihinsel özürlü, ağır hasta, sürekli bakıma ve yardıma muhtaç yaşlı kadınların kabulü devlete bağlı faaliyet gösteren sığınma evlerinde iç yönetmelik hükümleri ile sınırlanmakta, bazı sığınmaevlerinde ise söz konusu sorun ve sahip olunan kaynaklar göz önünde tutularak her vaka için bireysel kararlar alınmaktadır. (WAVE, Şiddetten Uzakta , 2007, s. 33)

Sallan Gül, sığınmaevlerini incelediği çalışmasında Avrupa ülkelerindeki sığınmaevlerinin birçoğunun ihtisaslaşmış olduğunu belirtmektedir. Ancak ülkemizde psikiyatrik rahatsızlığı olan, madde bağımlılığı bulunan ya da engelli olan kadınlar için ihtisaslaşmış kadın sığınmaevi bulunmamaktadır. Sallan Gül, bu konuda Fransa örneğini vermiştir. Fransa'da 3 aylık bebeği olan kadınlar için bile sığınmaevi olduğunu ifade etmiştir. İsveç örneğinde ise namus cinayetleriyle ilgilenen kadın sığınmaevleri, fiziksel engelli kadınların koşullarına uygun inşa edilen evler ya da psikolojik sorunu olan kadınlar için de ayrı evler bulunduğunu söylemektedir. (Türkiye'de Kadın Sığınmaevleri, 2013, s. 49) Bu noktada kadına karşı şiddetle mücadelede en önemli müdahale araçlarından birisi olan ve ikinci dalga kadın hareketinin en önemli kazanımlarından birisi olan sığınmaevi hizmetinin sayısının ve niteliklerinin artırılması gerekmektedir.

Sığınmaevinde ihtiyaç duyulan hizmet bireylere göre farklılaşmaktadır. Mead'e göre, her bireyin toplumda üstlendiği farklı roller vardır ve roller içerisinde insanlar karşılaşır ve etkileşim içerisinde olurlar. Her bir rol ve kural toplumun ilerlemeye dönük bir evrimi olduğunu, toplumdaki her türlü rol ve kuralın da bu evrime uygun olarak biçimlendiğini belirtir. Mead (Güngör, 2011, s. 267) sığınmaevinde yaşayan kadınların rolleri sığınmaevine gelmeden önceki rolleriyle, onlardan beklenenlerle farklılık göstermektedir. Sığınmaevinde kadınların rollerinde farklılaşmalar ortaya çıkabilmektedir. Öncelikle sığınmaevi öncesi yaşamındaki rollerine benzer olarak sığınmaevinde ortak alanların temizliği, yemek dağıtımı, eğer varsa kadının çocuğunun bakımını gerçekleştirmesi gibi rol ve sorumlulukları devam etmektedir. Ancak sığınmaevinde kadınlardan bir eşin ya da ebeveynin beklediği rolleri yerine getirmeleri beklenmemektedir. Sığınmaevinde zorunlu olarak bulunan ve daha önce işgücü piyasasında yer almayan kadının bağımsız yaşama geçebilmesi, şiddet ortamına geri dönmesi için çalışma yaşamına girmesi beklenebilmektedir. Ya da girdiği işte devamlı olması, kendi ekonomik bağımsızlığını kazanması ve bunu devam ettirmesi gibi beklentiler oluşabilmektedir. Bu aslında kadınların sığınmaevine gelmeden önceki yaşantılarında çok da deneyimlemedikleri bir durumdur. Bu nedenle yeni ortama ayak uydurmaları zaman alabilmektedir. Bu uyum süreci de zaten travmatik bir süreç geçiren kadın için zorlayıcı olabilmekte ve bu da kadının ilişkilerine de olumsuz yansıyabilmektedir. Bu noktada, sığınmaevinde kalan kadınlara ve beraberlerindeki çocuklarına yönelik güçlenme faaliyetlerinin geliştirilmesi, kadının bağımsız yaşamının kolaylaştırılması ve bu yaşama çok yönlü bir biçimde hazırlanması yapılması gereken önemli şeylerdendir. Diğer yandan sığınmaevinde kalış sürecinde kadınlara mesleki niteliklerini artırıcı kurslar, iş gücü piyasasına girişlerini kolaylaştıran etkinlikler, ücretsiz psikolojik ve tıbbi destekler, en önemlisi de ücretsiz yasal danışmanlık hizmetinin verilmesi, kadınlara hakları konusunda bilgilendirici faaliyetler gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Burada da tek bir kadın üzerinden gitmemek gerekmektedir. Her kadının ihtiyaçları aynı değildir yani farklılaşabilmektedir. Kadına özel destek ve danışmanlık süreçlerinin geliştirilmesi ve uygulanması gerekmektedir. (Taşdemir Afşar, 2019, s. 401)

Roberts'a göre şiddet mağduru olan kadınlar kendilerini kaygılı, güçsüz ve savunmasız hissetmektedir. Bu kişilerin yeni deneyimlere açık bir hale dönüşmesi ise oldukça zor bir süreçtir. Bu süreç sosyal hizmet uzmanları tarafından desteklenmelidir. Şiddet mağduru olan kadının içinde bulunduğu durum gözetilerek ona uygun müdahale

gerçekleştirilmelidir. Acil durumlarda krize müdahale yaklaşımı uygulanabilir. Krize müdahale yaklaşımında şiddet mağduru kadının şiddet uygulayan kişi ile arasındaki ilişkiyi sonlandırmasına yönelik stratejiler oluşturulmalıdır. Bunun dışında kadınların benlik saygılarını yükseltmeye çalışılmalı, kısa süreli terapiler ve destekleyici grup çalışmaları da yapılmalıdır. (Roberts, 2007, s. 33)

Birleşmiş Milletler'in kadının güçlendirilmesine yönelik belirlediği ilkeler söz konusu şiddet mağduru kadınlar olduğunda daha önemli bir hal almaktadır. Şiddet görmüş, herhangi bir mesleği olmayan kadınların, işgücü piyasasında aktif bir rol alabilmesi için ve niteliklerinin artırılması için pozitif ayrımcılık içeren uygulamalar yapılması önemlidir. Sığınmaevinde kalan kadınların daha üretken olması ve meslek edinebilmesi için bazı iş fırsatlarının olması gerekmektedir. (KSGM, 2015, s. 381)

WAVE'in Şiddetten Uzakta isimli kaynağında sığınmaevlerinin verdiği koruma ve güçlenme hizmetlerinin yanında kadınlara ve çocuklara yönelik şiddet ile ilgili şiddetin kaynağına, sonuçlarına, bununla başa çıkma konularına da bakılması gerektiği ifade edilmektedir. Böylelikle şiddetle mücadele konusunda şiddete neden olan davranış ve tutumların ortadan kalkması amaç edinilmelidir. Sığınmaevinde kalan kadınlara bu amaçların gerçekleştirilmesi adına fırsat tanınmalıdır. Bunun dışında da geniş kapsamlı hizmetler sunulmalıdır. Bu hizmetlere acil durumlarda ulaşabilecekleri acil yardım hatları oluşturmak, danışmanlık hizmeti vermek, barınma ihtiyacını karşılamak, bireysel olarak danışmanlık vermek, grup çalışmaları yaparak özgüvenlerini kazanmalarına yardımcı olmak, güvenliklerini sağlamak, maddi ve hukuki olarak yardım sağlamak, sağlık ve eğitim konularında da destek vermek örnek verilebilir. Ayrıca sığınmaevinden ayrılan kadınların da sonraki yaşamları incelenmelidir. (Şiddetten Uzakta , 2007, s. 27)

Sığınmaevleri sadece şiddet mağduru kadınların belirli süre içerisinde kaldığı mekânlar olmamalıdır. Sığınmaevlerinde sağlık konusundan psikolojik desteğe, hukuki yardımdan meslek edinmelerine, kadınların çocuklarıyla olumlu iletişim kurabilmelerinden sığınmaevi sonrasında bağımsız yaşama geçebilmelerine kadar uygun hizmetler verilmelidir. Sığınmaevleri kadınların çocukları için de gerekli hizmetlerin sunulduğu bir yer olmalıdır. Kadın sığınmaevleri, bünyesinde kalan kadınların ve çocuklarının güvenliğini sağlamalı onlara danışmanlık, yönlendirme hizmetleri ile psikolojik, hukuki, tıbbi destek vermeli, geçici maddi yardımda bulunmalıdır. Ayrıca kadınların ekonomik bağımsızlıklarını elde etmeleri ve kendi ayakları üzerinde durabilmeleri için onlara iş

bulma konusunda destek olunmalıdır. Bu kapsamda mesleki eğitim kursları verilebilir. İş buldukları durumda destek olması için kreş hizmeti sunulması önemlidir. Grup çalışmaları, sosyal, sanatsal ve sportif faaliyetler yapılması da oldukça önemlidir.

Bunun dışında Taşdemir Afşar sığınmaevlerinde yaptığı çalışmada sığınmaevi çalışanları ve şiddet mağduru kadınlar arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Sığınmaevi çalışanları ile sığınmaevinde kalan kadınlar arasındaki ilişki, kadınlar tarafından “samimiyet” “yardımseverlik” şeklinde tanımlanmıştır. Kadınlar öncelikle devlete ve devletin görevlisi olarak gördükleri sığınmaevi çalışanlarına güven duygusu geliştirmekte ve bu çerçevede ilişki kurmaktadır. Sığınmaevi çalışanları açısından bakıldığında ise, meslek elemanları dışındaki güvenlik görevlileri, yardımcı personel, gözetmen gibi çalışanlarla kadınlar arasında hiyerarşiye dayalı olmayan deneyim paylaşımını da içeren ilişkilermeler olduğu görülmüştür. Özellikle güvenlik görevlileri ve meslek elemanlarının kadınlara profesyonel olmayan ve “acıma” duygusuyla yaklaştıkları, bu ilişki kurma biçiminin zaman içerisinde onları da yorduğu bilgisine ulaşılmıştır. Kadınların ve çalışanların bir kısım anlatısı üzerinden sığınmaevlerinde kadınlar arasında kurulan ilişkilerin kadınları bu süreçte güçlendiren, kadın dayanışmasını yükselten bir özellik gösterdiği anlaşılmaktadır. Kadınların bu ilişkilermes esnasında ve sonrasında travmatize olmalarının önüne geçebilmek için sığınmaevlerinde kalan kadınlara yönelik psiko-sosyal desteklerin/hizmetlerin nicelik ve niteliğinin artırılması gerekmektedir. (Sığınmaevinde Kalan Kadınların ve Sığınmaevi Çalışanlarının Bakış Açısından Sığınmaevindeki İlişkiler, 2020, s. 420)

Şiddet mağduru kadın ve beraberindeki çocukların güvenli bir barınma yerine hızlı ve kolay erişimini sağlamak üzere kadın sığınmaevlerinin sayı ve kapasiteleri artırılmakta, bunlardan hizmet alan farklı ihtiyaç gruplarına daha etkin hizmet sunumu amacıyla ihtisaslaşma çalışmaları yürütülmektedir. Bu çalışmalarla kadın sığınmaevlerinin kurumsal kapasitesinin geliştirilmesi, sunulan hizmetlerin verimliliğinin artırılması, hizmet sunan personelin niteliğinin geliştirilmesi, kamu kaynaklarının etkin ve verimli kullanılması hedeflenmektedir. Kadın sığınmaevi hizmet sunumunda yaşanan sorunların tespiti ve çözümüne yönelik politika geliştirmek amacıyla Aile Bilgi Sistemine “Kadın Modülü” entegrasyon çalışmaları devam etmektedir. (TC Cumhurbaşkanlığı, 2019, s. 68)

Türkiye’de son yıllarda sığınmaevi sayısı ve kapasitesi büyük oranda artmıştır. Diğer yandan Türkiye’de sığınmaevi hizmetinden yararlanan, farklı özellikleri ve

hassasiyetleri nedeniyle farklı ihtiyaç ve talepleri bulunan kadın ve beraberindeki çocukların bir arada hizmet almalarından kaynaklanan sorunların bilinci ile sığınmaevlerinin ihtisaslaşması çalışmalarına başlanmıştır. Şiddeti önlemeye yönelik destek mekanizmaları sığınmaevleri, telefon yardım hatları ve danışma merkezleri etrafında şekillenmektedir. Bu birimlerde sunulan hizmetlerin belli standartlara sahip olması gerekmektedir. Mesela şiddet mağdurunun güçlenmesi için terapi programları geliştirilmelidir. Bunun dışında sığınmaevlerinde tek tip model benimsenmesinden dolayı gizlilik ortadan kalkmaktadır. Bu nedenle yeni model geliştirilmesi son derece önemlidir.

Bakanlık, şiddet mağduru kadınlara hizmet veren kadın sığınmaevlerinin standardizasyon çalışmalarının devam ettiğini, söz konusu kuruluşların nitelik ve nicelik olarak güçlendirilmeye çalışıldığını, ihtisaslaşmış kadın sığınmaevi modeline geçme yönünde adımlar atıldığını, sığınmaevi öncesi ve sığınmaevi sonrası izleme mekanizmalarının etkinliğini artırmayı hedeflediklerini ifade etmiştir.

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 3.Ulusal Eylem Planı (2016-2020) hedefleri doğrultusunda farklı ihtiyaç gruplarına bir arada hizmet sunan kadın sığınmaevlerinin daha etkin ve verimli hizmet sunumunu sağlamak üzere kadın sığınmaevlerinin ihtisaslaşması çalışmalarına başlanmıştır. “Kadın Konukevlerinde İhtisaslaşma ile Sistemli Şekilde Kuruluş İş Akışlarını Oluşturulması ve Sürdürülebilirliği Projesi” ile ihtisaslaşmış kadın sığınmaevi modelleri oluşturulmuştur (E-Bülten, 2020).

İhtisaslaşma çalışmaları kapsamında, 2020 yılı içerisinde Ankara, İstanbul ve İzmir illerinde her ilde 1 adet olmak üzere toplam 3 adet can güvenliği riski bulunanlara yönelik kadın sığınmaevi ve Ankara ilinde 1 adet psikososyal destek ihtiyacı olan kadınlara yönelik sığınmaevi olmak üzere toplamda 4 kadın sığınmaevi ihtisaslaşmıştır. İhtisaslaşmış sığınmaevlerinin oluşturulmasında “Kadın Sığınmaevi Hizmet Standartları Rehberi” hazırlandığı belirtilmiştir. Bu rehberde gizlilik temelinde kadınların güvenliği ve güçlenmesi ile fiziksel, mesleki ve yönetsel standartların yer aldığı belirtilmiştir. Bu rehberin ülke genelinde uygulanması için çalışmalar başlatıldığı ifade edilmektedir. Türkiye’de kadın sığınmaevleri için ihtisaslaşma çalışması bir büyükşehirde pilot olarak uygulanmaktadır. Türkiye’de uygulanan ihtisaslaşma programında 4 farklı hizmet modeli bulunmaktadır: Barınma arayan, can güvenliği riski altında olan, psiko sosyal engeli olan kadınlara yönelik sığınmaevlerinin yanı sıra hali hazırda İlk Kabul Birimi adıyla faaliyet gösteren acil kadın sığınmaevleridir. (Maybek, 2017, s. 184) Buna ek olarak Aile ve

Sosyal Hizmetler Bakanlığı 2022-2026 Stratejik Planı'nda sığınmaevlerine yönelik bazı verilere ve bilgilere yer verilmiştir. Bu bilgilere göre 2021 yılında Adana, Antalya, Bursa, Diyarbakır ve Malatya illerinde toplam 5 kadın sığınmaevinin ihtisaslaştığı belirtilmiştir. Kaynaktaki veriler ışığında kadın sığınmaevlerinde mevcut ihtisaslaşma verileri ve meslek edindirme ve iş bulma konularıyla ilgili bir tablo oluşturulmuştur. (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2022-2026 Stratejik Planı, 2022, s. 28)

Tablo 5: Kadın Sığınmaevlerinde İhtisaslaşmaya Yönelik Bazı Veriler

	2021 (Plan Başlangıç Dönemi)	2022
Kadın sığınmaevi sayısı	149	154
İhtisaslaşmış kadın sığınmaevi sayısı	9	13
Kadın sığınmaevinden hizmet alırken meslek edindirme kurslarına yönlendirilen kadın sayısı	1500	1600
Kadın sığınmaevinde hizmet alırken işe yerleştirilen kadın sayısı	280	450

Kaynak: Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 2022-2026 Stratejik Planı

2021-2025 yıllarını kapsayacak Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 4.Ulusal Eylem Planı'nda erişilebilir ve nitelikli sosyal hizmet sunumu için kurumsal hizmet birimlerinin kapasitelerini güçlendirerek ve ihtisaslaştırarak 81 ile yaygınlaştırılacağı Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri ve Kadın Konukevlerinde 7/24 esasına göre nitelikli hizmetler sunulacağı belirtilmiştir. İhtisaslaşma çalışmaları kapsamında diğer illere de yaygınlaştırılması için rehberler oluşturulmuştur. Söz konusu rehberler, hizmet modellerine göre yapılandırılan fiziksel, yönetsel ve mesleki standartları içermektedir. Öz Değerlendirme Rehberi; tüm kadın sığınmaevlerinde hizmetlerin etkin ve sonuç odaklı izlenmesini gerektiren 10 standart ve bu standartları niteleyen 50 değerlendirme kriteriyle oluşturulmuştur. (E-Bülten, 2020) Belediyelerin de sığınmaevleri konusunda ortak uygulayabileceği yönetmelik oluşturulmalı ve yönetmelikte yer aldığı gibi nüfusu 100.000'i geçen belediyelere kadın sığınmaevi açma zorunluluğu uygulanmalıdır. Yerel yönetimlerin kadına yönelik şiddet konusunda hizmet tanımlarının standartlaşması ve bir model

oluşturulması önemlidir. Sığınmaevleri de bu model doğrultusunda ihtisaslaşmalıdır. Ancak bu ihtisaslaşma herkesi kapsayan bir model olmalıdır. Ayırıştırıcı ya da çok katı olmaktan kaçınılmalıdır.

Kadın sığınmaevlerinin ihtisaslaşması kapsamında Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından anneler ve çocukları ile ilgili bir proje yapılmaktadır. Bu proje Kadın Konukevlerinde Anneleri ile Birlikte Kalan Şiddet Mağduru/Şiddete Tanıklık Etmiş Çocuklara Yönelik Hizmetlerin Standardizasyonu Projesi(2019-2020)'dir. Proje kapsamında şiddete maruz kalan kadınlar ve çocuklarına sunulan hizmetin geliştirilmesinin amaçlandığı ifade edilmiştir. Proje UNICEF işbirliğinde uygulanmaktadır. Proje kadınların ve çocukların yaşadıkları travmanın aşılmasına yönelik psiko-sosyal destek verilmek amacıyla oluşturulmuştur. 2021 yılında ise projenin yaygınlaştırılmasını planladıklarını belirtmişlerdir. (KSGM, Kadın Konukevlerinden Hizmet Alan Şiddet Mağduru Kadınların Beraberindeki Çocuklarına Sunulan Hizmetlere Yönelik İhtiyaç Analizi Çalıştayı)

Sallan Gül (Türkiye'de Kadın Sığınmaevleri, 2013, s. 107)'e göre Türkiye'de SHÇEK'e bağlı olan kuruluşlarda ve sığınmaevlerindeki yöneticilerde genellikle geleneksel sosyal hizmet modeli benimsendiğini belirtmektedir. Ona göre meslek elemanları tarafından "aile odaklı" çözümler üretilmektedir. Aile odaklı yaklaşım koruyucu ataerkillik yaklaşımı olarak da ifade edilebilmektedir. Bu yaklaşımda toplumsal cinsiyetin boyutlarının algılanmaması ve ataerkilliğin sorgulanmaması söz konusudur. Kadınlar için en iyi yerin kendi evi olduğu düşünülmektedir. Bu düşünce bağlamında sığınmaevleri de kadınların evlerinden ayrıldığı süre boyunca onların namuslarını koruyan, güvenliklerini sağlayan, şiddet uygulayan kişinin aklı başına gelene kadar kadınları misafir eden bir kurum olarak görülmektedir. Sığınmaevi yöneticileri kadınları evlerine dönmeye ikna eden, erkekleri de yeniden şiddet uygulamaması noktasında uyarıcı bir yaklaşım sergilemektedir. Hatta aile içi şiddetin nedeni ekonomik sorunlara bağlanmakta ve sosyal yardımlarla çözüm üretilmeye çalışılmaktadır. Belediyelere bağlı sığınmaevlerinde ise uygulanan hizmet modelinin siyasi görüşe göre şekillendiği ifade edilmektedir. Birçoğu kadın bakış açısından uzak aile birleşimini temel alan sosyal hizmet modeli benimsemektedir. Ancak bu hizmet modeli kapsamında kadınların öğrenilmiş çaresizlikle eve dönmesi çözüm değildir. Bazı belediyelerde ise karma model denemesi yapıldığı ifade edilmektedir. Bu karma model geleneksel sosyal hizmet modeli ile feminist ilkelerin bir arada uygulanmaya çalışılmasını içermektedir.

İhtisaslaşmış kadın sığınmaevlerinde meslek elemanlarının sayısının yeterli olması ve uzmanlaşmış olması da sığınmaevi sürecinde verilen hizmetin niteliği anlamında çok önemlidir. Bu uzmanlaşmış kişilerin sığınmaevine geliş sürecinde başvurulacak kurumlarda da olması gerekmektedir. Kadınların evlerinden ayrıldığı noktada başvurabileceği yerde çalışan personellerden iletişimde olacağı tüm çalışanların toplumsal cinsiyet ve şiddet konusunda gerekli eğitimleri almış olmaları gerekmektedir. Örneğin karakol, mahkeme, hastane gibi kurumlarda kadına yönelik şiddet konusunda donanımlı kişiler yer almalıdır. Meslek elemanları kadınlarla iletişim kurarken onlara karşı yargılayıcı ya da küçümseyici bir tavır sergilememelidir. Fazla samimi bir tavır da sergilememelidir. Bu anlamda personellere kadına yönelik şiddete karşı farkındalığın artırılmasını sağlayacak ve doğru yaklaşımın benimseneceği eğitimler verilmelidir. Verilecek eğitim şiddet, şiddetsiz iletişim başta olmak üzere sığınmaevleri ve danışma merkezleriyle ilgili her türlü bilgiyi içermelidir.

Sığınmaevlerinin fiziksel koşullarına değinmek gerekirse kentsel olanaklara kolay erişim sağlanabilecek yerlerde olması ve ev gibi döşenmesi oldukça önemlidir. Sığınmaevlerinin adresi gizli olmalıdır. Ancak bu gizliliğin yanı sıra kolay ulaşılabilir olmalı, etraftan fark edilmemelidir. Gizlilik konusunda idari tedbirler dışında sığınmaevi hizmeti alan kadınların da zihniyet değişimi gereklidir. Sığınmaevleri fiziksel koşul olarak engelli bireylerin de kullanımına uygun olmalıdır. Kadınların kendine ait odası ve beraberindeki çocuğu ya da çocuklarıyla kalabileceği “aile odası” olmalıdır. Bireylerin kullandığı tuvalet ve banyoların da kendilerine ait olması önemlidir.

Türkiye’de kadın sığınmaevleri konusu incelendiğinde kadınların sığınmaevinde kalma hakkı ya da adresini değiştirebileceği bilgileri yer almaktadır. Ancak kadınların ikametini değiştirdiği durumda gittiği yerde ikamet yerinin farklı bir yer olduğu sistemde görüldüğü için belirtilen maddi yardım haklarından faydalanamamaktadır. Bu durum sorun teşkil etmektedir. Avusturya örneği incelendiğinde tek kapı sistemi olduğu görülmektedir. Yani bu sistem devlet dairelerinin koordinasyonlu çalıştığını ifade etmektedir. Böyle bir durumda kadınlar bu tarz sorunlarla karşılaşmamaktadır. Ülkemizde de bu koordinasyonun sağlanması çok önemlidir. Koordinasyonlu sistem geliştirmesinin yanı sıra denetim mekanizmalarının da geliştirilmesi gerekmektedir.

Sığınmaevleri çok sayıda yetişkin kadının toplu halde bir arada yaşadığı yaşam alanlarıdır. Kadınlar açısından şiddete dur demeye karar verdikleri nokta, alışkın oldukları

sosyalleşmenin dışına çıkmayı ve farklı deneyimlere yelken açmayı zorunlu kılmaktadır. Kadınlar arasında olmasa da, kamusal mekanizmalar açısından “mahrem mesele” olan ev içi şiddet, karakol polisinden danışma merkezi çalışanına kadar pek çok kimseyle paylaşılmakta; barınma amacıyla geldikleri yeni yaşam alanları da Türkiye’deki ortalama itibariyle mahremiyete müsaade eden tek kişilik odalardan değil; daha çok ortak yaşam alanlarından oluşmakta, dolayısıyla, sosyalleşmeyi zorunlu kılmaktadır. Evlerin içinde, yalnız başına yaşanan bir deneyim olmaktan çıkan şiddet ve istismar sığınmaevinin sosyal ortamında acıların, yoksunlukların, farklı toplumsal statülerin çarpıştığı, hatta zaman zaman yarıştığı bir matriks yaratmaktadır. Buranın sosyal yaşam koşulları kuşkusuz bu evde kalan kadınların kişisel özellikleri ile belirlenen ve dolayısı ile evin değişken sakinlerine göre farklı şekiller alabilen devingen bir yapıdır. (Gediz Gelegen & Bayrakçelen Tüzel, 2010) “Kadın Konukevlerinin Açılması ve İşletilmesi Hakkında Yönetmeliği”nde kadın ve varsa çocukları için ayrı bir oda verilmesi, sığınmaevinin kapasitesine uygun sayı ve genişlikte salon, oturma odası, yemek odası ve kadınlar için etkinlik odasının bulunması, sığınmaevinin resmiyetten uzak, yuva sıcaklığı sağlayacak şekilde, kadınların ve çocukların rahat etmelerini sağlamak üzere ihtiyaçları gözetilerek döşenmesine gerektiğine yönelik ibare yer almaktadır. Bu koşulların sağlanması oldukça önemlidir.

Kadın Konukevlerinin Açılması ve İşletilmesi ile İlgili Yönetmelikte yer alan bilgide 12 yaş ve üzerindeki erkek çocuklarının anneleri ile beraber sığınmaevine alınmadığı, ilgili kuruma yerleştirildiği bilgisi yer almaktadır. Bu durum hem sığınmaevi talebinde bulunan kadın için hem de beraberindeki çocuk için oldukça zordur. Anne ve çocuğun birbirinden ayrılmak istememesi son derece doğaldır. Sadece bu durum bile kadınların şiddet görmesine rağmen sığınmaevinde kalmak istememesine neden olabilmektedir. 18 yaşından küçük olanların “çocuk” olduğu ve aralarında ayrımcılık yapılmaması gerektiği unutulmamalıdır. Sığınmaevi hizmetinden her yaştan çocuğun yararlanması sağlanmalıdır. Bu anlayışla Türkiye’de ilk kez, Kadıköy Belediyesi tarafından ‘Kadın Yaşam Evi’ kurulmuştur. Böylece şiddet mağduru kadınlar 12 yaşından büyük oğlu veya özel gereksinime ihtiyacı olan çocukları ile birlikte kalabilme imkânına kavuşmuştur. Şiddete maruz kalan kadınların çocuklarını kurum bakımına vermek istememesi ve çocuklarından ayrılmak istememesi nedeniyle şiddet ortamında hayatına devam etmek zorunda kalmasından dolayı şiddet döngüsünün sonlandırılmasını sağlamak amacıyla Kadın Yaşam Evi projesi hayata geçmiştir. Bu proje ‘Şiddete Maruz Bırakılan

Kadınlar Oğullarından Ayrılmasınlar Diye' sloganıyla başlatılmıştır. Diğer kurumlara emsal teşkil etmesi amaçlanan proje ile kentsel dönüşüm nedeniyle tapusu Belediye'ye geçen 6 daire pilot çalışma olarak yaşam evine dönüştürülmüştür. Kadın ve çocuğuna tahsis edilen ve fatura giderleri ile ev eşyalarının belediye tarafından karşılandığı evde, kadınlar yeni bir yaşam kurana kadar, çocuklarından ayrılmak zorunda kalmadan geçici olarak konaklaması sağlanmıştır. Bu evlerde konaklayacak kadın ve beraberindeki çocukların kabulünün Kadın Konukevleri yönetmeliğinde olduğu gibi Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi (ŞÖNİM) tarafından uygun görüldüğü şekilde yapılacağı belirtilmiştir. (Kadıköy Belediyesi)

Çocuklar şiddetin görünmeyen mağdurlarıdır. Mor Çatı tarafından yapılan araştırmalarda sığınmaevlerinde kalanların çoğunu çocukların oluşturduğu belirtilmektedir. Kadınlar şiddete maruz kalırken genellikle çocuklar da şiddete maruz kalmakta ya da bu şiddete tanık olmaktadır. Şiddetten etkilenen çocukların %90'ının aynı odada ya da yan odada oldukları ifade edilmektedir. Çocukların şiddet ortamından uzaklaşması gerekmektedir. Çünkü şiddet öğrenilebilen bir davranıştır. Şiddete maruz kalan çocukların gelecekte şiddet uygulayıcısına dönüşme ihtimali bulunmaktadır. Bu nedenle sığınmaevlerinde kalan çocukların da şiddetin olumsuz etkilerinden kurtulmaları için özel destek almaları çok önemlidir. Yapılan araştırmalar incelendiğinde çocuklara yönelik mevzuattaki hizmetlerin yeterince uygulanamadığı görülmektedir. Sığınmaevleri için politikalar oluştururken çocukların öncelenmesi, hizmet ihtiyacı olan bir grup olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Şiddet ortamından çocuklarıyla birlikte ayrılan kadınlar ekstra olarak çocukları için gelecek kaygısı yaşamaktadır.

Şiddet mağduru kadınların ve çocukların yaşadıkları travmayı atlatabilmeleri için huzurlu bir ortamda bulunmaları gerekmektedir. Sığınmaevinde kalan kadınların ve çocukların mahremiyetine saygı duyulmalıdır. Şiddete maruz kalan ya da şahit olan bu kişilerin şiddet içermeyen bir ortamda hizmet almaları onların en doğal hakkıdır. Bu hizmet profesyonel olarak verilmelidir. Kadınlar çocuklarıyla beraber hizmet almalı ve kendi kararlarını vermelidir. Bu kararlara saygı duyulması önemlidir. Kadınların ve çocukların gündelik yaşamı planlamaya katılımının sağlanması gerekmektedir. Aynı zamanda sığınmaevlerinde aldıkları hizmetle ilgili değerlendirme yapabilmelidirler. Karataş, Şener ve Otaran sığınmaevi konusunda kadınların kendi hayatları ilgili kararları kendilerinin vermesini önermiştir. Onlara göre kadın sığınmaevinde kadınlar gizlilik

temelinde çocuklarıyla kalabilmelidir. Sığınmaevinde kalan kadınların ve buradaki çalışanların güvenliği sağlanmalıdır. Sığınmaevlerinde sürekli, ücretsiz ve kaliteli hizmet verilmelidir. Burada çalışan personelin kadınların bakış açısına sahip olması önemlidir. (Karataş, Şener, & Otaran , 2008, s. 88)

Ayrıca kadınlara ve çocuklarına sosyal yaşamı destekleyecek fırsatlar da sunulmalıdır. Sığınmaevlerinde açılacak hobi odaları, oyun odaları, televizyon odaları, spor salonları bunlara örnek gösterilebilir. Kadınların yaşadıkları şiddet durumunun farkına varmaları için de deneyimlerini paylaşabilecekleri ortak alanların olması gerekmektedir. Hatta kadınların bireysel güçlenmelerini sağlamak için, kadın dayanışmasıyla yalnız olmadıklarını ve şiddete karşı durabileceklerini sağlamak adına bu ortak alanda grup terapisi yapılması önemlidir. Aynı zamanda farklı yaştaki çocuklar için çocuk oyun odaları, ödev ve faaliyet yapılabilecek odalar yer almalıdır.

Appelt, Kaselitz ve Logar “Şiddetten Uzakta bir Sığınak Nasıl Kurulur? Nasıl Yürütülür?” adlı bir çalışma yapmıştır. Bu çalışmada kadınların ve çocuklarının nitelikli bir yaşam sürmesi için sığınmaevinde olması gereken bazı fiziki yeterlilikler belirlemiştir. Bu gerekli fiziki yeterliliklerin ilki kadınlar ve çocuklarına ait bir oda verilmesi, geniş aileler için ise fazladan bir oda verilmesidir. İkincisi ailelerin kendilerine ait banyosunun olmasıdır. Günlük ve haftalık ev toplantıları için toplantı odası olması gerektiği de ifade edilmiştir. Kadınlar için oturma odası, çalışma odası, çocuklar için oyun alanı, farklı yaş gurubunda olan çocuklar için farklı odalar olması gerektiği belirtilmiştir. (Appelt, Kaselitz, & Logar, 2007, s. 44),

Bu öneriler dışında sığınmaevlerinde çocuk birimleri oluşturulmalıdır. Bu birimlerin oluşturulması kadar burada verilecek olan hizmetin niteliği çok önemlidir. Buradaki hizmet ilkesi çocuklara en temel haklarını vermek olmalıdır. Çocukların ve annelerinin hakları birbirinden üstün ya da değersiz değildir. O nedenle kadınlara hizmet sunulurken çocukların görmezden gelinmemesi gerekmektedir. Sığınmaevlerinde çocuklar için iyi eğitilmiş meslek elemanları bulunmalıdır.

Appelt, Kaselitz ve Logar sığınmaevlerinde kalan çocukları şiddete tanıklık etmiş ya da şiddet görmüş oldukları için ikincil istismara maruz kalan bir grup olarak görmektedir. Bu nedenle kadın sığınmaevlerinin aynı zamanda çocuk sığınakları olarak da görülmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Burada kalan çocukların fiziksel olarak güvenliği sağlanmalı, zihinsel sağlıkları ve mutlulukları geliştirilmelidir. Anne- çocuk ilişkisi

geliştirilmelidir. Çocukların yaşadıklarının üstesinden gelebilmesi ve onlar için farklı bir ortam olan sığınmaevlerine uyum sağlayabilmeleri için sürekli psiko-sosyal destek almaları gerekmektedir. Onlara göre bunların yanı sıra çocuklara akademik olarak destek verilmeli, annelere ise çocuk yetiştirme konusunda bilgilendirme yapılmalıdır. Bazen sığınmaevindeki çocuklar mahkemede ifade vermek zorunda kalmaktadır. Bu durumda çocukların duruşmaya hazırlanması konusunda ona destek olunmalı ve bu süreçte eşlik edilmelidir. Çocuklar için bireysel danışmanlık, grup çalışması, oyun terapisi, sanat terapisi, eğlendirici ve eğitici faaliyetler gibi yöntemler kullanılarak hizmet sunulmalıdır. (Appelt, Kaselitz, & Logar, 2007, s. 65)

Kadın yaşamının toplumsal, çevresel ve ekonomik olarak sürdürülebilir olması için sığınmaevinden ayrılan kadınların desteklenmesi ve toplumsal cinsiyet eşitliği içeren politikalar oluşturulması gerekmektedir. Sürdürülebilir bir yaşam, her bireyin en doğal hakkıdır. Sürdürülebilirlik sözcüğü süreklilik arz etmeden farklı olarak, dışsal bir etkene bağımlılığı da ifade etmektedir. Bir şeyin sürekli olması, bağımsız olabilirken, sürdürülebilir olması bütün koşullar uygun olsa dahi, irade doğrultusunda kullanılmasına bağlıdır. (Akgül Sarpkaya, 2012) Bu bağlamda sığınmaevinde verilen hizmet kadar sığınmaevi sonrası süreç de çok önemlidir. Sığınmaevi sonrasında kadınlara destek sunulması gerekmektedir. Yeterli destek sağlanamadığında kadınların ev ortamına dönmeleri ve kendilerini yeniden şiddet ortamının içinde bulmaları kaçınılmazdır. Sığınmaevi sonrası için standart bir mekanizma oluşturulmalıdır ve bu hukuki anlamda da desteklenmelidir. Örneğin Almanya ve Avusturya örneğinde görüldüğü gibi sığınmaevi sonrası için “geçiş evleri” modeli oluşturulup bu evlerde su, elektrik, gaz gibi ihtiyaçların temini sağlanabilir. Ancak bu süreçte kadının da çalışma hayatına katılımı sağlanmalı ve gündelik hayat pratiklerinin gelişimi desteklenmelidir. Kadınların bu süreçte kreş hizmeti alabilmesi beraberindeki çocukları için gereklidir. Kreş hizmeti kadınların çalışma saatlerine göre düzenlenmelidir. Bu durum kadınların ekonomik bağımsızlıklarını kazanmalarını ve bağımsız hayata geçmelerini kolaylaştırabilir. Sığınmaevi sonrasında olduğu gibi sığınmaevi hizmeti alan kadın için de kreş hizmeti gereklidir. İhtisaslaşmış kadın sığınmaevlerinin sayısının ve hizmet niteliğinin artırılması için finansal destek gerekmektedir. Devlet tarafından vergi muafiyeti sağlanarak vakıf aracılığıyla yapılan bağışa teşvik edip desteklenerek gerekli kaynak sağlanabilir. Bu durum finansal desteğin yanı sıra kadına yönelik şiddete karşı duyarlılığı arttırabilir.

İhtisaslaşma modelinde şiddet mağdurunun da güçlenmesine yönelik çalışmalar yapılmalıdır. “Güçlenme” yaklaşımı, kadınların doğaları gereği zayıf oldukları için değil, erkek egemen cinsiyet yapısının erkekleri ayrıcalıklı kılması nedeniyle şiddete maruz kaldıklarını vurgulamaktadır. Burada çözüm olarak eşitsiz cinsiyet yapısı dönüştürülmelidir.

Sallan Gül’e göre kadınların bireysel güçlenmelerinin sağlanmasında, geçmişte yaşadıkları travmalarda yüzleşme, başa çıkma ve çözüm aramayı gerektirmektedir. Ayrıca güven duygusunu geliştirme, kendini ifade edebilme yeteneğinin gelişmesi, şiddetsiz bir yaşamın olasılığının farkına varma ve kendi yaşamı üzerinde kontrol sahibi olarak, kararlarını verebilme becerisini geliştirmeye yönelik çalışmalar yürütülmelidir. (Türkiye’de Kadın Sığınmaevleri, 2013, s. 245)

Roberts’a göre şiddete maruz kalan birey içinde olduğu durumla baş edemeyeceğini düşünmektedir. Ona göre bu sorunla baş edebilmek için birey içindeki gücü fark ederek ortaya çıkarmalıdır. Bu bağlamda Roberts şiddet mağduru kadınların güçlenmesi için bazı önerilerde bulunmuştur. Bu önerilere göre kadınlar onları destekleyici grup çalışmalarına katılmalıdır. Kadınların yasal başvuruları takip edilmeli ve kadınlar şiddet döngüsü hakkında bilgilendirilmelidir. Toplumdaki kaynaklar şiddete maruz kalan kadınlar yararına harekete geçirilmelidir. Bunlar dışında psikolojik anlamda destek olmak adına şiddetin onların bir suçu olmadığını anlamaları için onlara yardımcı olunmalıdır. Yasal işlemlerde şiddet mağdurunun yanında yer alınmalıdır ve onlara hukuki destek sağlanmalıdır. (Battered Women And Their Families : İntervention Strategies And, 2007, s. 34)

4.SONUÇ

Aile içi şiddet farklı baskı, kontrol ve otorite ilişkisiyle ortaya çıkabilmektedir. Çoğunlukla fiziksel, duygusal, ekonomik ve cinsel şiddet türleriyle beraber yaşanmaktadır. Şiddetin görünürlüğü de ülkemizde her geçen gün artarak devam etmektedir. Hatta kadınların yaşama haklarına bile kastedilmektedir. Konuyla ilgili alınması gereken önlemler sorgulanmaktadır.

Türkiye’de yapılan araştırmaların çoğunda aile içi şiddetten en çok zarar gören kişinin kadınlar olduğu görülmektedir. Buradaki şiddet uygulayıcısı ise erkeklerdir. Şiddete maruz kalan kadınların fiziksel olarak aldıkları zarar kadar şiddetin yaratmış olduğu çaresizlik, yalnızlık, tükenmişlik gibi duygular da ruhlarına zarar vermektedir. Bunun ötesinde de kadınlar toplumda ve ailede güçsüzleştirilmektedir. Şiddet ortamında büyüyen çocuklar ise şiddet döngüsünün içine sürüklenmektedir. Bu nedenle şiddetle mücadele ertelenmemeli, mücadele noktasında kadınların beraberindeki çocuklar da göz ardı edilmemelidir. Aile içinde şiddet olayına şahit olmak kişilerin hayatı boyunca şiddetten korkarak yaşamasına neden olmaktadır. Bu korku şiddeti uygulayan kişi ile ilişki sonlansa bile artarak devam etmektedir. Çünkü şiddetin en ağır görüldüğü durum boşanma ya da ayrılık esnasında meydana gelmektedir. Cinayetlerin tamamına yakını bu süreçte gerçekleşmektedir. Şiddet mağduru kadınlar da bu durumu bildikleri için daha çok korkmaktadır. Bu anlamda şiddetle mücadelede uzaklaştırma ya da koruyucu önlem almak yeterli olmamaktadır. Şiddet mağdurunun yoğun bir desteğe ve yardıma ihtiyacı vardır.

Kadına yönelik şiddetle mücadelede sorunların çözülemez boyuta gelmemesi için kalıcı çözüm üretilmesi çok önemlidir. Ülkemizde kadına yönelik şiddet konusunda yapılan çalışmalarda sivil toplum önemli bir birikim kaynağı oluşturmaktadır. Bu birikim daha çok şiddete maruz kalanların desteklenmesi ve konuyla ilgili politika oluşturulması konusunda yoğunlaşmaktadır. Bu nedenle sivil toplum kuruluşların önemli bir paydaş olarak kadına yönelik şiddetle mücadele noktasında sürece dahil olmaları gerekmektedir.

Şiddete uğrayan kadınlara yönelik hizmet sunmanın dışında şiddeti önlemeye yönelik çalışmalar da yapılmalıdır. Örneğin aile içi şiddetle mücadele kadının evinden ayrılmasına gerek kalmadan yapılmalıdır. Bu anlamda gerekli önleyici tedbirlerin alınması gerekmektedir. Ancak kadının evinde yaşamını sürdüremeyeceği durumlarda sığınmaevleri önemli bir rol oynamaktadır. Türkiye’de şiddetle mücadele süreci hızlı bir gelişim gösterse

de en başta sığınmaevlerinin sayısı ve işlevsellikleri dikkate alınarak arttırılmalıdır. Bunun dışında sığınmaevlerinin etkinliğini arttırılmalı, ihtisaslaşmış kadın sığınmaevleri yaygınlaştırılmalıdır.

Sığınmaevleri şiddete maruz kalan kadınların ve beraberindeki çocukların şiddet ortamından uzaklaştırmayı ve kendilerine şiddetten arınmış bir hayat kurmalarını sağlamalıdır. Kadın sığınmaevlerinin ihtisaslaşması temelinde koruma ve destek hizmetleri kapsamında şiddet mağduru bireylerin sosyal durumu, kısıtlılıkları, beklentileri ve kabiliyetleri gibi özel durumlarını dikkate alan hizmet modellerinin geliştirilmesi önemlidir. Farklı ihtiyaçları olan gruplara standart türde bir hizmet sunmak süreci zorlaştırmaktadır. Bu nedenle bireylerin ihtiyaçları temelinde bir ihtisaslaşma modeline gidilmelidir. Örneğin, barınma talep eden birey ile can güvenliği riski olan bir bireyin beklentileri, ihtiyaçları birbirinden farklıdır. Hizmet modelinde; barınma talep eden kadınlar, can güvenliği riski olanlar, psikososyal engeli olanlar, can güvenliği riski söz konusu olanlar, göçmen/mülteci olanlar ve şiddet mağduru olanlar için farklı uygulamalar yer almalıdır. Bunlara ek olarak, özel hizmet gerektiren kız çocukları, fuhuşa zorlananlar, çocuk anneler, hamileler, engelli kadınlar da hizmet modelinde kendi durumlarına özel destek alabilme imkanına sahip olmalıdır.

Bu noktada ihtisaslaşma farklı hizmet modellerine ihtiyaç duyan bireylerin onlarla aynı hizmete ihtiyaç duyan kişilerle aynı ortamda bulundurulmasından daha fazlasını içermelidir. Sığınmaevini kuran, işleten ve çalışan kişiler kadına yönelik şiddeti kadınlar ve erkekler arasında eşitsiz güç ilişkisine dayanan bir sorun olarak görmeli ve kadına yönelik şiddetin kabul edilemez olduğunu benimsemelidir. İhtisaslaşmış kadın sığınmaevi perspektifinde sığınmaevlerinin fiziksel koşulları, konumu, gizlilik ve güvenliği, farklı ihtiyaçları olan kadınlara yönelik olarak düzenlenmesi oldukça önemlidir.

Sonuç olarak şiddetin uzun vadede ortadan kaldırılması için sadece şiddet mağdurlarıyla çalışılmamalıdır. Şiddet uygulayan kişilere- faillere yönelik çalışmalar da yapılmalıdır. Sığınmaevi hizmeti alan kadınlara da sadece barınma hizmeti üzerinden bir hizmet sunulmamalıdır. Her ilde sığınmaevlerinde kalan kadınlara yönelik destek hizmetleri koordineli olarak yürütülmeli ve ihtisaslaşmalıdır. Her kadının özgün durumları göz önüne alınarak değerlendirilmelidir. Ancak bu ihtisaslaşma sadece engeli olan, can güvenliği riski taşıyan, göçmen, psikolojik rahatsızlıkları bulunan kadınların farklı mekanlara yerleştirilmelerinden ibaret olmamalıdır. İhtisaslaşma bu mekanlara yerleştirilen

kadınların ve çocuklarının ihtiyaç duyduğu desteğin kesintisiz olarak verilmesini de içermelidir. Kadınların şiddet sonrasında yeni bir yaşam kurması noktasında devletin sosyal yardım mekanizmaları oldukça önemlidir. Şiddet mağduru kadınlar sığınmaevi sonrasında güçlenme noktasında desteklenmelidir. Eğitim, istihdama katılım gibi programlar geliştirilmelidir. Geliştirilen programlar şiddet mağduru kadınların ihtiyaçlarını karşılayacak biçimde uygulanmalıdır. Sığınmaevi sonrasında da destek mekanizmalarının oluşturulması ve bunun desteklenmesi gerekmektedir.

Sonuç olarak sığınmaevleri, kadınların ihtiyaçlarına uygun hizmet vermek ve sığınmaevleri sonrasında kadınların normal hayatlarını sürdürebilmelerini de öncelikleyen hizmet ve desteklerin de gözetildiği amaçlara uygun ihtisaslaşmalıdır. Bu ihtisaslaşma noktasında kadınların beraberindeki çocukları da göz ardı edilmemelidir. Asıl amaç ise; kadınların şiddete maruz kalmadan, özgür, bağımsız ve eşit yaşayabilecekleri sığınmaevlerinin olmadığı bir dünya için mücadele etmek olmalıdır.

KAYNAKÇA

- Acar, H. (2013). *Sosyal Hizmet Temelleri ve Uygulama Alanlar*. Ankara: Maya Yayınları.
- Açıkalın, N., & Şahin, B. (2021). Flört Şiddetinin Farklı Görünümleri: Mersin Üniversitesi Örneği. *Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi*, 800-820.
- Açıkel, S. (2009). Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Kadın Sığınmaevi Önlemi: Türkiye Örneği. Ankara: Ankara Üniversitesi .
- Adak, N. (2018). *Değişen Toplumda Değişen Aile Sosyolojik Tartışmalar*. Ankara: Siyasal Kitabevi .
- Adalet Bakanlığı. (2021, Nisan 1). *Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı*. Şubat 9, 2022 tarihinde Adli Görüşme Odaları Genelge No:176: <https://rayp.adalet.gov.tr/resimler/1/dosya/142021084114176noluagogenelge01-04-202109-53.pdf> adresinden alındı
- Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Daire Başkanlığı. (tarih yok). Şubat 9, 2022 tarihinde <https://magdur.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/misyon> adresinden alındı
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2020, Nisan 3). *Kadın Konukevlerinde Koronavirüse Karşı Ek Tedbirler Alındı*. Mart 15, 2022 tarihinde <https://www.aile.gov.tr/haberler/kadin-konukevlerinde-koronaviruse-karsi-ek-tedbirler-alindi/> adresinden alındı
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2021, Eylül-Ekim). *E-Bülten*. Şubat 28, 2022 tarihinde <https://www.aile.gov.tr/media/96243/bi-ri-mbultenleri-baski-1.pdf> adresinden alındı
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2022). *2022-2026 Stratejik Planı*. Nisan 28, 2022 tarihinde http://www.sp.gov.tr/upload/xSPStratejikPlan/files/UpYHI+stratejik-plan_ASB.pdf adresinden alındı
- Akgül Sarpkaya, O. (2012). Boşanmış Kadınların Yaşam Deneyimlerine Sosyolojik Bakış. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 29-50.
- Akkaş, İ., & Uyanık, Z. (2016). Kadına Yönelik Şiddet . *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi* , 34.
- Aktaş, G. (2013). Feminist Söylemler Bağlamında Kadın Kimliği:Erkek Egemen Bir Toplumda Kadın Olmak. *Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 53-72.
- Altınay, A. G., & Arat, Y. (2007). *Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet*. İstanbul: Punto Baskı Çözümleri.
- Altunok, H., Aydın , H., & Gedikkaya, F. (2015). Kadına Karşı Şiddetle Mücadele Politikasında Çıktılar Üzerine Bir Değerlendirme. *Yasama Dergisi*, 5-21.
- Appelt, B., Kaselitz, V., & Logar, R. (2007). *Şiddetten uzakta bir sığınak nasıl kurulur? Nasıl yürütülür*. İstanbul: Mor Çatı Yayınları.
- Aybakan Saliya, D. (2013). *Judith Butler ve Post-modern Feminizm*. İstanbul: Kibele.

- Balcı, A. (2001). *Sosyal Bilimlerde Araştırma, Yöntem, Teknik ve İlkeler*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Bandura, A. (1973). Social Learning Theory of Aggression. *Journal of Communication*.
- Belediye Kanunu. (2005, Temmuz 3). 5393 Nolu Belediye Kanunu. Mayıs 3, 2021 tarihinde <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5393.pdf> adresinden alındı
- Bilican Gökkaya, V. (2009). Türkiye’de Şiddetin Kadın Sağlığına Etkileri. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 167-179.
- Biricikoğlu, H. (2020). Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Belediyeler:Avrupa Yerel Yaşamda Kadın Erkek Eşitliği Şartı’nı İmzalayan Belediyeler Üzerinden Nitel Bir İnceleme. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 21-56.
- Budak, S. (2019). *Psikoloji Sözlüğü* . Ankara : Bilim ve Sanat Yayınları .
- Canver, N. (2003). *Haringey’de Aile İçi Şiddet Danışma ve Tavsiye El Kitabı- Hayatta Kalacağım*. Mart 2022, 7 tarihinde https://www.haringey.gov.uk/sites/haringeygovuk/files/i_shall_survive_-_turkish_version.pdf adresinden alındı
- Cohen, Z., & Yavuz, F. (2018). Fiziksel-Sözel Şiddet Davranışı ve Dürtüsellik Arasında Öfkenin Aracılık Etkisinin İncelenmesi. *Aydın Toplum ve İnsan Dergisi*, 99-120.
- Council of Europe. (2014). *Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence*. Mart 30, 2022 tarihinde <https://www.coe.int/en/web/portal/home> adresinden alındı
- Çakır, S. (2008). Kapitalizm ve Patriyarkaya Karşı: Sosyalist Feminizm. *Toplum ve Demokrasi*, 185-196.
- Demirci, A. (2014). *Coğrafya Araştırma Yöntemleri*. Balıkesir: Coğrafyacılar Derneği.
- Donovan, J. (2005). *Feminist Teori*. İstanbul : İletişim Yayınları .
- Eken, M. E. (2005). *Feminizm, Maskülinite ve Uluslararası İlişkiler Teorisi*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Erim, R., & Öncü, F. (2014). *Kadına Yönelik Şiddete Psikiyatrik, Hukuki ve Sosyal Açidan Yaklaşım*. Ankara : Türkiye Psikiyatri Derneği.
- Erten, Y., & Ardalı, C. (2014). Saldırganlık, Şiddet ve Terörün Psikososyal Yapıları. G. Turan, Ü. Artun , S. Özpalabıyıklar, & A. Kuyaş içinde, *Cogito Sayı 6-7-Şiddet* (s. 143-164). İstanbul : Yapı Kredi Yayınları.
- Ertürk, Y. (2015). *Sınır Tanımayan Şiddet* . İstanbul : Metis Yayınları.
- Fink, A. (2014). *Conducting Research Literature Reviews*. Los Angeles: SAGE.
- Gediz Gelegen, D., & Bayrakçelen Tüzel, G. (2010). Evim Güzel Evim: Bir Sığınma Evinde Feminist Yapı Çözümü. *Fe Dergi* , 43-57.

- Gelles, R. (1980). Violence in the Family: A Review of Research in the 70s. *Journal of Marriage and the Family*, 873-885.
- Gleichstellungsstelle, S. H. (2011). *Aile İçi Şiddete Karşı* . Herne: Blömeke Druck SRS GmbH.
- Görgün Baran, A., Taşdemir Afşar, S., Koca Arıtan, C., & Güney, D. (2015). *Susunluğun Çıgıgı Projesi Kadın Sıgınmaevleri Sorunlarını Tartışıyor Çalıştay Sonuç Raporu*. Ankara: İşkur Matbaacılık .
- Güngör, N. (2011). *İletişim*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü. (2015). *Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması*. Ankara: Elma Teknik Basım.
- İçişleri Bakanlığı . (2018, Mayıs 16). Şubat 8, 2022 tarihinde <https://www.icisleri.gov.tr/kadin-destek-uygulamasi-kades> adresinden alındı
- İçişleri Bakanlığı. (2020, Ocak 1). Şubat 8, 2022 tarihinde Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Genelgesi: https://www.icisleri.gov.tr/kurumlar/icisleri.gov.tr/icerikYonetimi/haberler/2020/01/_Kadina-Yonelik-Siddetle-Mucadele.pdf adresinden alındı
- İçişleri Bakanlığı. (2020, Ocak 1). Şubat 8, 2022 tarihinde Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Genelgesi: https://www.icisleri.gov.tr/kurumlar/icisleri.gov.tr/icerikYonetimi/haberler/2020/01/_Kadina-Yonelik-Siddetle-Mucadele.pdf adresinden alındı
- İçişleri Bakanlığı. (2021, Kasım 24). Şubat 8, 2022 tarihinde <https://www.icisleri.gov.tr/elektronik-kelepce-ile-takip-edilen-vakalarda-kadina-siddet-olayi-yasanmadi> adresinden alındı
- İlgar, M. Z., & Coşgun İlgar, S. (2013). Nitel Bir Araştırma Deseni Olarak Gömülü Teori. *İZU Sosyal Bilimler Dergisi*.
- İlkkaracan, İ. (2012). Why So Few Women In The Labor Market In Turkey. *Feminist Economics*, 1-37.
- İlkkaracan, P. (1996). Kadınlara Karşı Aile İçi Şiddet Konusunda Hukuki Sorumluluklar ve Koruyucu Önlemler:Uluslararası Stratejilere Bir Bakış. P. İlkkaracan , L. Gülçür, & C. Arın içinde, *Sıcak Yuva Masalı Aile İçi Şiddet ve Cinsel Taciz* (s. 79-101). İstanbul: Metis Yayınları.
- İlkkaracan, P. (1996). Kadınlara Karşı Aile İçi Şiddet Konusunda Hukuki Sorumluluklar ve Koruyucu Önlemler:Uluslararası Stratejilere Bir Bakış . P. İlkkaracan , L. Gülçür, & C. Arın içinde, *Sıcak Yuva Masalı Aile İçi Şiddet ve Cinsel Taciz* (s. 79-101). İstanbul: Metis Yayınları.
- İstanbul Üniversitesi . (tarih yok). *Eleştirel Kitle İletişim Kuramları*. https://cdn-acikogretim.istanbul.edu.tr/auzefcontent/20_21_Guz/iletisim_sosyolojisi/8/index.html adresinden alınmıştır

- Kadıköy Belediyesi* . (tarih yok). Şubat 6, 2022 tarihinde <https://www.kadikoy.bel.tr/Haberler/turkiyenin-ilk-kadin-yasam-evi-hizmet-vermeye-hazir> adresinden alındı
- Kadın Sığınakları ve Da(ya)nışma Merkezleri . (tarih yok). *Türkiye’de Erkek Şiddetiyle Mücadelede Sığınaklar ve Da(ya)nışma Merkezleri*. Mart 15, 2022 tarihinde sığınaksızbirdünya: [file:///C:/Users/aaa/Downloads/Kurultay_izleme_raporu_25subat%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/aaa/Downloads/Kurultay_izleme_raporu_25subat%20(1).pdf) adresinden alındı
- Kandiyoti, D. (2007). *Cariyeler, Bacılar, Yurttaşlar*. İstanbul : Metis Yayınları.
- Karal, D., & Aydemir, E. (2012). *Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet*. Ankara: Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu.
- Karasar, N. (2020). *Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlarİlkeler Teknikler*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Karataş, S., Şener, Ü., & Otaran , N. (2008). *Kadın Sığınmaevleri Kılavuzu*. Ankara: Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü.
- Kelebek, G. (2017). Sığınma Evinden Ayrılan Kadınların Sürdürebilir Yaşamları. *Akademia Sosyal Bilimler Dergisi*, 79-87.
- Kök Can, M. (2010). *Sağlık Çalışanının Aile İçi Şiddet Olgusuna Bakış Açısı*. Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Yönetimi.
- KSGM. (2008). *Kadın Sığınmaevleri Klavuzu*. Ankara: TC Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü.
- KSGM. (2008). *Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı*. Aralık 4, 2021 tarihinde http://www.ceidizleme.org/ekutuphaneresim/dosya/502_1.pdf adresinden alındı
- KSGM. (2009). *Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet*. Ankara: Elma Teknik Bakım Matbaacılık.
- KSGM. (2012). *Türkiye’de Kadının Durumu*. Nisan 2021, 5 tarihinde <http://www.aihmiz.org.tr/aktarimlar/dosyalar/1340894116.pdf> adresinden alındı
- KSGM. (2015). *Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması* . Ankara.
- KSGM. (2020, Mart-Ağustos). *E-Bülten*. Eylül 7, 2021 tarihinde https://www.aile.gov.tr/media/54915/ksgm_e-bulten_202008_sayi1.pdf adresinden alındı
- KSGM. (2021). *Türkiye’de Kadın*. Ankara: Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı.
- KSGM. (tarih yok). *Aile İçi Şiddetle Mücadele El Kitabı*. Ocak 2022, 17 tarihinde <https://turkey.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/aismelkitabı.pdf> adresinden alındı
- KSGM. (tarih yok). *Kadın Konukevlerinden Hizmet Alan Şiddet Mağduru Kadınların Beraberindeki Çocuklarına Sunulan Hizmetlere Yönelik İhtiyaç Analizi Çalışmayı*. Kadın Konukevlerinden Hizmet Alan Şiddet Mağduru Kadınların Beraberindeki

Çocuklarına Sunulan Hizmetlere Yönelik İhtiyaç Analizi Çalıştayı adresinden alınmıştır

Kümbetoğlu, B. (2005). *Sosyolojide ve Antropolojide Niteliksel Yöntem ve Araştırma*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.

Logar, R., & Çitak, T. (tarih yok). *Aile İçi Şiddet Mağduru Kadın ve Çocuklar İçin Korunma ve Adalet*. Viyana Aile İçi Şiddete Karşı Müdahale Merkezi: <http://www.manevisosyalhizmet.com/wp-content/uploads/2009/07/aile-ici-siddet-magduru-kadin-ve-cocuklar-icin-korunma-ve-adalet.pdf> adresinden alınmıştır

Maybek, S. D. (2017). Şiddet Mağduru Kadınların Sığınmaevi Sonrası Deneyimleri . *Sosyoloji Konferansları* , 153-179.

Migranten, D. G. (2016). *Almanya'da Kadınlar İçin Şiddete Karşı Koruma*. Hannover: Ethno Medizinisches.

Mitchell, J. (1984). *Psikanaliz ve Feminizm*. İstanbul: Yaprak .

Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı. (2017). *Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede “İyi” Uygulamalar*. İstanbul: Mor Çatı Yayınları.

National Network To End Domestic Violence. (2019, Haziran 15). *13th Annual Domestic Violence Counts Report*. <https://nnedv.org/mdocs-posts/2018-report/> adresinden alınmıştır

Neuman, W. L. (2016). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri: Nicel ve Nitel Yaklaşımlar* . Yayınodası Yayıncılık .

Olgun, C. (2003). Feminist Teoriler. *Sosyologos*, 4-6.

Örnek, S. (2015). ABD'de Kadın Haklarının Gelişimi . *KOSBED*, 105-129.

Polat, O. (2017). Şiddet . *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* .

Resmi Gazete . (1988, Temmuz 12). *Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna Bağlı Kadın Konukevleri Yönetmeliği* . Resmi Gazete: <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/23400.pdf> adresinden alınmıştır

Resmi Gazete. (1990, Nisan 20). 1211 Sayılı Kanun ile 2547 Sayılı Kanunda Değişiklik Yapılması ve Kadının Statüsü ve Sorunları Başkanlığının Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname.

Resmi Gazete. (2012, Mart 20). *Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun*. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/03/20120320-16.htm> adresinden alınmıştır

Resmi Gazete. (2013, Ocak 5). *Kadın Konukevlerinin Açılması ve İşletilmesi Hakkında Yönetmelik*. Mayıs 2021, 5 tarihinde <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/01/20130105-5.htm> adresinden alındı

Resmi Gazete. (2013). *Kadın Konukevlerinin Açılmasına ve İşletilmesine Yönelik Yönetmelik* .

- Resmi Gazete. (2021, Eylül 4). 6284 Sayısı Kanun Kapsamında Teknik Yöntemlerle Takip Sistemlerinin Kullanılmasına Dair Yönetmelik.
- Resmi Gazete. (tarih yok). Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun.
- Roberts, A. (2007). *Battered Women And Their Families : Intervention Strategies And*. New York: Springer Publication.
- Sakallı, A., Doğan, D., Günel , H., & Güreli, Z. (2017). *Kadına Yönelik Şiddet Değerlendirme Raporu*. İstanbul: Mor Çatı Yayınları.
- Sallan Gül, S. (2013). *Türkiye'de Kadın Sığınmaevleri*. İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Sancar, S. (2021). *Türkiye'de Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini İzleme Raporu 2019-2020*. Ankara: Ceid Yayınları.
- Serdaroğlu, U., & Yavuz , G. (2010). *Kalkınma Ve Kadın (Veya Toplumsal Cinsiyet) İlişkilendirilişinin Değişimindeki Kavşaklar*. Ankara: Efil Yayınevi.
- Sevim, A. (2005). *Feminizm*. İstanbul: İnsan Yayınları.
- Sim, S., & Loon, B. (2010). *Eleştirel Teori*. İstanbul: NTV Yayınları.
- Slattey, M. (2012). *Sosyolojide Temel Fikirler*. Ankara: Sentez.
- Soy, H. (2017). Toplumsal cinsiyet: Kadının sosyal ve hukuki konumu. *Selçuk Üniversitesi, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi* .
- Soydınç, L. (2019). *Türkiye'de Kadın Sığınaklarına Yönelik Feminist Model Tartışmaları*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Taşdemir Afşar, S. (2015). Türkiye'de Şiddetin "Kadın Yüzü". *Sosyoloji Konferansları* , 729.
- Taşdemir Afşar, S. (2019). Kadına Yönelik Şiddetin Unutulan Özneleri: Sığınmaevinde Kalan Çocuklar. *Journal of Economy Culture and Society*, 185-211.
- Taşdemir Afşar, S. (2020). Sığınmaevinde Kalan Kadınların ve Sığınmaevi Çalışanlarının Bakış Açısından Sığınmaevindeki İlişkiler. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 389-422.
- TC Cumhurbaşkanlığı. (2019). *Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları Değerlendirme Raporu*.
- TC. Kamu Denetçiliği Kurumu. (2017). *Kadın Hakları ve Ombudsmanlık Çalıştay Raporu*. Ankara: Kamu Denetçiliği Kurumu Yayınları.
- Tickner, J. (2011). *Gendering world politics-Issues and approaches in the Post Cold War Era*. New York: Colombia University Press.
- Tosun, Z., & Öztürk, A. (2010). *Kadın Sığınmaevi Modelleri Türkiye ve Çeşitli Ülke Uygulamaları*. Ankara: İçişleri Bakanlığı .
- Tuskan, A. A. (2012). Toplumsal Cinsiyet Toplumda Kadına Bıçılan Roller ve Çözümleri. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*.

- TÜİK. (2020). *Toplumsal Cinsiyet İstatistikleri*.
https://www.tuik.gov.tr/media/announcements/toplumsal_cinsiyet_istatistikleri_2020.pdf adresinden alınmıştır
- Türkiye Büyük Millet Meclisi. (2015). Kadına Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu.
- United Nations. (2020, Nisan 9). *Politika Özeti: Covid-19'un Kadınlar Üzerindeki Etkisi*. Mart 30, 2022 tarihinde <https://turkey.un.org/sites/default/files/2020-06/policy-brief-the-impact-of-covid-19-on-women-tr.pdf> adresinden alındı
- Usta, B. (2006). *Küçükçekmece Kadın Sığınmaevinin Antropolojik Açıdan İncelenmesi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- Ünker, P. (2020, Nisan 5). *Made For Minds*. Mart 11, 2022 tarihinde Korona Günleri Artan Şiddete Acil Önlem Gerektiriyor : <https://www.dw.com/tr/korona-g%C3%BCnleri-artan-%C5%9Fiddete-acil-%C3%B6nlem-gerektiriyor/a-53023681> adresinden alındı
- Üstünel, A., Sakallı, A., Büyükgöze, S., Canbolat, T., & Güreli, Z. (2017). *Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede “İyi” Uygulamalar*. İstanbul: Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı.
- Vatandaş, C. (2003). *Aile ve Şiddet: Türkiye’de Eşler Arası Şiddet*. Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi.
- Walby, S. (1991). *Theorizing Patriarchy*. Oxford: Basil Blackwell Ltd.
- Walby, S. (1997). *Gender Transformations*. Routledge.
- Walby, S. (2012). Introduction To An Emerging Field Of Sociology. *Violence and Society*, 95-111.
- WAVE. (2007). *Şiddetten Uzakta*. İstanbul: Mor Çatı Yayınları.
- WAVE. (2008). *Country Reports*.
- WAVE. (2015). *Women's Shelters Report*. Austria.
- WAVE. (2015-2016). *Kadına Yönelik Şiddet Karşılaştırmalı Raporu: İtalya, İspanya ve Türkiye*.
- World Health Organization. (2002). *World Report on Violence*. Geneva.
- World Health Organization. (2002). *World report on violence and health*. http://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/42495/9241545615_eng.pdf;jsessionid=F3911EAF0721043CE72E225DD62B4901?sequence=1 adresinden alınmıştır
- World Health Organization. (2002). *World Report on Violence and Health*. Geneva.
- World Health Organization. (2020). *COVID-19 and violence against women: What the health sector/system can do*. Mart 30, 2022 tarihinde [https://www.who.int/teams/sexual-and-reproductive-health-and-research-\(srh\)/overview](https://www.who.int/teams/sexual-and-reproductive-health-and-research-(srh)/overview) adresinden alındı

- Yalçın, M. (2014). Aile İçi Şiddet Nedeniyle Kadın Konukevinden Hizmet Alan Şiddet Mağduru Kadınlar İle Kuruluşta Görev Yapan Meslek Elemanlarının Kadın Konukevi Hizmetlerine İlişkin Değerlendirmeleri: Ankara Örneği . Ankara.
- Yaşın Dökmen, Z. (2019). *Toplumsal Cinsiyet Sosyal Psikolojik Açıklamalar*. İstanbul : Remzi Kitabevi.
- Yayla, A. (2008). *Liberalizm*. Ankara: Liberte Yayınları,.
- Yıldırım, A. (1996). *Sığınaklarda Kalan Kadınların Uğradığı Şiddetin Boyutları*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü .
- Yıldırım, A. (1998). *Sıradan Şiddet*. İstanbul: Boyat Yayınları.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık .
- Yılmaz, Ç. (2020, Nisan 10). *Milliyet*. Mart 15, 2022 tarihinde Salgın Döneminde Kadına Şiddet Arttı: <https://www.milliyet.com.tr/gundem/salgın-doneminde-kadına-siddet-arttı-6185428> adresinden alındı
- Yüksel Oktay, E. (2015). Türkiye'nin ve Dünya'nın Ortak Sorunu Kadına Yönelik Şiddet. *Akademik Araştırmalar Dergisi*, 57-118.
- The Sydney Morning Herald* . (2011). Cyber Bullying Alert: <https://www.smh.com.au/lifestyle/cyber-bullying-alert-20110409-1d8d4.html> adresinden alınmıştır
- Sosyo Politik Saha Araştırmaları Merkezi*. (2020, Nisan 11). Mart 11, 2022 tarihinde Covid-19 Karantinasından Kadının Etkilenimi İle Kadın ve Çocuğa Yönelik Şiddete İlişkin Türkiye Araştırma Raporu: <https://sahamerkezi.org/covid-19-karantinasından-kadının-etkilenimi-ile-kadın-ve-cocuga-yonelik-siddete-iliskin-türkiye-arastırma-raporu/> adresinden alındı

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : Coşkun Çolak,Elmas
Uyruğu : TC

Eğitim

Lisans	Hacettepe Üniversitesi/Sosyoloji	03.06.2016
Ön Lisans	İstanbul Üniversitesi/Çocuk Gelişimi	10.06.2021
Lise	Kızılcahamam Anadolu Lisesi	08.06.2012

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görev
2019	Ankara Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü	AB Projesi Asistanlığı

Yabancı Dil

İngilizce

Hobiler

Yoga, amatör balıkçılık, doğa yürüyüşü

